

bāma

Bærekraftsrapport
2023

Innholdsfortegnelse

	Forord	4
--	--------	---

01	Introduksjon	
	Om denne rapporten	8
	Om BAMA	10
	Eierstyring og selskapsledelse	16
	Arbeidet med bærekraft og resultater for 2023	21
	BAMAs vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter	24
	Veien videre	28

02	Klima og miljø	
	Klimaendringer	32
	Forurensning	38
	Vann	40
	Biologisk mangfold og økosystemer	45
	Ressursbruk og sirkularitet	48

03	Sosiale forhold	
	Våre ansatte	58
	Arbeidere i verdikjeden	64
	Berørte lokalsamfunn	70
	Forbrukere og sluttbrukere	74

04	Forretningsatferd	
	Forretningsetikk	86

05	Vedlegg	
	Våre vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter	96
	Risikohåndtering og internkontroll over bærekraftsrapportering	106

Forord

Bærekraft spiller en kritisk rolle i dagens forretningslandskap. Denne rapporten representerer det neste steget i BAMAs arbeid med miljø, sosiale forhold og forretningsatferd – med høye krav til åpenhet og dokumentasjon. Målbart bærekraftarbeid er et krav, ikke bare fra EU, men også fra eiere, kunder og forbrukere. I BAMA har vi hatt bærekraft på dagsordenen i mange år allerede, men nå løfter vi arbeidet ytterligere.

Vi ønsker derfor EUs Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) velkommen. Rapporteringskravene er omfattende, men helt nødvendige. For å nå klimamålene, må vi alle jobbe systemisert, grundig og transparent med bærekraft.

Vårt engasjement for bærekraft kommer fra en dyp forståelse av hvordan vær, miljø og klimaendringer påvirker oss direkte. De siste årene har vi vært vitne til ekstreme værforhold, både i Norge og internasjonalt. Fra uforutsigbare nedbørsperioder til uvanlige tørkeperioder. Det har utfordret vår evne til å sikre en stabil forsyning av frukt og grønt. Disse klimatiske endringene har ikke bare påvirket avlingenes kvalitet og tilgjengelighet, men har også økt produksjonskostnadene og intensivert behovet for bærekraftige landbrukspraksiser.

For BAMA representerer økt oppmerksomhet på bærekraft et vesentlig mulighetsrom for forbedring og økt konkurransekraft. Vi har et ansvar for å møte forbrukernes økende etterspørsel etter miljøriktige produkter. Ved å innlemme bærekraftige praksiser i hele vår verdikjede, fra produsent til forbruker, styrker vi ikke bare forsyningskjeden mot klimarelatert usikkerhet – vi bidrar også til å bygge en mer motstandsdyktig og ansvarlig forretningsmodell.

Nylig mottok vi «Innsiktsprisen 2023» for applikasjonen BAMA SmartTransport – et

"Et kosthold rikt på frukt og grønnsaker står sentralt i jakten på en bærekraftig livsstil"

datasystem vi selv har utviklet fra bunnen av. Det sørger for at vi kan jobbe enda mer effektivt med varetransport, samtidig som vi reduserer både matsvinn og klimautslipp. Vi er stolte over å motta utmerkelsen, som viser at BAMA tenker nytt i jakten på nye og smarte løsninger. Innsiktsprisen, som deles ut av Dataforeningen, gir oss motivasjon og giv til å stå på videre i jakten på gode, bærekraftige løsninger.

BAMAs arbeid har store ringvirkninger. Et kosthold rikt på frukt og grønt er helt sentralt i en sunn og bærekraftig livsstil. Kostholdsvalgene vi tar er blant de mest direkte og håndgripelige bærekraftendringene enkeltpersoner kan gjøre. Ved å fremme og tilrettelegge for økt inntak av frukt og grønt, bidrar vi til bedre folkehelse og redusert miljøavtrykk i matproduksjonen.

Skal verdenssamfunnet nå klimamålene, må vi endre oss. Vi må etablere sunnere matvaner og holde på dem, noe som betyr et kosthold med mer frukt og grønt. BAMA arbeider målrettet for at neste generasjonen skal ta gode valg. Som en

del av arbeidet, arrangerte vi «Eat Move Sleep Drømmedøgn» sammen med Norges Fotballforbund i 2023. Arrangementet markerte 30 år med godt samarbeid, og 100 barn ble invitert til en fantastisk feiring på Ullevaal Stadion. Arrangementet fikk stor oppmerksomhet både nasjonalt og internasjonalt, og tidligere i år mottok vi prisen «Event of the year» under ESA Awards i London.

For å forsyne nordmenn med frukt og grønt samarbeider vi med produsenter fra over 80 land på 5 kontinenter. Det gir oss påvirkningskraft hos leverandørene vi handler med, og vi er vårt ansvar bevisst.

Denne bærekraftsrapporten gir et detaljert bilde av hvordan vi adresserer og innlemmer sosial rettferdighet, økonomisk inkludering og sirkulærøkonomi i arbeidet vårt. Det bidrar til en helhetlig forståelse av hvordan virksomheten ser på bærekraft.

Ved å anerkjenne sammenhengen mellom de ulike områdene, kan vi identifisere og utnytte synergier som fremmer miljømessig bærekraft, og støtter lokalsamfunn. Det sikrer rettferdige arbeidsforhold og stimulerer til endring og innovasjon i hele verdikjeden.

Et eksempel på dette, er hvordan vårt nederlandske datterselskap, Nature's Pride, jobber med vannrelaterte utfordringer. Nature's Pride importerer eksotisk frukt, som for eksempel avokado, som krever, forholdsmessig, mye vann under produksjon. For å takle disse utfordringene har de etablert sitt eget system, noe som fanget oppmerksomheten til FN. Nature's Pride ble derfor invitert til New York for å fortelle om sin tilnærming til problemstillinger relatert til vann.

I BAMA ser vi fram til å fortsette bærekraftarbeidet med energi og forpliktelse, styrket av de nye rammene som CSRD tilbyr. Ved å rapportere åpent og ærlig om fremskritt og utfordringer, inviterer vi alle interessenter til å delta i denne viktige dialogen.

Innføringen av CSRD er en invitasjon til et dypdykk inn i de sammenvevde aspektene av virksomheten. Vi skal utforske hvordan vi kan jobbe for økt vekst og samtidig ivareta menneskene og planeten.

Det at du tar et aktivt valg om å lese rapporten, viser at arbeidet vi i BAMA gjør er av betydning. Vi håper du finner den interessant og nyttig, og at den besvarer de spørsmålene du måtte ha om bærekraftarbeidet i selskapet.

Med det ønsker jeg deg god lesning!

Bent Andersen
Konstituert konsernsjef

01

Introduksjon

Om denne rapporten

Bærekraftsrapporten for 2023 er utarbeidet med utgangspunkt i sentrale prinsipper i EUs bærekraftdirektiv. Årets rapport er frivillig, der formålet er å starte forberedelsene til en fullverdig rapportering etter EUs direktiv om bærekraftsrapportering, Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), for året 2025. Vi har forsøkt å tilfredsstille kravene i de europeiske bærekraftstandardene (ESRS) så langt det lar seg gjøre, og har avdekket mangler som vi vil jobbe videre med.

Denne rapporten omfatter de norske virksomhetene i BAMA Gruppen AS. Dette betyr at våre internasjonale datterselskaper ikke er inkludert i sammenstillingen av resultater i årets rapportering, men er inkludert i vurderingene av BAMAs oppstrømsaktiviteter i verdikjeden. Fra og med neste år er målet at bærekraftsrapporten skal dekke hele konsernet.

Forberedelsene til rapporteringen har innebåret en kartlegging av vår verdikjede. Vi har definert aktiviteter på tre nivåer: oppstrøms, egne aktiviteter og nedstrøms. Denne inndelingen ble benyttet for å avdekke påvirkninger, risikoer og muligheter. Definisjoner og fremstilling av BAMAs verdikjede finnes på side 14 og 15.

Kjennskapen til våre aktiviteter oppstrøms i utlandet er begrenset til informasjonen leverandøren overrekker og deler vedrørende sine produsenter, bønder og tilknyttede lokalsamfunn samt det vi observerer ved besøk og revisjoner. Denne presiseringen er særskilt relevant for våre vesentlige ESRS-temaer «S2 Arbeidere i verdikjeden», «S3 Berørte lokalsamfunn» og «G1 Forretningsetikk».

Ofte brukte forkortelser og begreper

CSRD	EUs direktiv om bærekraftsrapportering – Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). Direktivet har som formål å bidra til grønn og rettferdig omstilling i tråd med EUs handlingsplan «Europas grønne giv» og FNs bærekraftsmål.
ESRS	De europeiske rapporteringsstandardene for bærekraft – European Sustainability Reporting Standards (ESRS). Det er utarbeidet ti tematiske standarder fordelt på temaer innen «ESG» (se under) som inneholder krav til hva og hvordan selskaper skal rapportere. Standardene er som følger: E1 Klimaendringer, E2 Forurensning, E3 Vann og marine ressurser, E4 Biomangfold og økosystemer, E5 Ressursbruk og sirkularitet, S1 Egne ansatte, S2 Arbeidere i verdikjeden, S3 Lokalsamfunn, S4 Forbrukere og sluttbrukere og G1 Forretningsetikk.
IRO	Påvirkninger, risikoer og muligheter – Impacts, risks and opportunities (IRO). Nøkkelbegrep i EUs bærekraftdirektiv, som handler om hvilken påvirkning virksomheten har på mennesker og miljø som følge av aktiviteter i verdikjeden og drift (f.eks. klimautslipp og arbeidsforhold), og hvordan risikoer og muligheter relatert til bærekraft vil ha finansielle følger for virksomheten. Eksempler på dette er økt hyppighet av ekstremværhendelser og regulatoriske krav til emballasje.
ESG	ESG er en engelsk forkortelse, og står for Environmental, Social and Governance. På norsk oversettes det til miljø-, sosiale- og forretningsetiske forhold. ESG-kriterier utgjør et tredelt fokus på ikke-finansielle hensyn. Disse benyttes av investorer og andre interessenter for å vurdere og rangere selskapets evne til å ivareta klima/miljø, sosiale forhold og rettigheter, samt ansvarlig og etisk forretningsstyring.
EFRAG	Den rådgivende ekspertgruppen – European Financial Reporting Advisory Group. Har fått mandat til å utvikle og bistå med implementering av de europeiske standardene for bærekraftsrapportering (ESRS).
Verdikjede	Beskriver ressurser, prosesser og aktiviteter som inngår i produksjonen av en vare eller tjeneste. For BAMA er dette produktreisen fra jord til bord. En verdikjede fremstilles gjerne i tre steg: 1. «oppstrøms» innebærer aktiviteter som skjer hos leverandører. 2. «egne aktiviteter» omhandler de oppgavene der bedriften tilfører verdi. For eksempel gjennom foredling eller kunnskapsarbeid. 3. «nedstrøms» betegner de aktivitetene som skjer når produktene havner hos kunder og sluttforbrukere.

Om BAMA

BAMA Gruppen AS er Norges største leverandør av frukt, grønnsaker og blomster. Selskapets forretningsmodell er basert på tre hovedkomponenter: innkjøp, logistikk og salg. Vi har et omfattende nasjonalt og internasjonalt nettverk av leverandører, inkludert produsenter og grossister, hvor vi kjøper et bredt spekter av produkter. Dette gjelder alt fra frukt, grønnsaker, bær, poteter, juice og smoothie til blomster, fisk og kjøtt. I tillegg har vi industrivirksomhet som foredler råvarer til blant annet salatblandinger og påsmurt-produkter.

Vi har et omfattende distribusjonsnettverk som dekker hele Norge. Dette inkluderer en hovedterminal på Nyland Syd i Oslo og et omfattende nettverk av lokale avdelinger. Gjennom dette nettverket frakter vi produkter til kunder over hele landet, som dagligvarebutikker, hoteller, restauranter, kantiner, institusjoner, kiosker og bensinstasjoner.

I BAMA har vi en klar visjon om en sunnere og ferskere fremtid. Vi tar ansvar ved å stimulere til økt forbruk av frukt, grønnsaker, bær og poteter. Vårt løfte er å tilby de mest bærekraftige produktene. Dette ønsker vi å gjøre ved å utnytte ressursene våre effektivt, sikre riktig produktkvalitet, øke bruken av fornybare ressurser, samt å ta en aktiv samfunnsrolle til det beste for produsenter, ansatte, lokalsamfunn, kunder og miljø. Vi ser oss selv som en vekstdriver i markedet. Vi arbeider kontinuerlig for å styrke vår konkurransekraft og øke lønnsomheten gjennom hele vår verdikjede. Ved å tilby et bredt utvalg av produkter, og ved å fokusere på kvalitet og service, sikres BAMA en sterk posisjon i markedet.

Siden etableringen i 1886, har vi vokst til å bli

et konsern med 2295 ansatte i Norge, og 978 internasjonalt, og en omsetning på 23 mrd NOK for 2023. Årlig håndterer vi totalt 500 000 tonn produkter, hvorav 37 % er produsert i Norge, og der de resterende 63 % stammer fra våre 260 frukt- og grøntleverandører i 80 land. I Norge samarbeider vi med Gartnerhallen og deres over 1000 medlemmer og produsenter. Ved å opprettholde sterke relasjoner med våre leverandører, sikrer vi tilgang på ferske kvalitetsprodukter hele året.

Vår visjon

En sunnere og ferskere framtid

Vårt ansvar

Stimulere til økt forbruk av frukt og grønt

Vårt løfte

Tilby de mest bærekraftige produktene

Våre virksomhetsområder:

Dagligvare

Betjener to av de største dagligvaregruppene i markedet. Organisert og driftet gjennom to selskaper og helt separate strukturer. Vanntette skott og fullt differensierte modeller.

Blomster

Leverer blomster til alle virksomhetsområdene og til faghandel. Salg til kunder driftes gjennom separate systemer.

Industri

Omfatter selskaper i Norge, Sverige og Finland som utvikler og produserer ferskforedledede produkter tilpasset BAMAs forretningsområder. Selskapet videreforedler salater, poteter, frukt og grønnsaker.

Storkjøkken

Markedsfører og distribuerer frukt og grønt, samt produkter som sjømat, kylling og vilt til kunder innen hoteller, restauranter og serveringsteder, kantine, catering, offentlig sektor, Jobbfrukt og offshore.

Servicehandel

Leverer frukt og grønt, drikker, måltidsløsninger og påsmurte produkter direkte til kunder i restaurant-, kiosk-, bensin- og servicemarkedet.

Internasjonalt

Omfatter selskaper i Nederland og Polen. Selskapene har sterke posisjoner i egne markeder, og skaper synergier i produktutvikling.

Sourcing

Sikrer at det til en hver tid tilføres ferske produkter i riktig mengde og med rett kvalitet fra inn- og utland gjennom terminaler og pakkerier. Norge er en liten innkjøper i global sammenheng, men vi er en stor aktør hos de utvalgte leverandørene. Det sikrer konkurransekraft.

Lokal tilstedeværelse i Norge

- 1. TROMSØ***
BAMA SK Tromsø, Nordic Lunch Tromsø
- 2. BODØ**
BAMA SK Bodø
- 3. MO I RANA**
BaRe Mo i Rana
- 4. TRONDHEIM***
BaRe Trondheim, BAMA SK Trondheim
- 5. MOLDE***
BaRe Molde
- 6. ÅLESUND***
BAMA SK Ålesund
- 7. BERGEN***
BAMA SK Bergen, BaRe Bergen, Nordic Lunch Bergen, Lyssand Blomster
- 8. STAVANGER***
BAMA SK Stavanger, BaRe Stavanger
- 9. AGDER***
BAMA SK Agder, BaRe Kristiansand
- 10. ØSTFOLD***
BaRe Vestby, BI Moss
- 11. LARVIK / VESTFOLD / TELEMARKE***
BAMA SK Vestfold, BaRe Telemark, Larvik Løk, Lågen Potetpakkeri
- 12. TRANBY/LIER**
BI Salatfabrikken, BI Vegetabiler, BI Sentralpakkeriet, BAMA Blomster, BaRe Blomster
- 13. HAMAR***
BAMA SK Hamar, BaRe Rudshøgda, Mjøsgrønt
- 14. KONGSVINGER**
Hvebergsmoen potetpakkeri
- 15. OSLO***
BAMA Gruppen (Nyland Syd), BAMA Logistikk, BaRe Oslo, BAMA SK Oslo, Augusta Arnesen, Nordic Lunch Rommen

* Vi har leveringspunkter til ASKO på merkede lokasjoner.

Vi vil bidra til forbruksvekst og økt norsk produksjon

Vi i BAMA er stolte av vår norske arv og forpliktelse til å støtte og fremme norsk råvareproduksjon. Vår norskstrategi er fokusert på å øke volumet av norskproduserte varer til konsumentene. Målet er en økning på 50 % innen utgangen av 2030, og vi har flere initiativ for å oppnå dette. Et avgjørende element er samarbeidet med Gartnerhallen, vår hovedleverandør for norsk frukt og grønt. For å understreke vår forpliktelse til å løfte salget av norsk frukt og grønt ytterligere, inngikk vi i 2023 en ny langsiktig avtale for de neste åtte årene. Samarbeidet skal videreføre satsingen på utvikling av nye sorter og konsepter, tilby enda ferskere produkter og øke vår felles konkurransekraft. Kjernen i samarbeidet med Gartnerhallen er vår lokale tilstedeværelse i hele landet. Vi har avdelinger spredt over hele Norge, og Gartnerhallen har et landsdekkende produsentnettverk. Denne lokale tilstedeværelsen sikrer ferskhet, bygger opp under den norske jordbrukspolitikken de siste tiårene, reduserer transportkostnader og CO₂-utslipp, og virker risikoreduserende ved klimarelaterte hendelser som ekstremvær.

Som den ledende aktøren innen frukt og grønt i Norge, har vi i BAMA satt oss et ambisiøst mål om å styrke vår innsats for utvikling av nye sorter og konsepter. Dette er en strategisk beslutning tatt for å kunne tilby kundene vår enda ferskere og mer spennende produkter. For å realisere dette målet, har vi identifisert investering i forskning og utvikling (FoU) som en kritisk komponent. Gjennom FoU kan vi utforske nye teknologier, prosesser og ideer som kan bidra til å forbedre produktkvaliteten og effektivisere produksjonen.

Et av de viktigste tiltakene i denne strategien er BAMAs engasjement i Grofondet. Ved å bidra til Grofondet, er vi i stand til å støtte prosjekter

Grofondet

Grofondet er et fond på 100 millioner NOK som ble opprettet av NorgesGruppen, BAMA og Gartnerhallen i 2015. Det deles ut prosjektfinansiering på omtrent 10 millioner NOK årlig.

Grofondet skal bidra til det grønne skiftet ved å øke omsetningsverdien og forbruket av norske frukter, bær, grønnsaker og poteter. Fondet gir støtte til konkrete prosjekter etter søknad. Det kan bevilges midler til FoU-prosjekter, inkludert doktorgradsstipendiater, utviklingsprosjekter initiert i verdikjeden og til kompetanseheving.

Satsingsområder:

- Økt verdiskaping fra produksjonen på en bærekraftig måte
- Økt forbruk av norske frukter, bær, grønnsaker og poteter
- Økt synliggjøring av verdikjedens rolle for samfunnet og bioøkonomien

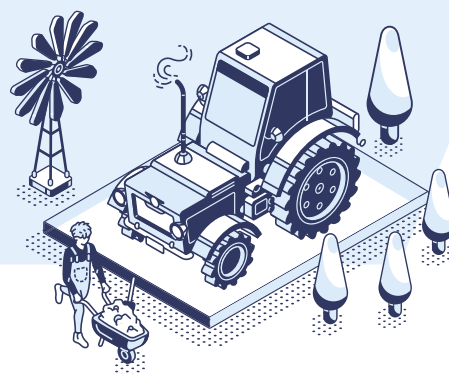
som kan føre til fremskritt innen landbruket. Det kan også bidra til å forme fremtiden for frukt- og grøntindustrien i Norge. Eksempler på prosjekter Grofondet støttet i 2023 er:

- Crispisalat dyrket med biologisk skadedyr-bekjempelse, ved å finne metoder som oppdager skadedyrene på et tidligere stadium
- Øke kvaliteten og salget av norske plommer og moreller, gjennom et solid kompetanseløft
- Fremskaffe dokumentasjon på at inntak av poteter ikke er forbundet med økt risiko for hjerte- og karsykdom eller diabetes type 2

Vår verdikjede

Vår verdikjede er delt inn i flere hovedaktiviteter. Hver av disse har forskjellige påvirkninger, risikoer og muligheter knyttet til ulike bærekrafttemaer. I oversikten har vi redegjort for de ulike oppgavene og aktivitetene som inngår under henholdsvis vår oppstrøms og nedstrøms verdikjede, samt våre egne aktiviteter.

Oppstrøms

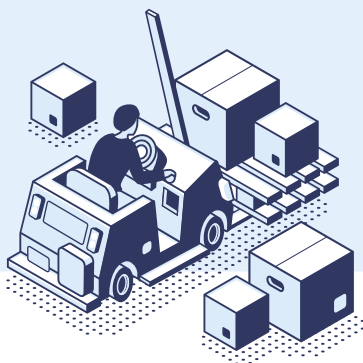
• Produksjon

Produksjonsfasen er første steg i verdikjeden og innebærer dyrking, høsting og pakking av all vår frukt, grønnsaker, bær, poteter og blomster. Dette dyrkes ved hjelp av maskiner og manuell arbeidskraft, samt innsatsfaktorer som for eksempel plantevernmidler, vann og jordbruksplast. Etter høsting kvalitetssikres og pakkes produktene og gjøres klare for transport. Dyrehold og fiske inngår også her.

• Transport

I dette trinnet transporteres produktene til bestemt BAMA-avdeling. Internasjonal transport omfatter i all hovedsak sjøfrakt og bruk av lastebiler. Enkelte varegrupper, som roser og asparges, fraktes normalt med fly på grunn av kort levetid og lang reisevei. Innenlandsk transport går hovedsakelig via lastebil, hvor vi alltid sikter på å ha så kort transportvei til avdelingene som mulig. Under transport holdes produktene kjølt. Transportmidlene rengjøres og vedlikeholdes for å sikre funksjonalitet og renhold. BAMA organiserer transport av 500 000 tonn råvarer årlig, og dette trinnet er avgjørende for å sikre at produktene kommer frem til neste ledd i verdikjeden på en sikker og effektiv måte.

Egne aktiviteter

Drift, logistikk og administrasjon

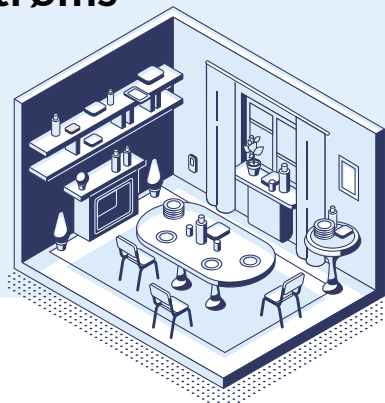
BAMAs egne aktiviteter omhandler avdelings- og terminaldrift, produksjon- og logistikkplanlegging, innkjøp og salg. Planlegging av produksjon fra sesong til sesong og dag til dag. Produktplaner får grønt lys for produksjon, kjøpsavtaler inngås med leverandører og kvantum bestemmes.

Når produktene ankommer BAMA gjennomføres mottakskontroll opp mot spesifisering. Produkter som ikke består kvalitetstester, blir enten solgt til andre formål, gitt bort til veldedige organisasjoner eller omformet til sekundære produkter. Andre administrative funksjoner som støtter opp om BAMAs kjernevirksomhet inngår også her.

Bearbeiding og pakking

Dette er aktiviteter som pakking av hel vare i våre pakkerier til foredling i våre produksjonsanlegg. Foredling kan være skrelling, kutting, blanding, vasking, tørking, koking, mosing, juicing, samt produksjon av påsmurt-produkter. Etter bearbeiding pakkes produktene i spesialtilpasset emballasje og gjøres klar for utsending.

Nedstrøms

Distribusjon

Etter at produktene er bearbeidet, pakket og kontrollert, er de klare til å leveres til de respektive kundene. Det kan være dagligvarebutikker, hotell og restauranter eller servicehandel. Distribusjon skjer hovedsakelig ved bruk av lastebiler.

Konsum, avfall og resirkulering

Det siste trinnet i vår verdikjede er når produktet når ut til kunder og forbrukere. For Storkjøkken-kunder (hotell, kantiner og restauranter og lignende) blir produktene tilberedt og servert. I butikkene blir produktene eksponert for salg. Forbruker handler produktene med hjem for konsum. Hos forbruker vil det oppstå nedbrytbart matavfall og brukt emballasje.

Matsvinn er en utfordring i dette steget, både i butikk og hjem. Avfallet som genereres håndteres i henhold til lokale avfallshåndteringssystemer.

Dette steget i verdikjeden markerer slutten på produktets reise gjennom vår verdikjede.

Eierstyring og selskapsledelse

Styret, ledelsen og administrasjonens kompetanse og ansvar innenfor bærekraft

Styret og konsernledelsen har en sentral rolle i å sikre at bærekraft er prioritert på alle nivåer i organisasjonen. Styret og konsernledelsen er ansvarlige for å utvikle og beslutte strategier og tiltak for å håndtere våre vesentlige temaer, og for å sikre at disse tiltakene blir implementert effektivt i hele organisasjonen.

Styret i BAMA skal sikre at bærekraft er en integrert del av våre aktiviteter og verdiskaping, og at vi har retningslinjer som ivaretar viktige bærekrafttemaer. Styret overvåker fremdriften mot våre bærekraftsmål, og skal fremover gjennomgå og godkjenne vår bærekraftsrapport årlig.

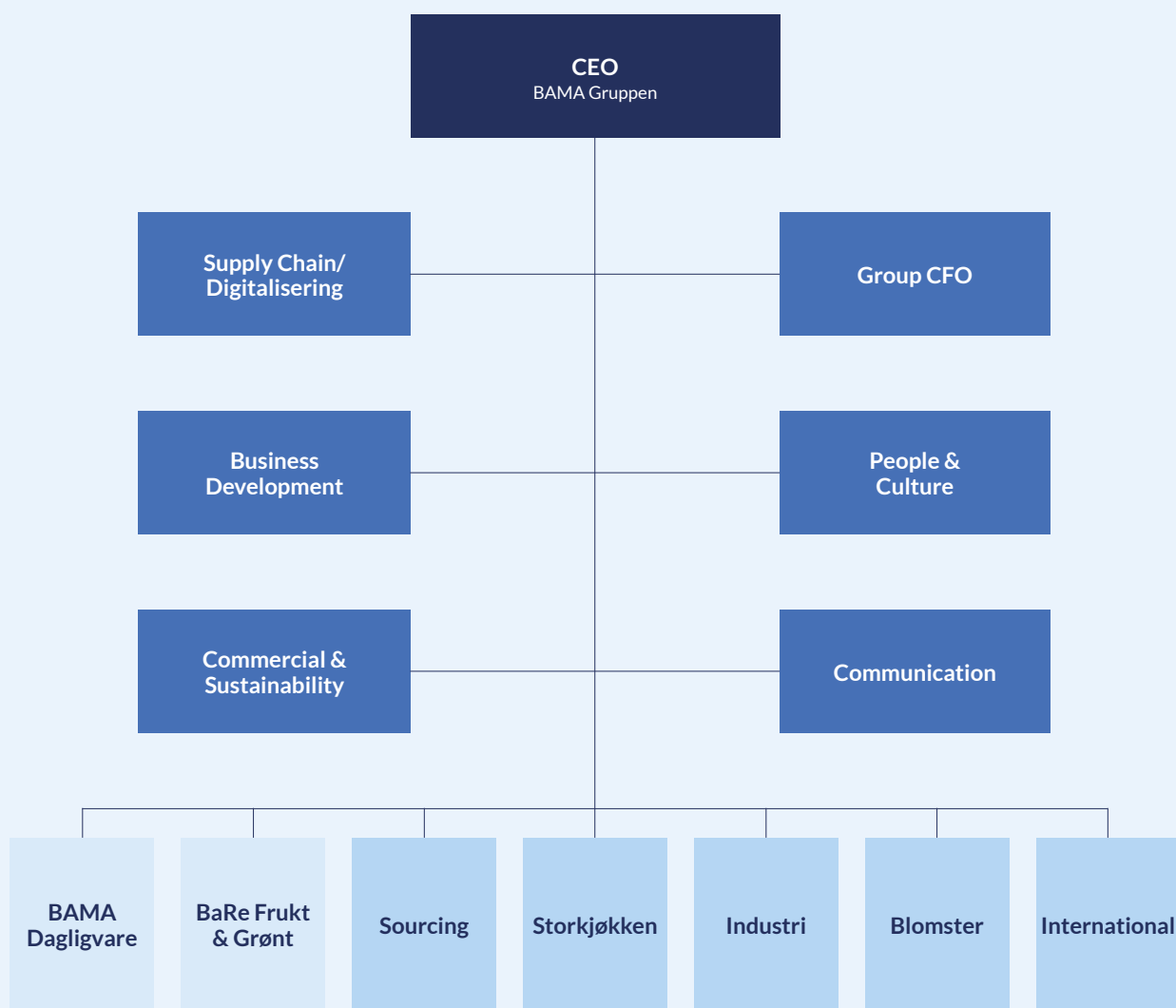
Konsernledelsen i BAMA er ansvarlig for implementeringen av vår bærekraftstrategi, og skal sikre at alle våre ansatte forstår og er engasjert i våre bærekraftsmål. Det er konsernsjef og konserndirektører for People & Culture, CFO, Business Development og Commercial & Sustainability som har et særlig ansvar for oppfølging og operasjonaliseringen av våre bærekraftsmål. Konserndirektør Commercial & Sustainability er ansvarlig for å definere BAMAs bærekraftsmål og -strategi. Våre ledere har erfaring og kompetanse innen en rekke bærekraftrelaterte områder, inkludert bærekraftig verdikjedestyring, energieffektivisering, avfallsreduksjon, matsvinn, emballasjeoptimering og ansvarlig forretningspraksis.

Det daglige bærekraftarbeidet ledes av bærekrafts- og kvalitetsdirektør, Anne Person, som rapporterer til konstituert konserndirektør

Commercial & Sustainability, Trude Venset Sleire. Bærekraftavdelingen har ansvaret for å sikre operasjonalisering av bærekraftstrategien gjennom konkrete tiltak i hele virksomheten. Avdelingen har kompetanse innen etisk handel, klima og miljø, emballasje, matsvinn, samt forskning og utvikling. Bærekraft- og kvalitetsavdelingen samarbeider tett med øvrige forretningsenheter for å følge opp BAMAs vesentlige bærekrafttemaer. Leder for forretningsenhetene er ansvarlig for å definere tiltak og handlingsplaner knyttet til virksomhetens bærekraftsmål.

Vi jobber løpende med å forbedre vår virksomhetsstyring. I 2023 ble det satt i gang et større prosjekt knyttet til å styrke og formalisere konsernstyringen, herunder arbeid med tydeliggjøring av roller og ansvar og styrende dokumenter innenfor flere sentrale områder. I løpet av høsten ble det også startet et prosjekt for å gjøre BAMA klare for etterlevelse av EUs direktiv for bærekraftsrapportering. Etter å ha gjennomført en dobbel vesentlighetsanalyse med tilhørende gapanalyse, ble det besluttet å tydeliggjøre roller og ansvar i starten av 2024. Det har blitt laget et utkast på roller, organisering, struktur og rapportering knyttet til bærekraft, som inkluderer ansvaret til styret, konsernledelsen, bærekraftavdelingen, daglig ledere m.m. Arbeidet har vært godt forankret i ledelsen som har vært en del av styringsgruppen i prosjektet. I det pågående forbedringsarbeidet vurderer vi hvordan vi skal organisere innrapportering av data med tilhørende kvalitetssikring for hele organisasjonen.

BAMAS VIRKSOMHETSSTRUKTUR

Konsernledelsen i BAMA

Konsernledelsen i BAMA består av konsernsjef, samt ledere for konsernfunksjoner og forretningsområder. Konsernledelsen er sentrale bidragsytere i BAMAs bærekraftsarbeid.

Bent Andersen
Konsernsjef/CEO (konst.)

ANSATT I BAMA SIDEN 2010
F. 1974

Atle R. Beyer
Konserndirektør Industri

ANSATT I BAMA SIDEN 2009
F. 1969

Trude V. Sleire
Konserndirektør Business
Development, Commercial &
Sustainability (konst.)

ANSATT I BAMA SIDEN 2020
F. 1973

Jarle Gjerde
Konserndirektør CFO

ANSATT I BAMA SIDEN 2010
F. 1971

Pia Gulbrandsen
Konserndirektør
Kommunikasjon og
samfunnskontakt

ANSATT I BAMA SIDEN 2015
F. 1980

Alf G. Hammer
Konserndirektør Storkjøkken
(konst.)

ANSATT I BAMA SIDEN 2012
F. 1970

Wenche Holen
Konserndirektør Supply Chain
og Digitalisering

ANSATT I BAMA SIDEN 2010
F. 1964

Thor Ingvar Huuse
Konserndirektør Sourcing

ANSATT I BAMA SIDEN 2021
F. 1968

Christoffer Jahr
Konserndirektør Blomster

ANSATT I BAMA SIDEN 2018
F. 1972

Trine Boilesen
Konserndirektør
People & Culture

ANSATT I BAMA SIDEN 2022
F. 1968

DE FØLGENDE FRA KONSERNLEDELSEN HAR ET SÆRLIG OG OVERORDNET ANSVAR FOR BÆREKRAFTSOMRÅDET:

Bent Andersen

Konsernsjef/CEO (konst.)

ERFARING FRA ANDRE SELSKAP

- **2003-2010: Lantmännen Unibake**
Corporate Sales Director,
Director of Sales and Marketing
- **2001-2003: Huhtamaki Norway AS**
Key Account Manager
- **1999-2001: Kraft Foods Norway AS**
District Manager

Trude V. Sleire

Konserndirektør Business Development,
Commercial & Sustainability (konst.)

ERFARING FRA ANDRE SELSKAP

- **2017-2019: Russel Reynolds Associates**
Consultant
- **2012-2017: Circle K**
Senior Director Retail Sales & Operations,
Senior Director Market Development
- **2007-2012: Statoil Fuel & Retail**
Market Development Director, Norway
Head of Strategy & Business Development,
Europe
- **1998-2004: McKinsey & Company**
Engagement Manager

Jarle Gjerde

Konserndirektør CFO

ERFARING FRA ANDRE SELSKAP

- **2002-2010: PwC**
Partner, Financial Advisory Services
Consultant, Financial Advisory Services
- **1996-2002: Deloitte Norway**
Audit, Corporate Finance

Trine Boilesen

Konserndirektør People & Culture

ERFARING FRA ANDRE SELSKAP

- **2019-2022: VY**
HR-direktør
- **2011-2019: Telenor**
Head of HR Business Partnering,
HR Business Partner
- **2001-2009: Hafslund**
Director, Organisational Development
Manager, Training and org. development

Styret i BAMA

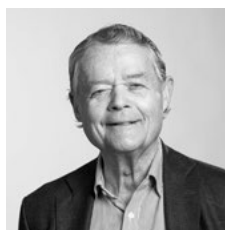
Som en del av flere pågående prosjekter, arbeider BAMA med å oppdatere sin styreinstruks, samt tydelig definere styrets rolle i bærekraftsarbeidet.

Kristian Nergaard
Styreleder, aksjonærvalgt

EIER OG STYRELEDER I BANAN II AS
ANSATT I BAMA SIDEN 1993
F. 1962

STYREPERIODER I BAMA
2012-2024: STYRETS LEDER
2006-2011: STYREMEDLEM

Knut Hartvig Johannson
Aksjonærvalgt

STYRETS LEDER I
JOH. JOHANNSSON HANDEL AS
F. 1937

STYREPERIODER I BAMA
1986-2024: STYREMEDLEM

Runar Hollevik
Aksjonærvalgt

KONSERNSJEF NORGESGRUPPEN ASA
F. 1968

STYREPERIODER I BAMA
2016-2024: STYREMEDLEM

Tom Kristiansen
Aksjonærvalgt

STYREMEDLEM I REMA 1000 NORGE AS
F. 1955

STYREPERIODER I BAMA
2022-2024, 2015-2017, 1999-2013:
STYREMEDLEM

Stein Aukner
Aksjonærvalgt

REPRESENTERER BANAN II AS
F. 1949

STYREPERIODER I BAMA
2010-2024: STYREMEDLEM

Ihsan Akram
Ansattvalgt

ANSATT I BAMA SIDEN 2014
F. 1980

STYREPERIODER I BAMA
2021-2024: STYREMEDLEM

Jostein Hestøy
Ansattvalgt

ANSATT I BAMA SIDEN 1988
F. 1967

STYREPERIODER I BAMA
2007-2024, 2001-2004: STYREMEDLEM

Rune O. Dalsaune
Ansattvalgt

ANSATT I BAMA SIDEN 2001
F. 1984

STYREPERIODER I BAMA
2023-2024, 2019-2020: STYREMEDLEM

Arbeidet med bærekraft og resultater for 2023

BAMA har gjennom mange år jobbet med flere viktige bærekrafttemaer, inkludert sirkulærøkonomi og matsvinn. Våre overordnede mål i bærekraftstrategien (2018-2024) er å tilby de mest bærekraftige produktene. Dette skal oppnås gjennom fire hovedområder, nemlig: 1) ansvarlig grønn vekst, 2) god produktkvalitet, 3) overgang til sirkulærøkonomi, 4) bruk av fornybare ressurser. Strategien inneholder 23 mål innenfor de ulike hovedområdene, der det har blitt rapportert årlig på status.

I 2023 startet vi arbeidet med det nye direktivet om bærekraftsrapportering fra EU (CSRD). Dette arbeidet har vært organisert som et prosjekt bestående av en tverrfaglig gruppe med ansatte fra sentrale avdelinger i konsernet. Første steg i prosjektet har vært å gjennomføre en dobbel vesentlighetsanalyse, samt en kartlegging av hva som skal til for å imøtekomme kravene. I starten av 2024 har dette arbeidet fortsatt. Denne bærekraftsrapporten og en revidering av vår bærekraftstrategi er viktige milepæler. I 2023 ble bærekraft løftet enda høyere på agendaen i BAMA. Vi ser også at dette er noe våre kunder, forbrukere og samarbeidspartnere forventer av oss.

Som en del av de fire hovedområdene i vår bærekraftstrategi har vi jobbet mye med matsvinn, emballasje, produktkvalitet, forbrukernes helse, etisk handel og klimagassutslipp fra transport. Utfallet av dobbel vesentlighetsanalysen innebærer at vi også skal rapportere og jobbe mer strukturert med temaer som forurensning, vann, biologisk mangfold, egne ansatte og anti-korrupsjon som en del av bærekraftarbeidet. Vi ønsker å sette mer ambisiøse mål innenfor flere av disse temaene, og bygge en mer helhetlig og tydelig bærekraftsrapportering.

Årets bærekraftsrapport er et bindeledd mellom BAMAs hovedområder i bærekraftstrategien (2018-2024) og de vesentlige bærekraftsområdene som vi skal jobbe med videre for å etterleve bærekraftdirektivet. Vårt nåværende mål er kartlagt opp mot vesentlige bærekrafttemaer fra dobbel vesentlighetsanalysen. I denne rapporten inkluderes de 23 målene som en del av de respektive tematiske ESRS-kapitlene.

Høydepunkter, tiltak og resultater

2023 har vært et år der klimaendringene har hatt betraktelig påvirkning på vår drift. Ekstreme værhendelser har ført til tap av avlinger og påvirket distribusjon. Tørke og vannmangel i viktige jordbruksområder, for eksempel i Spania, har begrenset tilgangen på sitrusprodukter. I Norge har ekstremvær ført til at BAMA mistet rundt 9 000 tonn poteter. For BAMA betyr mer ekstremvær at vi må jobbe enda tettere med leverandører og lokale myndigheter med klimatilpasningstiltak. I tillegg må vi spre innkjøp av viktige produktkategorier til flere regioner. Eksempler på dette er samarbeid i leverandørkjeden for utvikling av mer motstandsdyktige frukt- og grønnsakssorter, samarbeid med lokale myndigheter i Chile og Peru for å redusere vannbruk, samt innfasing av leverandører fra nye opprinnelsesland.

BAMA har omtrent 5200 daglige leveranser av frukt og grønt til kunder i hele Norge. Mest mulig optimaliserte **logistikkløsninger** er avgjørende for at ferske og friske produkter skal nå raskest mulig ut til kunder og forbrukere. Samtidig bidrar tungtransport til klimagassutslipp. BAMA har jobbet målrettet over flere år med å optimalisere transportplanlegging – for å redusere kostnader og utslipp, og øke ferskhet til frukt og grønnsaker i butikken. Dataapplikasjonen

ESRS	Fokusområde	Mål	Beskrivelse*
S4	Ansvarlig grønn vekst	1	Bidra til myndighetenes mål om "5 om dagen"
E1	Ansvarlig grønn vekst	2	Utvikle og innføre en bærekraftsindikator for utvalgte produkter
S4	Ansvarlig grønn vekst	3	Øke omsetningen av norsk frukt, grønt og poteter med 150 % innen 2030
S4	Ansvarlig grønn vekst	4	Utvikle nye smakfulle produkter og ha 20 % salg via nye sorter/løsninger
G1	Ansvarlig grønn vekst	5	Gjennom dialog og tilsyn sikre at leverandørene følger BAMAs etiske retningslinjer
G1	Ansvarlig grønn vekst	6	Miljøfyrtårnsertifisere nasjonal virksomhet
G1	Ansvarlig grønn vekst	7	Gjennomføre alle innkjøp i tråd med BAMAs retningslinjer
E5	God produktkvalitet	8	Redusere matsvinnet med 50 % i nasjonal virksomhet fra 2016 til 2025
E5	God produktkvalitet	9	Optimalisere emballasjen på minst 80 % av produktene
E5	God produktkvalitet	10	Satse på forskning, utvikling og innovasjon for nye og forbedrede produkter og emballasje
S4	God produktkvalitet	11	Levere 100 % av produktene uten sykdomsfremkallende bakterier eller rester av plantevernmidler som overstiger myndighetenes grenseverdier
G1	God produktkvalitet	12	Kunne spore 100 % av produktene tilbake til leverandør og opprinnelse innen 4 timer
E1	God produktkvalitet	13	Sikre ferske produkter ved at 100 % av transportene tilfredsstiller temperaturkrav
E5	Overgang til sirkulærøkonomi	14	Sørge for at 0 % av matavfallet går til forbrenning
E5	Overgang til sirkulærøkonomi	15	Kildesortere minst 92 % av avfallet i fraksjoner som gjenbrukes og material-gjenvinnes
E1	Overgang til sirkulærøkonomi	16	Energieffektivisere egen virksomhet med 15 %
E5	Overgang til sirkulærøkonomi	17	Ha 100 % materialgjenvinnbar emballasje, og 30 % resirkulert plastemballasje
E1	Overgang til sirkulærøkonomi	18	Øke fyllingsgraden i transport
E1	Bruk av fornybare ressurser	19	Redusere CO₂-utslippene fra transport
E1	Bruk av fornybare ressurser	20	Bruke 100 % fornybart drivstoff nasjonalt
E1	Bruk av fornybare ressurser	21	Bruke 100 % fornybar energi i egne bygg
E1	Bruk av fornybare ressurser	22	Ha egenprodusert fornybar energi ved å installere solfanger, solceller og/eller jordvarme
E1	Bruk av fornybare ressurser	23	Fjerne bruken av fluorgasser

Tabellen viser sammenhengen mellom BAMAs mål i bærekraftstrategien (2018-2024) og vesentlige temaer i henhold til de europeiske bærekraftstandardene (ESRS).

* Målene i fet skrift er fremhevet i BAMAs forretningsplan.

«BAMA Smart Transport» er vår egenutviklede optimaliseringsmodell for varetransport. Nyvinningen ble kåret til vinner av «Innsiktsprisen 2023» av Dataforeningen. Modellen hensyntar mange forhold, som blant annet temperatur, bilpark, ulike kontrakter og spesifikke regler for hvordan paller kan lastes på bil.

Frukt og grønt er ferskvarer, og inneholder opptil 96 % vann. Riktig **emballering** fra høsting til forbruk er nødvendig for å hindre uttørking, sikre kvalitet og redusere matsvinn. Vi jobber kunnskapsbasert og kontinuerlig med forbedring og utvikling av emballasje i tråd med førende prinsipp om å bruke så lite emballasje som mulig, men så mye som nødvendig. Det sikrer minst mulig matsvinn, emballasje og miljøbelastning. I 2023 ble vi tildelt «Holdbarhetsprisen» fra Grønt Punkt Norges «plastløfte». Det er et initiativ for å motivere bedrifter til å redusere plastbruk og velge sirkulære emballasjeløsninger. Vi fikk prisen for å ha utviklet et forskningsbasert testsystem, HoldbarSjekken, sammen med samarbeidspartnere. Systemet har til hensikt å sikre systematisk dokumentasjon i arbeidet med holdbarhet, minimere matsvinn og redusere plastbruk. Vi var også nominert i kategorien for økt bruk av resirkulert plast. I 2023 reduserte vi matsvinnet vårt med 58 % sammenlignet med 2016.

BAMA er en pådriver for **sunnere kosthold og livsstil**. I 2023 så vi en nedgang i antall enheter frukt og grønt som konsumeres av forbrukere på daglig basis, fra 3,0 i 2022 til 2,9 i 2023. Det er urovekkende at det er negativ utvikling, spesielt når nye nordiske ernæringsråd oppfordrer til et høyere inntak av frukt og grønt. For optimal helseeffekt bør vi spise minst 500 gram, men helst 800 gram eller mer daglig. Vi jobber med flere initiativer for å snu den negative trenden. Et eksempel er blant annet samarbeidet med breddeidretten for å lære barn om viktigheten av et sunt kosthold og en aktiv livsstil. I 2023 ble det satt deltakerrekord med 70 000 barn på KIWI BAMA-CUP. I tillegg markerte vi 30 års samarbeid med Norges Fotballforbund med arrangementet «Eat, Move, Sleep Drømmedøgn». Der ble 100 barn fra hele Norge invitert til en storslått feiring med overnatting på gressmatta på Ullevaal Stadion. For feiringen vant vi prisen «Event of the Year» under ESA Awards.

Arbeidet med **etisk handel** har fått økt oppmerksomhet i 2023. Vi lanserte vår første rapport etter åpenhetsloven, og en rekke lovkrav innebærer forventinger om økt kontroll av forhold i verdikjeden. I tillegg har den pågående konflikten på Gaza gjort at våre kunder og forbrukere er mer bevisste på varer fra Israel. Vi unngår å handle produkter fra israelsk-okkuperte områder, inkludert Golan, Gaza og Vestbredden og Øst-Jerusalem, som Norge anser som folkerettsstridige områder. For å forsikre oss om at praksisen etterleves foretar vi risikorevideringer av våre israelske leverandører. Vi har også skriftlige garantier og GPS-merkede kart over produksjonsstedene.

BAMA vil være en inkluderende og attraktiv arbeidsgiver for **våre ansatte**, en arbeidsgiver som tiltrekker og beholder talenter og som samtidig gir positive bidrag til samfunnet. Vi har et stort mangfold i BAMA, og i 2023 har vi gjennomført et opplæringsprogram for 20 førstelinjeledere med fokus på mangfoldsledelse. Vi planlegger å gjennomføre tilsvarende opplæring med de resterende 80 førstelinjeledere i 2024. Målet med programmet er å gi lederne mer trygghet i lederrollen, og større bevissthet rundt egen rolle gjennom trening og praktiske øvelser.

Vårt viktigste samfunnsoppdrag er å øke forbruket av frukt og grønt, og vi jobber kontinuerlig med **produktkvalitet og sortsutvikling**. Vi jobber også for mer norsk produksjon og bedre selvforsyning. Norskdyrkede epler er en viktig del av dette. I 2023 ble eplesortene Wuranda og Wursixo, under merkenavnene Eden og Fryd, lansert til norske forbrukere. Dette skapte mye debatt. Målet vårt er å øke forbruket av norske epler. Vi har over lang tid jobbet i fellesskap med nyskapende produsenter i Gartnerhallen for å øke tilbudet av norske epler og gradvis overta markedsandeler fra utenlandske varianter. Dette innebærer blant annet i større grad å satse på nye sorter som kan trives i Norge og som tilfredsstiller forbrukernes ulike krav til smak og tekstur. Lanseringen av eplene Eden og Fryd var med å bidra til at norskandelen for epler var på hele 19,1 % i 2023 – den høyeste norskandelen for epler som noensinne er målt.

BAMAs vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter

Bakgrunn

Høsten 2023 gjennomførte BAMA en dobbel vesentlighetsanalyse som forberedelse til at konsernet blir omfattet av EUs direktiv om bærekraftrapportering, Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) for rapporteringsåret 2025. Den doble vesentlighetsanalysen har til hensikt å kartlegge og evaluere BAMAs positive og negative påvirkning på samfunnet og miljøet, samt foretakets bærekraftrelaterte finansielle risikoer og muligheter. Resultatet av analysen legger grunnlaget for hvilke bærekrafttemaer, definert av de europeiske bærekraftstandardene (ESRS), som er vesentlige og som BAMA skal rapportere på. Analysens utfall, vesentlige temaer og terskelverdier vil revideres årlig.

Her vil vi redegjøre for metodikken og omfanget av vår doble vesentlighetsanalyse. Alle vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter (IRO) er presentert som vedlegg til slutt i rapporten.

Den videre oppbyggingen i denne bærekraftrapporten er basert på «ESG-strukturen» i CSRD. Vi presenterer relevante miljøtemaer, sosiale temaer og temaer relatert til forretningsatferd i nevnt rekkefølge. I starten av hvert kapittel vil vi presentere detaljene rundt de relevante påvirkningene, risikoene og mulighetene («IRO») for hvert vesentlige ESRS-tema under deloverskriften «Betydning for BAMA». Deretter vil vi redegjøre for de relevante policyene og retningslinjene under deloverskriften «Vår tilnærming». Avslutningsvis presenteres «Mål, tiltak og resultater».

Dobbel vesentlighetsmetodikk

Gjennomføringen av dobbel vesentlighetsanalysen ble organisert som et prosjekt bestående av en tverrfaglig gruppe med nøkkelpersoner fra sentrale enheter i BAMA, med hjelp fra eksterne konsulenter. Metodikken for analysen er basert på prinsipper og retningslinjer i ESRS 1 og 2, samt veiledning fra EUs rådgivende ekspertgruppe, EFRAG. Vi gjennomførte analysen i fire steg, som innebar følgende:

1. Kartlegging av aktiviteter i verdikjeden for å forstå hvilken faktisk og potensiell påvirkning BAMA har på omgivelsene
2. Identifisering av påvirkninger, risikoer og muligheter (IRO-er) ved hjelp intervjuer med eksterne nøkkelinteressenter og interne eksperter
3. Vurdering og scoring av alle IRO-er basert på konsekvens og sannsynlighet
4. Beslutning av egnet terskelverdi

Totalt ble det avholdt intervjuer med 19 eksterne nøkkelinteressenter og 30 interne nøkkelroller. Kartleggingen ble supplert ved å innhente informasjon fra rapporter og fagtekster fra blant annet FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO), FNs miljøprogram (UNEP) og Det europeiske miljøbyrået (EEA), i tillegg til sektorsammenligning, prosjektgruppemøter og risikovurderinger.

Totalt ble det avdekket 160 positive eller negative påvirkninger på samfunn og miljø, og 130 finansielle risikoer og muligheter. Påvirkninger ble vurdert ut fra effekt, omfang, irreversibilitet og sannsynlighet.

Risikoer og muligheter ble vurdert ut ifra finansiell relevans i en av følgende kategorier: finansiell konsekvens, operasjonell drift, ressurstilgang, omdømme, HMS og regulatorisk. Tidshorison til hver IRO ble vurdert til kort, middels eller lang.

En intern referanse- og styringsgruppe avgjorde terskelverdien for vesentlige temaer etter en helhetlig gjennomgang. Samtlige ESRS-temaer ble vurdert over terskelverdi, og dermed vurdert som vesentlige bærekrafttemaer for oss. De vesentlige undertemaene er markert med svart skrift. Disse er illustrert i oversikten under.

OVERSIKT OVER BAMAS VESENTLIGE BÆREKRAFTSTEMAER OG TILKNYTTETE UNDERTEMAER

Bærekraftstema	Tema	Undertema
Klima og miljø	E1: Klimaendringer	<ul style="list-style-type: none"> Tilpasning til klimaendringer Redusere klimaendringer Energi
	E2: Forurensning	<ul style="list-style-type: none"> Forurensning av luft, vann og jord Stoffer som gir grunn til bekymring Mikroplast
	E3: Vann og marine ressurser	<ul style="list-style-type: none"> Vann
	E4: Biomangfold og økosystemer	<ul style="list-style-type: none"> Direkte påvirkningsdrivere på tap av biodiversitet Påvirkning på artenes tilstand Påvirkning på økosystemer Avhengighet av økosystemer
	E5: Ressursbruk og sirkularitet	<ul style="list-style-type: none"> Ressurstilførsel Ressursuttømming Avfall
Sosiale forhold	S1: Egen arbeidskraft	<ul style="list-style-type: none"> Arbeidsforhold Likebehandling og muligheter for alle
	S2: Arbeiderne i verdikjeden	<ul style="list-style-type: none"> Arbeidsforhold i verdikjeden Tilgang til like muligheter Andre arbeidsrelaterte rettigheter
	S3: Berørte lokalsamfunn	<ul style="list-style-type: none"> Økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter Urfolks rettigheter
	S4: Forbrukere og sluttbrukere	<ul style="list-style-type: none"> Personlig sikkerhet Sosial inkludering
Forretningsatferd	G1: Forretningsetikk	<ul style="list-style-type: none"> Forretningskultur Beskyttelse av varslere Korrupsjon og bestiktelser Håndtering av relasjoner med leverandører og betalingspraksis

Tematiske standarder

Vår interessentinvolvering

Dialog og samarbeid med interessenter er en viktig del av vår daglige drift. Vi har hyppig kontakt med våre kunder, leverandører og samarbeidspartnere, og engasjerer oss i forskningsprosjekter og bransjesamarbeid. Innsikten vi samler inn fra våre interessenter er en viktig forutsetning for å levere på våre hovedmål: 1) skape lønnsom vekst for våre kunder, 2) være vekstdriver i markedet og øke forbruket av sunne produkter, 3) tilby de mest bærekraftige produktene, og 4) styrke konkurransekraften og øke lønnsomheten gjennom verdikjeden.

Vi gjennomførte en rekke intervjuer høsten 2023 i sammenheng med dobbel vesentlighetsanalysen. Intervjuer med eksterne interessenter styrker våre relasjoner, sikrer forståelse av deres synspunkter og gjør det mulig for oss å innlemme disse i retningslinjer, handlinger og mål. Intervjuene med totalt 49 eksterne interessenter og interne eksperter understreket økte forventninger til BAMAs bærekraftarbeid i nær fremtid. Vi oppfordres til å utnytte vår innflytelse til å fremme en mer bærekraftig utvikling, både i egen forsyningskjede og i samfunnet som helhet. Dette er noe vi tar med videre i vårt arbeid med mål og tiltak på bærekraftområdet.

Interessenter	Hvordan involveringen er organisert	Formålet med involveringen
Kunder og forbrukere	<ul style="list-style-type: none"> Kundemøter Konferanser og samlinger Offentlige markedsundersøkelser Periodiske vurderinger 	<ul style="list-style-type: none"> Bygge tillit og sikre samhandling Forstå kunden for å kunne levere produkter og tjenester som gjør oss attraktive Gjøre det mulig for kunder å nå sine bærekraftmål
Leverandører	<ul style="list-style-type: none"> Fysiske og digitale møter Leverandørvurderinger og -oppfølging Revisjon hos leverandører, vurderinger på stedet 	<ul style="list-style-type: none"> Sikre overholdelse av våre etiske retningslinjer Fremme ansvarlig innkjøp som ivaretar miljø og mennesker Beskytte arbeidstakernes menneske- og arbeidsrettigheter Sikre et respektfullt og trygt arbeidsmiljø
Eiere	<ul style="list-style-type: none"> Styremøter med rapportering Samarbeidsfora Intervjuer 	<ul style="list-style-type: none"> Bli oppfattet som en trygg investering med gode resultater Imøtekomme eiernes egne bærekraftsatsninger Gjensidig forståelse for viktigheten av samarbeid i hele verdikjeden knyttet til bærekrafttemaer
Finansielle institusjoner	<ul style="list-style-type: none"> Jevnlige møter og periodisk rapportering Intervjuer 	<ul style="list-style-type: none"> Bygge tillit Bli oppfattet som en trygg kunde med gode resultater
Ansatte	<ul style="list-style-type: none"> Arbeidsforhold og HMS (AMU) Ansattrepresentanter i styret Utviklingssamtaler Medarbeiderundersøkelser Intervju med ansatte Daglig dialog 	<ul style="list-style-type: none"> Inkludere ansattes oppfatninger og erfaringer Bidra til en bærekraftig arbeidsplass og arbeidsliv Beholde og utvikle motiverte og engasjerte ansatte Oppfylle lovkrav
Samarbeidspartnere	<ul style="list-style-type: none"> Felles initiativ og programmer Workshops og kunnskapsdeling Intervjuer Møter Idrettsarrangement 	<ul style="list-style-type: none"> Innspill til strategiske retninger Effektiv og konkurransedyktig verdikjede Samarbeid om valg av ulike verktøy og metoder Grunnlag for felles retning å arbeide frem mot for bærekrafttemaer Spre kunnskap om viktigheten av sunnere kosthold og -livsstil
Sivilsamfunn	<ul style="list-style-type: none"> Direkte dialog med beslutningstakere Besvare høringsnotater Samarbeids- og forskningsprosjekter Intervjuer Møter 	<ul style="list-style-type: none"> Sikre etterlevelse av regelverk Sikre at våre innspill blir ivaretatt Få innspill til, og avstemme arbeidet med bærekrafttemaer Øke vår innsikt og kompetanse ved å lytte til fageksperter
Påvirkede lokalsamfunn	<ul style="list-style-type: none"> Dialog med sivilsamfunn og interessegrupper Samarbeidsprosjekter med lokale aktører 	<ul style="list-style-type: none"> Styrke lokale forhold Kartlegge og forebygge negative konsekvenser

FORVENTNINGER FRA VÅRE INTERESSETER

Veien videre

Vi har pekt ut fem fokusområder, med tilhørende ambisjoner, for bærekraftsarbeidet fremover:

1

Fremme sunnere kosthold

BAMA vil være en foregangsaktør i å fremme bedre folkehelse ved å sikre at sunn, bærekraftig og trygg mat er tilgjengelig for alle.

2

Redusere matsvinn og optimere emballasje

BAMA vil ta en ledende rolle i overgangen til en sirkulær økonomi, med målrettet innsats for å utnytte råvarene og kutte matsvinn, gjennom hele vår verdikjede.

3

Ivareta klima og natur

BAMA vil minske fotavtrykk og sårbarhet overfor klimaendringer og naturpåvirkning, i egen virksomhet så vel som i verdikjeden.

4

Drive ansvarlig handel

BAMA vil styrke innsatsen for ansvarlig handel med vekt på arbeidernes velferd og lokale samfunn.

5

Investere i våre medarbeidere

BAMA vil være en inkluderende og attraktiv arbeidsgiver som tiltrekker og beholder talenter, og samtidig gi positive bidrag til samfunnet.

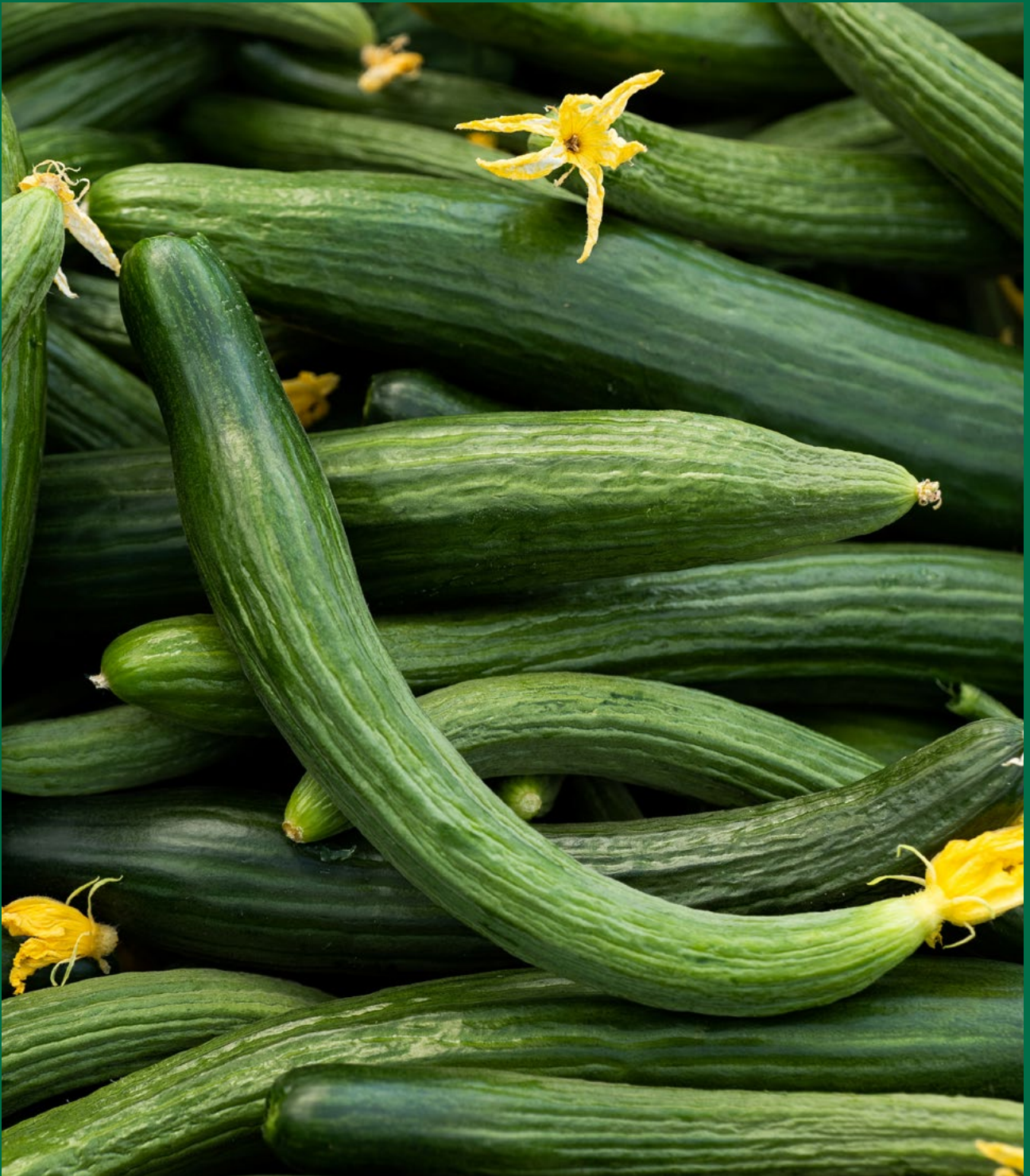

Bærekraft har høy prioritet hos oss i BAMA. I takt med at vi beveger oss mot en fullverdig rapportering i henhold til CSRD for 2025, vil arbeidet med implementering av vår reviderte bærekraftstrategi være kjernen i arbeidet videre. Den nye strategien vil ikke bare vektlegge fokusområder, mål og KPIer innenfor vesentlige temaer, men vil også sikre at disse målene er i tråd med våre overordnede forretningsmål. Vi vil utvikle en robust og systematisk metodikk for å spore og rapportere vår fremgang, og sikre at våre mål er både oppnåelige og ambisiøse.

Implementering av en slik omfattende strategi krever en helhetlig tilnærming. Vi vil derfor jobbe aktivt for å sikre at vår handlingsplan er tydelig definert og godt forstått på tvers av organisasjonen. Dette vil innebære å klargjøre roller og ansvar, og sikre at alle medarbeidere har nødvendig kompetanse og ressurser for å bidra effektivt til vår bærekraftagenda. Operasjonalisering av strategien vil være en kontinuerlig prosess. Vi vil gjennomgå og justere våre tiltak etter behov, og sikre at vi er i stand til å møte både forventede og uventede utfordringer. Vi ønsker å være transparente om vår utvikling, og vil regelmessig oppdatere våre interessenter om fremgang og utfordringer vi møter. Vi ser frem til å dele våre suksesser, lære av våre feil, og fortsette å forbedre oss på dette området.

02

Klima og miljø

Klimaendringer

Betydning for BAMA

Vår oppstrøms verdikjede påvirker klimaet gjennom flere ledd. Utslippene kommer blant annet fra bruk av tunge jordbruksmaskiner, gjødsel og plantevernmidler, nedkjøling, samt transport av redskaper, personell og råvarer. Bruken av stålredskaper er utbredt i jordbruk, noe som gjør at vi indirekte øker etterspørselen etter energikrevende stålproduksjon. I våre egne operasjoner bidrar vi til klimautslipp gjennom, bearbeiding, lagring, pakking og transport av våre produkter. Frakten av disse produktene, spesielt via fossildrevne lastebiler, sjøfart og i noen få tilfeller flyfrakt, er en stor kilde til utslipp. Nedstrøms i verdikjeden kommer våre klimautslipp hovedsakelig fra produkttransport og lagring ved utsalgssteder. Matsvinn i sluttbrukersegmentet representerer også betydelige påvirkninger på klimaet.

Samtidig har produksjon av frukt og grønt et lavere utslipp enn annen matproduksjon. I rapporten "Klimatiltak i Norge mot 2030" fra 2023 understreker Miljødirektoratet at befolkningen må endre sine vaner ved å begrense inntaket av rødt kjøtt, og heller etterspørre mer av norskprodusert korn, belgvekster, grønnsaker, frukt og bær. BAMA kan spille en viktig rolle i dette.

Klimaendringene har betydelig påvirkning på vår drift. Ekstreme værhendelser fører til tap av avlinger og påvirker distribusjon. Tørke og vannmangel i viktige jordbruksområder, blant annet i Spania kan begrense tilgang på produkter. I Norge sørget ekstremværet Hans for at 9 000 tonn poteter druknet og råtnet. For BAMA betyr dette at vi må jobbe tettere med leverandører og lokale myndigheter med klimatilpasningstiltak, og spre innkjøp av viktige produktkategorier til flere regioner og land.

Vi opplever også den økte oppmerksomheten som bærekraft har på dagens samfunnsagenda, og får jevnlig henvendelser fra våre kunder og samarbeidspartner omkring vårt klimaarbeid og tilknyttet data. Mange av henvendelsene har vært forespørsler om klimadata vi ikke har per i dag. Dette er derfor et svært viktig fokus- og forbedringsområde for oss den kommende tiden. BAMA Storkjøkken har det siste året jobbet systematisk for å kunne utarbeide et fullstendig klimaregnskap for Scope 1, 2 og 3. Sammen med Nordic Lunch utgjør BAMA Storkjøkken enhetene som kan presentere dette for 2023. For resten av den norske delen av konsernet presenterer vi for første gang et klimaregnskap for Scope 1 og Scope 2. Dette markerer et stort skritt i riktig retning for oss når det kommer til bevisstgjøring av vår klimapåvirkning, og for å følge opp og videreutvikle vårt klimaarbeid.

Klimarisiko

Vi har gjort en klimarisikoanalyse på et overordnet verdikjedenivå. Analysen er avledet fra dobbel vesentlighetsanalysen, og resultatene fra denne presenteres under. I dobbel vesentlighetsanalysen kartla vi risikoer etter kategoriene finansiell konsekvens, omdømme, ressursavhengighet, operasjonell drift, HMS og regulatorisk.

Hver risiko ble vurdert til å være en eller flere av kort, mellomlang og lang tidshorisont. Kort tidshorisont refererer til rapporteringsperioden, mellomlang tidshorisont refererer til et tidsrom på 1 til 5 år, mens lang tidshorisont refererer til risikoer som strekker seg over mer enn 5 år.

Akutt klimarisiko

Vår virksomhet og verdikjede er i stor grad utsatt for fysisk klimarisiko, både kronisk og akutt, som følger av endringer i klima. Akutte klimarelaterte risikoer som tørke og hetebølger er en av de ledende årsakene til redusert landbruksproduktivitet og avkastning. Ekstrem varme øker risikoen for at vi taper avlinger, samtidig som det har potensiell negativ effekt på arbeideres helse og sikkerhet. Dette vil også påvirke prisene på våre produkter.

Videre er vår virksomhet utsatt for akutte klimarisikoer i form av ekstremvær som storm, kraftig vind og nedbør, samt skogbrann og jordskred. Slike hendelser kan redusere tilførselen og kvaliteten på våre avlinger, resultere i kostbare gjenopprettinger, skape logistikkutfordringer og påvirke prisene på våre produkter.

Det er også klimarisiko knyttet til en øking av fremmede arter som kan redusere motstanden i de naturlige økosystemene og avlingene som vi er avhengige av. Dette utgjør en stor trussel mot globale matsystemer.

Kronisk klimarisiko

Oppstrøms i verdikjeden, og i egne operasjoner, er BAMA utsatt for en rekke kroniske klimarisikoer. Produksjon av råvarer som vi er avhengig av, er i svært stor grad utsatt for variasjoner i nedbør, vindmønstre og temperaturer. Når dette inntreffer fører det til svekkede avlinger, redusert tilgang på frukt og grønnsaker, utfordringer knyttet til innkjøp, drift og økte priser for kundene.

Vannstress og vannmangel representerer en annen betydelig, langvarig klimarelatert risiko for våre operasjoner. Dette er et felt vi fokuserer på mer enn

Hendelser i løpet av året

I 2023 opplevde BAMA en rekke ulike hendelser som påvirket tilgangen på viktige produkter. Blant de viktigste hendelsene var:

- **Sør-Europa og Nord-Afrika:** Kald vinter skapte treg vekst gjennom første kvartal
- **Italia:** Frost under blomstringen reduserte pæreavlingen med 80 %
- **Spania:** Kraftig regnvær førte til haglskader, mye råte og lavere produksjon av meloner
- **Sør-Afrika:** Mye regn reduserte kvaliteten, skapte mugg og stoppet store volumer med sitrus
- **New Zealand:** Sykloner rammet store eplevolumer og 30 % av kiwiproduksjonen
- **Marokko:** Ekstremvarme over 50 °C drepte tomatplanter og medførte nyplanting
- **Italia og Norge:** 100-årsflom og uværet Hans la store produksjonsområder under vann

Våre mål

Del av verdikjeden	Våre nåværende mål	Status på mål
	Energieffektivisere egen virksomhet med 15 % fra 2018.	Målet, som definert, ble nådd i 2021
	Øke fyllingsgraden i transport	94 % Import 92,1 % Mellomtransport
	Redusere CO ₂ -utslippene fra transport	Redusert transportutslipp inngående og mellomtransport med 23% fra 2022 til 2023
	Bruke 100 % fornybart drivstoff nasjonalt	Data ikke tilgjengelig.
	Bruke 100 % fornybar energi i egne bygg	Målet ble nådd i 2022
	Ha egenprodusert fornybar energi ved å installere solfanger, solceller og/eller jordvarme	Solceller installert på taket av Nyland Syd, i gang på Tranby.
	Fjerne bruken av fluorgasser.	Ved utgangen av 2023 har vi én lokasjon som bruker fluorgassene R407c og R134a.

noen gang tidligere. Våre operasjoner oppstrøms møter vedvarende klimarelaterte utfordringer, inkludert forverring av jordsmonn og erosjon, og i mindre grad, risikoen for jordskred.

Overgangsrisiko

Med utgangspunkt i det ledende rammeverket for klimarisiko, TCFD*, sin klassifisering av overgangsrisikoer (regulatorisk, teknologisk, markeds- og omdømmerisiko) vil vi redegjøre for de mest fremtredende risikoene i vår verdikjede.

På den regulatoriske fronten er vi spesielt utsatt for reguleringer som påvirker våre produksjonsmetoder og ansvarsområder, samt for økende kostnader forbundet med utslipp av drivhusgasser.

Våre teknologiske overgangsrisikoer er relatert til erstatning av nåværende produkter og tjenester med lavutslippsalternativer. Her medfølger det også kostnader ved overgangen til nye teknologier og løsninger som gir lavere utslipp.

*Task Force On Climate-related Financial Disclosure

Innenfor markedsrisikoer står vi overfor betydelige risikoer knyttet til økende kostnader for råmaterialer og varer. I tillegg utgjør økt oppmerksomhet fra interessenter og eventuelle negative tilbakemeldinger fra disse en betydelig omdømmerisiko.

Vi ønsker å forbedre klimarisikoanalysen vår ved å kartlegge hvordan klimarelaterte risikoer påvirker ulike eiendeler og forretningsaktiviteter i verdikjeden vår. Vi vil tilordne en tidshorisont for hver risiko og utføre scenarioanalyser for å bedre forstå hvordan våre aktiviteter og eiendeler kan bli påvirket under ulike klimascenarioer. Videre vil vi presentere de antagelsene og metodene som brukes i den kommende scenarioanalysen. Vi vil også gi en oppdatering av våre retningslinjer knyttet til klima for å adressere de klimarelaterte risikoene våre operasjoner står overfor. Dette vil danne grunnlaget for vårt arbeid med å sette mål og iverksette konkrete tiltak for å håndtere våre klimarelaterte risikoer og muligheter.

Forventede finansielle effekter fra risikoer og muligheter relatert til klimaendringer

Relevant del av verdikjeden	Beskrivelse av risiko/mulighet	Tids-horisont	Finansiell score	Kategori
Mulighet 	En betydelig mengde klimagassutslipp er knyttet til lufttransport. Bruk av fly strider mot et "grønt omdømme". Å skifte bort fra lufttransport er dermed en mulighet for oss.	Kort og medium sikt	12 av 25	Omdømme-mulighet
Risiko 	Transportering av frukt og grønt fra store deler av verden etterlater klimaavtrykk. Forbrukere krever i økende grad at vi skal fase ut flytransport av produkter. Økt offentlig bevissthet kan føre til negativ oppmerksomhet.	Medium og lang sikt	12 av 25	Omdømme-risiko
Risiko 	Klimatiske trender har forverret tørkeperioder og økt sannsynligheten for vannmangel. Vannmangel påvirker dyrking av avlinger, og resulterer i reduserte avlinger og dermed redusert tilførsel av frukt og grønnsaker.	Kort, medium og lang sikt	15 av 25	Avhengighets-risiko
Risiko 	Klimaendringer fører til endrede nedbørsmønstre. Variasjon i nedbør kan resultere i varierende avlingsutbytte, redusere tilførselen av frukt og grønnsaker, skape utfordringer i forbindelse med innkjøp, samt øke råvarepriser.	Kort, medium og lang sikt	15 av 25	Avhengighets-risiko
Risiko 	Klimaendringer fører til økende bekymring for stadig mer alvorlige værhendelser. Klimaendringer utgjør en stor risiko for matproduksjonen på grunn av økt sannsynlighet for ekstreme værhendelser som flom. Dette kan føre til en reduksjon i tilførselen, skape utfordringer knyttet til drift, innkjøp, samt øke prisene på varer.	Kort, medium og lang sikt	20 av 25	Avhengighets-risiko

Vår tilnærming

BAMA har ikke en klimapolicy på dette tidspunktet. Dette skyldes at vår gjeldende bærekraftstrategi primært har rettet seg mot temaer som anses som mest vesentlige innenfor vårt spesifikke virksomhetsområde. I rammeavtalen med våre norske transportører fra 2020 har vi følgende spesifikke retningslinjer rettet mot å minske vår klimapåvirkning. Vi stiller krav til:

- At alle transportører som utfører oppdrag under denne avtalen må legge frem en plan for å gjennomføre kurs i «eco driving» for sine sjåførere. Dette kontrolleres gjennom stikkprøver og på våre revisjoner.
- Vi fører en nulltoleransepolitikk mot bruken av klorfluorkarboner (KFK-er), hydroklorfluorkarboner (HKFK-er), samt kjølemidlene R404A, R134A, og R410A i både kjølemidler og isolasjonsmaterialer. Transportørene oppfordres også til å søke etter bærekraftige alternativer til hydrofluorkarboner. Dette kontrolleres gjennom stikkprøver og på våre revisjoner.
- For alle transportoppdrag som utføres til BAMA, er det etablert et minimumskrav om at motortypen må være EURO-6.

Mål, tiltak og resultater

BAMAs bærekraftstrategi (2018-2024) har syv mål relatert til klimaendringer, enten direkte eller indirekte i våre egne aktiviteter, eller i oppstrøms- og nedstrømsaktiviteter. Målene skal nås innen utløp av strategiperioden i 2024, dersom ikke annet er angitt. Målene er satt på konsernnivå, og er gjeldende for alle våre avdelinger og lokasjoner. Progresjonen og arbeidet for å oppnå målene er selvstyrt for hver avdeling. Våre mål er ikke basert på vitenskapsbaserte klimamål. Våren 2024 arbeides det med en revidering av bærekraftstrategien, hvor mål, KPIer, milepæler og oppfølging skal kvantifiseres og detaljeres. I det følgende beskrives nåværende mål, tiltak og resultater for vårt klimaarbeid.

Et av hovedområdene i bærekraftstrategien dreier seg om å gå fra fossile til fornybare ressurser. Produktene våre er fornybare, men vi bruker ofte fossile ressurser til å høste, emballere, transportere og foredle produktene. For å redusere klimagassutslipp, har vi satt mål om å erstatte fossile ressurser med fornybare på områder som transport og energi i bygg. Dette har vi arbeidet mot samtidig som vi har tatt i bruk solceller som forsyner oss med egenprodusert, fornybar energi på vårt anlegg på Nyland Syd.

Målet vårt om å redusere klimagassutslippene fra transport har vi kommet godt i gang med de siste årene. Fra 2021 til 2022 hadde vi en reduksjon i klimagassutslippene fra transport inn til våre terminaler samt videre til våre avdelinger på 13 %. Fra 2022 til 2023 kuttet vi ytterligere 23 % av disse utslippene.

Vårt mål om å øke fyllingsgraden i transport er ikke målt opp mot ett spesifikt startår. I 2023 oppnådde vi 94 % fyllingsgrad ved import, og 92,1 % ved mellomtransport. Målet om å øke fyllingsgraden i transport har en direkte sammenheng med vårt arbeid med emballasje. Vi forsøker å designe emballasjen slik at vi får flest mulig forbrukerpakninger i hver kasse, og flest mulig kasser på hver pall. Målet om å ha så høy fyllingsgrad som mulig henger sammen med et ønske om å transportere minst mulig luft. Det vil igjen kunne redusere vårt fossile drivstoffbruk og miljøpåvirkning. Vi har som mål at fluorgasser skal fjernes som kjølemedium i våre eide bygg. Det er nå kun ett bygg som har to kjøleanlegg som bruker fluorholdige kjølemedier.

Klimagassutslipp

Totale klimagassutslipp i tCO ₂ e		2023
Scope 1	Transport	5 249,6
	Kjølemedier	206,2
	Stasjonær forbrenning	5,9
	Scope 1 Total	5 461,7
Scope 2	Scope 2 Total (lokasjonsbasert)	260,1
	Scope 2 Total (markedsbasert)	20 137,5
Nordic Lunch		2023
Total Scope 3 (tCO ₂ e)		11 625,2
BAMA Storkjøkken		2023
Total Scope 3 (tCO ₂ e)		60 298,7

Klimaregnskap

BAMA har benyttet CEMAsys til utarbeidelse av klimaregnskapet og utslippsfaktorer. Dette klimaregnskapet omfatter Scope 1 og 2 i de norske selskapene i BAMA Gruppen AS. Scope 3 dekker kun BAMA Storkjøkken AS og Nordic Lunch AS. Vi jobber kontinuerlig med å få på plass et fullstendig klimaregnskap for hele konsernet. BAMA baserer klimaregnskapet sitt på GHG-protokollen.

BAMA sitt klimaregnskap har operasjonell kontrolltilnærming som grunnlag for klimagassutslippregnskap. Denne tilnærmingen tar hensyn til utslipp fra aktiviteter som BAMA har direkte kontroll over, uavhengig av om BAMA eier ressursene som brukes i disse aktivitetene eller ikke. Scope 1 er obligatorisk å rapportere på og inkluderer alle utslippskilder knyttet til driftsmidler der organisasjonen har operasjonell kontroll. Dette innebærer all bruk av fossilt brensel for stasjonær bruk eller transportbehov. Scope 2 er obligatorisk rapportering av indirekte utslipp knyttet til innkjøpt energi, elektrisitet eller fjernvarme/-kjøling. BAMA rapporterer på både lokasjonsbasert og markedsbaserte utslipp. BAMA kjøper ikke opprinnelsesgarantier. Utslippsfaktorene som benyttes i CEMAsys for elektrisitet er basert

på nasjonale produksjonsmikser, historisk treårs rullerende gjennomsnitt (IEA Stat). Den nordiske miksfaktoren dekker produksjonen i Sverige, Finland, Norge og Danmark og reflekterer det felles nordiske markedsområdet (Nord Pool Spot). Når det gjelder utslippsfaktorer for fjernvarme benyttes enten faktisk produksjonsmikser basert på innhentet informasjon fra den enkelte produsent, eller gjennomsnittsmikser basert på IEA statistikk.

Scope 3 er en frivillig rapportering av indirekte utslipp knyttet til innkjøpte varer eller tjenester. Dette er utslipp som indirekte kan knyttes til bedriftens aktiviteter, men som foregår utenfor deres kontroll (derav indirekte). I år har BAMA valgt å publisere BAMA Storkjøkken AS og Nordic Lunch AS sine Scope 3 tall. BAMA jobber med å få et komplett Scope 3 regnskap på plass for regnskapsåret 2024.

Forurensning

Betydning for BAMA

Forurensning er et viktig bærekrafttema for oss i BAMA. Våre direkte og indirekte påvirkninger, risikoer og muligheter er primært forbundet med vår oppstrøms verdikjede. Videre har vi utslipp til luft knyttet til transport i hele verdikjeden. Bruken av bensin- og dieseldrevet utstyr, som maskiner, lastebiler, gaffeltrucker og firmabiler, fører til forurensning gjennom støy, lokalpartikler og utslipp av klimagasser. Disse utslippene har negativ påvirkning på våre ansatte, lokalsamfunnet og miljøet vi er avhengige av. I tillegg fører den omfattende bruken av lastebiler til mikroplastforurensning fra slitasje på gummidekk.

Bruken av gjødsel, plantevernmidler og andre kjemikalier i landbruket representerer en fare for både miljø og mennesker. Vår bruk av plast i landbruk og emballasje bidrar til plast- og mikroplastforurensning. Det kan skade jordhelse, mikroorganismer og nyttedyr. Jordbruk utsatt for mikroplast og kjemikalier kan medføre jorderosjon, jordforringelse, vannforurensning og forurensning av naturlig jordsmonn. Det svekker jordens fruktbarhet og evne til karbonlagring. Dette kan igjen føre til dårligere jordstruktur, tap av biologisk mangfold og økte klimagassutslipp. Jorderosjon og -forringelse kan betydelig redusere vår tilgang på ressurser. Foreløpig har vi ikke gjennomført en spesifikk vurdering av vår forurensningspåvirkning ved ulike lokasjoner.

Vi forventer innføring av nye krav til sortering, gjenvinning og håndtering av landbruksplast fra norsk regjering og EUs sirkulærøkonomiske handlingsplan. Å tilpasse seg dette nye regelverket vil kreve investeringer i tiltak for å forebygge mikroplast- og landbruksforurensning. BAMA ønsker å håndtere disse utfordringene for å sikre en bærekraftig fremtid for våre ansatte, kunder og samfunnet vi tjener.

Vår tilnærming

BAMA har ingen forurensningspolicy på dette tidspunktet. Dette skyldes at vår gjeldende bærekraftstrategi primært har rettet seg mot temaer som anses som mest vesentlige innenfor vårt spesifikke virksomhetsområde. Dette er et område vi har identifisert for forbedring. Vi sikter mot å ha en fullstendig utarbeidet forurensningspolicy, herunder mål og oppfølgingspraksis på plass i løpet av 2024.

Som en del av BAMAs avfallshåndteringspolicy, som er tilgjengelig for alle ansatte i vår HMS-håndbok, og nærmere beskrevet i kapittel E5, har vi retningslinjer for håndtering av næringsmiddelavfall. HMS-håndboken omfatter detaljerte prosedyrer for forsvarlig håndtering av kjemikalier, som er et vesentlig element i vår forpliktelse i å beskytte miljøet og sikre arbeidernes helse og sikkerhet. HMS-håndboken inneholder også informasjon om forurensningsloven av 13. mars 1981, slik at våre ansatte har tilgjengelig informasjon om overholdelse av denne. Vi har ennå ikke utviklet en spesifikk forurensningspolicy som dekker omfanget av temaet, nøkkelinnhold, involvering av interessenter, prosedyrer for gjenopprettelse og forebygging, opplæring, standarder som er møtt eller tiltak som adresserer forurensning. Vi har ikke iverksatt handlinger som følges opp eller adresserer våre vesentlige forurensningsrelaterte påvirkninger, risikoer og muligheter.

Mål, tiltak og resultater

Vi har ennå ikke utviklet en spesifikk forurensningspolicy som dekker omfanget av temaet, nøkkelinnhold, involvering av interessenter, prosedyrer for gjenopprettelse og forebygging, opplæring, standarder som er møtt eller tiltak som adresserer forurensning. Vi har ikke iverksatt handlinger som følges opp eller adresserer våre vesentlige forurensningsrelaterte påvirkninger, risikoer og muligheter. Dette har bakgrunn i at denne gjeldende bærekraftstrategien (2018-2024) har rettet seg mot de vesentlige bærekrafttemaene innenfor BAMAs eget virksomhetsområde.

Vårt mål om å øke befolkningens konsum av frukt og grønt går hånd i hånd med å redusere forbrukernes inntak av ressurskrevende matvarer med høyere miljøbelastning. Skal dette oppnås må vi nå vårt mål om å sikre trygge og smakfulle produkter. Gjennom samarbeid i hele verdikjeden, og gode initiativer gjennom Grofondet (beskrevet i kapittel 1), søker vi å redusere vår miljøpåvirkning og utvikle robuste

produkter som krever mindre vann, gjødsel og plantevernmidler. Mer om vår vannbruk kan leses i kapittel E3, og vår overvåking av plantevernmidler kan leses i kapittel S4.

I samarbeid med Norsk institutt for bærekraftsforskning (NORSUS), Wageningen i Nederland og RISE i Sverige har vi utviklet bærekraftsindikatorer for et fåtall av produktene våre. Indikatoren gir kvantitative og kvalitative data om produktets bærekraftige fotavtrykk, inkludert klimagassutslipp per kilo produkt, vannforbruk og informasjon om produktet er produsert i tråd med prinsippene for integrert plantevern og optimalisert emballasje. Måling av klimagassutslipp baserer seg på anerkjente, forskningsbaserte, tredjeparts livssyklusstandarder (LCAer). Det foregår flere nasjonale og internasjonale prosjekter på standardisering av bærekraftindikatorer. BAMA er aktiv i flere av prosjektene og vil benytte resultatene for å utvikle og følge opp vårt løfte om å tilby de mest bærekraftige produktene.

Forventede finansielle effekter fra risikoer og muligheter relatert til forurensning

Relevant del av verdikjeden	Beskrivelse av risiko/mulighet	Finansiell score	Tids-horisont	Kategori risiko/mulighet
	Plastreguleringer for jord- og landbruket	8 av 25	Middels- og lang sikt	Regulatorisk risiko
	Tiltak for å redusere mikroplast fra transportflåte	2 av 25	Middels- og lang sikt	Finansiell risiko
	Jordbrukspraksiser som fører til jorderosjon og jordforringelse	15 av 25	Middels- og lang sikt	Avhengighetsrisiko

Vann

♥ Betydning for BAMA

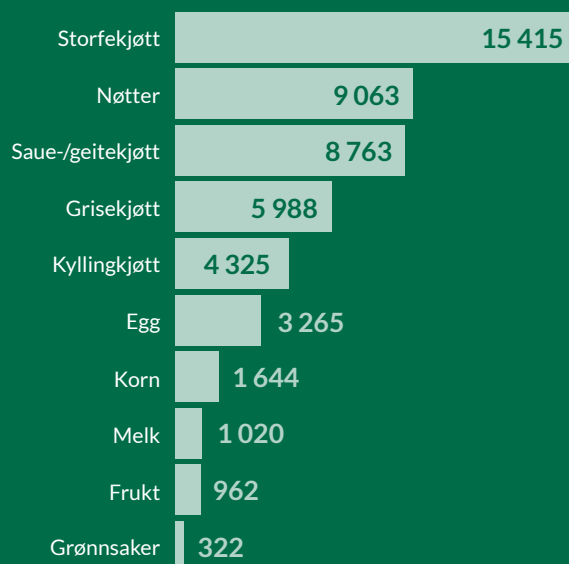
For oss i BAMA er vann en kritisk ressurs. Vann spiller en uunnværlig rolle i produksjonen av frukt, blomster og grønnsaker hos våre leverandører. Våre faktiske og potensielle påvirkninger, risikoer og muligheter relatert til vann, er knyttet til vår oppstrøms verdikjede. Leverandørene våre er avhengige av betydelige mengder vann, som inkluderer både uttak av overflate- og grunnvann, samt vannutslipp i forbindelse med deres produksjonsprosesser. Vi er bevisste på at slik vannbruk kan ha negative konsekvenser for naturen og lokalsamfunn. Dette gjelder spesielt i regioner preget av vannrisiko, eller der utfordringer knyttet til vanntilgjengelighet, -kvalitet og -mengde forekommer.

Vannknapphet og forurensning representerer vesentlige trusler mot vår drift og evne til produksjon. Flere av produksjonslandene vi har leverandører i, som Spania og Chile, opplever høy vannmangel. Dette gjelder redusert vannstand i lokale vannkilder, hvilket kan gi potensielle begrensninger i tilgangen på råvarer. Det finnes også risikoer for at produksjonsland kan innføre strengere reguleringer og restriksjoner på vannbruk. Dette har alt skjedd i noen regioner i Spania, og sørger for at vi må bruke ressurser på å søke etter alternative råvarekilder.

Vi har ikke gjennomført en detaljert vurdering av vår vannpåvirkning på tvers av våre lokasjoner. Vi forventer imidlertid at det vil komme nye krav til rapportering og dokumentasjon på dette området. Å møte fremtidige regelverk vil nødvendiggjøre investeringer i forebyggende tiltak mot overforbruk av vann og forurensning. I BAMA er vi forberedt på å håndtere disse utfordringene gjennom proaktive handlinger og samarbeid med partnere i hele verdikjeden. Det skal sikre en bærekraftig vannforvaltning.

Hvor tørst er maten?

Antall liter vann nødvendig for å produsere 1kg av følgende matvarer:

Kilde: World Economic Forum: <https://www.weforum.org/agenda/2021/06/water-footprint-food-sustainability/>

Vår tilnærming

BAMA tar opp vannrelaterte problemstillinger innenfor rammen av våre etiske retningslinjer for leverandører av varer og tjenester. Vi stiller krav til minimumsstandarder i tråd med FNs klimakonvensjon og dens protokoller, FNs konvensjon om biologisk mangfold og FNs ørkenkonvensjon. Disse retningslinjene formidler at det skal iverksettes tiltak for å redusere egen ressursbruk, herunder vann.

Vi setter også overordnede krav til vannbruk og oppfølging av vannforbruk gjennom leverandørrevisjoner og besøk. Våre rammeavtaler ("framework agreement") krever at leverandører følger en risikobasert prøvetakingsplan. Dette har til hensikt å sikre at vannet er trygt og ikke kontaminerer våre produkter. Rammeavtalen stiller krav omkring vanning, fortynning av plantevernmidler, og prosessvann. På denne måten sørger vi for et bevisst forhold til vannrisiko hos våre innkjøpere og produktsjefer.

Siden 2019 har vi anvendt et risikokart som kartlegger vannrisikoen i landene vi handler produkter fra. Risikokartet er en dashboard-løsning basert på data fra World Resources Institute. Risikokartet omfatter også andre risikokategorier, blant annet barnearbeid, som er redegjort for i kapittelet S2. For kategorien «vannrisiko» har vi ekstrem risiko i landene i tabellene på neste side. Det kan forekomme regionale variasjoner innenfor landene.

Vi har ennå ikke utviklet en egen vannpolicy som definerer nøkkelinnhold, policyens omfang, ansvar for implementering, og interessentinvolvering. Det mangler også målinger og dokumentasjon, og vi har ikke detaljerte data om vannforbruk, vannkvalitet, og vannforvaltning i verdikjeden. Utvikling av en slik policy og videre oppfølging står på planen for 2024.

Land og produkter vi kjøper fra som har høy vann-risiko

Land med ekstremt høyt vann-risiko	BAMA Sourcing	BAMA Storkjøkken	BAMA Blomster
India	Diverse grønnsaker og frukt, druer, sitrusfrukt, sopp, nøtter		Kongler
Chile	Avokado, epler, druer, sitrus, kiwi, nøtter		
Iran	Nøtter, tørket frukt og bær	Nøtter, tørket frukt og bær	
Israel	Poteter, sitrus, paprika, klementiner, gulrøtter, urter, nøtter og tørket frukt		Chamelucium, Pittosporum, Limonium, Lepidium, Thlaspi
Land med høy vann-risiko	BAMA Sourcing	BAMA Storkjøkken	BAMA Blomster
Egypt	Druer, appelsin, løk, nøtter, kjerner, grønnsaker, bønner, salat		
Namibia	Druer		
Marokko	Blåbær, klementiner, tomater, løk, jordbær, rotgrønnsaker, appelsiner, bringebær, brokkoli, chili, kålvekster, paprika, urter		
Spania	Appelsiner, melon, klementiner, tomater, salat, juice, druer, brokkoli, paprika, agurker, steinfrukter, grønnsaker, blomkål, hvitløk, jordbær, asparges, kålvekster, løk, plommer, nøtter, blåbær, salat baby, chilipepper, kiwi, bringebær	Skalldyr, matvin, juice, marinert frukt/grønt, pølser, juice ferskpresset, spekemat/spekepølse, smoothie, spesialprodukter	Pistace, Anthirrinum, Nellik, Euc.cinerea, Pioner, Allium, Chasmantium, Roebelini, Leucadendron
Portugal	Bringebær, kålvekster, gulrøtter, kiwi, blåbær, appelsiner, klementiner, pærer, sopp	Pureer, oljer	Eucalyphus, Leucadendron, Pinus, Populus, Agapanthus, Oxypetalum, Allium, Bogainvilla, Nerium, Crassula, Echeveria, Protea, Leucospermum
Tunisia	Tomater, paprika		Pistace
Italia	Epler, steinfrukter, druer, kiwi, plommer, salat, blomkål, appelsiner, sitrusfrukt, nøtter og tørket frukt, salat babyleaves, asparges, melon, pærer, urter, nøtter og tørket frukt	Pureer, marinert frukt/grønt, pølser/skinker, juice ferskpresset, spekemat, oliven	Ruscus, Eucalyphus, Strelizia, Ranunkler, Nellik, Matthiola, Pioner, Myrtus, Oliventrær, Phoenix, Chamelucium, Callistemon, Citrustrær, Helianthus, Aspidistra, Opuntia, Gladioler, Aralia, Grevilla, Krysantemum småplanter
Belgia	Pærer, jordbær, kiwi, ananas, epler, melon	Kaviar	Calathea, Hydrangea, Thuja, Nellik, Rhododendron, Eounymus, Buxus, Chamaedorea, Anthurium, Chamaecyparis
Hellas	Appelsiner, druer, agurker, salat, grønnsaker bearbeidet, blomkål, brokkoli, kiwi, paprika, melon	Marinert frukt/grønt, fersk fisk	
Tyrkia	Sitrusfrukter, tomater, nøtter og tørket frukt, løk, moreller og kirsebær, frukt, klementiner,		Nellik, Mose
Thailand	Diverse grønnsaker, urter, nøtter og tørket frukt	Sushiprodukter, sauser og pekingand	
Mexico	Asparges, sitrusfrukt øvrig, bjørnebær, avokado, bringebær		Leatherleaf
Peru	Avokado, mango, blåbær, druer, diverse grønnsaker, klementin, asparges, nøtter og tørket frukt		

Mål, tiltak og resultater

Vi er i prosessen med å oppdatere vår bærekraftstrategi i samsvar med CSRD. Der er vann identifisert som et sentralt tema. Vi jobber med å knytte konkrete mål og tiltak til dette temaet for å sikre at BAMA tar hensyn til vannforbruk og -forvaltning i vår verdikjede og drift. For øyeblikket har vi ikke etablert spesifikke mål eller tiltak, eller resultater å vise til knyttet til vannbruk.

BAMAs datterselskap Nature's Pride importerer eksotisk frukt med høyt vanninnhold. Dette er for eksempel mango, avokado og kiwi som kan komme fra tørkerammede områder. Siden 2018 har Nature's Pride jobbet aktivt med sine dyrkere om ansvarlig vannforvaltning, med mål om å øke vannbevisstheten innen sektoren og oppmuntre til kollektiv handling for å gjøre matsystemet mer motstandsdyktig. Deres arbeid med vann i verdikjeden har til hensikt å støtte opp om, og fasilitere for ansvarlig bruk av vann på bakkenivå, og for lokalsamfunn, miljø og deres virksomhet. Nature's Pride har utviklet en egen vannstrategi, stiller krav til vannbruk- og dokumentering i sine leverandøravtaler, har opprettet en intern vannopplæring for sine innkjøpere og har startet prosjekter for å forbedre tilgangen til vann, sanitærforhold, og hygiene for samfunn i leverandørland. I tillegg var selskapet først ut i deres sektor til å pilotere GLOBALG.A.P. SPRING (Sustainable Program for Irrigation and Groundwater Use) i vannrevisjoner.

I 2023 talte Nature's Pride på FNs vannkonferanse: Her oppfordret de til økt samarbeid for ansvarlig vannforvaltning i frukt- og grønnsakssektoren. Erfaringene og arbeidet fra Nature's Pride er verdifulle for BAMAs pågående arbeid med å utvikle en ny bærekraftstrategi og vannpolicy. Vi undersøker muligheten for å selv implementere lignende vannforvaltningsprogrammer i samarbeid med aktører i verdikjeden.

Flere av våre leverandører har tatt skritt for å redusere vannforbruket. Eksempler på dette er bruk av dryppvanning og vannoppsamling (se faktaboks). Med økende vannmangel er det viktig med en bevissthet både knyttet bruk av vann i produksjon og hvor produksjonen skjer. Vi i BAMA tar dette ansvaret på alvor.

Dryppvanning

Dryppvanning er en vanningsmetode som brukes i bærekraftig jordbruk. Teknikken tilfører vann direkte til plantenes røtter gjennom et nettverk av rør, slanger, ventiler og emittere. Systemet er utformet for å minimere vannavfall og forbedre vannutnyttelsen ved å levere vann direkte der det trengs mest.

Fordelene med dryppvanning inkluderer:

- 1. Vannbesparelse:** Ved å levere vann direkte til plantenes røtter, reduserer dryppvanning vannforbruket sammenlignet med tradisjonelle vanningsmetoder som sprinkler eller flomvanning.
- 2. Økt avlingsutbytte og -kvalitet:** Etersom vann tilføres direkte til røttene, kan plantene dra nytte av en mer konsekvent tilgang på vann. Dette kan forbedre plantenes vekst og bidra til høyere avlingsutbytte og bedre kvalitet.
- 3. Redusert jorderosjon:** Dryppvanning kan bidra til å redusere jorderosjon ved å minimere vann på jordoverflaten.
- 4. Fleksibilitet:** Dryppvanningssystemer kan tilpasses for å møte de spesifikke behovene til ulike avlinger og jordtyper.
- 5. Bærekraft:** Ved å bruke vann mer effektivt, kan dryppvanning bidra til å bevare vannressurser, noe som er særlig viktig i områder med vannmangel.

Avokado

Det kreves mye vann for å dyrke avokado til frukt å være. Vi kjøper derfor ikke avokado fra Petorca-området i Chile, et område som har opplevd en langvarig tørke siden 2010. Våre chilenske avokadoer får vi fra Aconcagua-området, hvor de benytter regnvannkilder fra Andesfjellene.

Områdene vi kjøper avokado fra i Chile bruker et energi- og vanneffektivt dryppvanningsutstyr til å redusere sitt vannforbruk. Dette minimaliserer fordampning og unødvendig forbruk. Systemet består av fjernstyrte vannsensorer som kan kontrollere behovet rundt hvert enkelt tre. Trærne plantes dessuten tett, slik at de utvikler mindre blader og grener, som igjen fører til at de trenger langt mindre vann.

BAMA Industri, Tranby

I 2022 tok BAMA Industri og BAMA Blomster i bruk nye lokaler på Tranby i Lier. 2023 var det første fulle driftsåret. Her har BAMA Industri et av Europas mest moderne «fresh cut»-anlegg. Bygget har en rekke løsninger for en mer ressurseffektiv og bærekraftig drift.

«Fresh cut»-produkter må vaskes før de tørkes og emballeres, noe som krever mye vann. Her brukes det et nytt isvannsanlegg, der produktene vaskes med nedkjølt drikkevann. Et av miljøtiltakene i tilknytning til isvannanlegget er et renseanlegg for prosessvann som er innlemmet i bygget. Renseanlegget skal sikre oppsamling av prosessvann, og gjennom flere rensetrinn bidra til resirkulering og gjenbruk av vann. Dette vil på sikt redusere BAMA sitt totale vannforbruk på Tranby.

På Tranby har vi et mål om på redusere vannforbruket med 60-70%, fra dagens forbruk på 200 000 m³ per år.

Biologisk mangfold og økosystemer

Betydning for BAMA

Biomangfold og økosystemers helse er kritiske faktorer for BAMA. Våre virksomhetsaktiviteter påvirker, direkte og indirekte, livet og balansen i naturen. Hovedsakelig knyttes dette til vår verdikjede oppstrøms. Denne påvirkningen spenner fra hvordan vi og våre leverandører produserer frukt og grønnsaker, til de bredere effektene våre handlinger har på naturmangfoldet.

Negative konsekvenser av endret arealbruk i form av jordbruksproduksjon og byggeaktiviteter har betydelige effekter på biologisk mangfold. Dette kan føre til utryddelse av arter og ødeleggelse av økosystemer. Overproduksjon, bruk av gjødsel og kjemikalier, forurensning, samt introduksjonen av fremmede arter, er faktorer som bidrar til nedgangen i biologisk mangfold og økosystemhelse. Til tross for at det fullstendige omfanget av vår påvirkning ikke er kartlagt, er det klart at biologisk mangfold spiller en avgjørende rolle for vår forsyningskjede.

Biologisk mangfold er avgjørende for produksjonen av mange typer frukt og grønnsaker. Det gjør landbrukssystemer mer motstandsdyktige og bærekraftige, støtter matproduksjon og bidrar til naturlige økosystemtjenester som f.eks. pollinering. Tapet av biologisk mangfold og ødeleggelse av økosystemer representerer en betydelig risiko både for miljøet og BAMA.

Sykdommer som påvirker avlinger, utgjør en vesentlig finansiell risiko. Dette har vi erfart i 2023 i vår verdikjede for tomater. Tomatbrunflekkviruset rammet mange drivhus i Vicar-området i Spania, og førte til betydelige økonomiske tap for produsentene. Viruset fører til at tomatplantene blir uegnet for salg og må destrueres. Mange rammede produsenter gikk konkurs. Pepino-mosaikkviruset

Biologisk mangfold

Biologisk mangfold, eller biodiversitet, refererer til variasjonen av liv på jorden. Det omfatter variasjonen i gener, arter og økosystemer, både når det kommer til genetiske og funksjonelle egenskaper, og endring i antall og omfang over tid.

Biologisk mangfold bidrar til økosystemfunksjoner som jorddannelse, pollinering og naturlig skadedyrkontroll. Mange økonomiske aktiviteter, som landbruk, fiskeri, og turisme, er avhengige av biologisk mangfold. Biologisk mangfold har i tillegg stor kulturell og sosial verdi.

Bevaring av biologisk mangfold er viktig for å opprettholde et sunt og funksjonelt økosystem. Dette kan oppnås gjennom bevaringsstrategier som vern av naturområder, bærekraftig bruk av ressurser, og restaurering av skadede økosystemer.

Hierarkiet av biodiversitet og økosystemer

1 Biosfære

2 Biom

3 Økosystem

Ferskvann, på land, hav

4 Samfunn

5 Populasjon

6 Arter

Bakterie, alger, planter, sopp, insekter, fisk, fugler, pattedyr

7 Gener

hadde også stor innvirkning på tomatproduksjonen i Murcia-området i Spania i 2023. Konsekvensen av viruset er at produsentene våre mister hele sesonger. I verste fall kan de bli tvunget til å legge ned produksjonen sin.

Strengere reguleringer og interessentforventninger knyttet til selskapers påvirkning på biomangfold og økosystemer vil stille nye krav til våre aktiviteter og verdikjede. Dette gjelder både hjemme i Norge, men også internasjonalt. Ivaretagelse av biologisk mangfold utgjør en finansiell og omdømmerisiko på kort, medium og lang sikt.

Gitt disse risikoene, erkjenner vi betydningen av å bevare og beskytte biologisk mangfold i samarbeid med våre leverandører. Det er i BAMA's interesse å arbeide proaktivt og i samarbeid med produsentene for å håndtere våre risikoer, muligheter og påvirkninger knyttet til biologisk mangfold. Vi står overfor en mulighet til å sammen med produsenter, implementere mer bærekraftige

landbrukspraksiser i form av å redusere kjemiske plantevernmidler, innføre mer integrert skadedyr- og ugresskontroll og vedlikeholde naturlige habitater på produksjonsområdene. Slik kan vi bevare økosystemene vi er avhengige av.

Ettersom vi og våre produsenter er avhengige av økosystemer, representerer regenerative jordbruksmetoder også en betydelig mulighet for å styrke vår robusthet i en uforutsigbar og klimautsatt landbrukssektor. Disse metodene kan ikke bare hjelpe oss med å begrense effekten av tap av biologisk mangfold, men også skape en positiv innvirkning gjennom investeringer i forskning og utvikling. Vi er innstilt på å gjennomføre tiltak for å redusere påvirkningen BAMA har på biomangfold og økosystemer og satser i den sammenheng på økt kompetanse på plantevitenskap i vår avdeling for leverandørutvikling.

Vår tilnærming

BAMAs etiske retningslinjer for leverandører krever at leverandører tar grep for å minske ressursbruk som gjødsel og plantevernmidler, samt beskytte landskap, arter og genetisk mangfold. Vi stiller krav til at områder som naturskog og våtmarksområder ikke skal ha blitt gjort om til dyrket mark i løpet av de fem siste årene. Eksisterende naturskog og våtmarksområder skal heller ikke gjøres om til dyrket mark i fremtiden. Imidlertid mangler vi spesifikke oppfølgingsmetoder for disse kravene.

Leverandørene forplikter å jobbe etter miljøriktige praksiser til fordel for det lokale samfunnet, floraen og faunaen.

Mål, tiltak og resultater

BAMA har ennå ikke en policy, satt spesifikke mål eller implementert tiltak relatert til biologisk mangfold og økosystemer. Vi er i gang med å revidere vår bærekraftstrategi i samsvar med Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). I denne gjennomgangen har biologisk mangfold og økosystemer blitt anerkjent som sentrale områder. Fremover vil vi derfor etablere en policy, integrere mål og tiltak for å beskytte biologisk mangfold og økosystemer inn i vår strategi.

Driveere for tap av natur

Tap av natur henviser til de prosessene som fører til en reduksjon eller forverring av naturlige økosystemer. Dette kan inkludere tap av biologisk mangfold, tap av naturlige habitater, forringelse av økosystemtjenester, eller en kombinasjon av disse.

Det finnes fem drivere for tap av natur, og alle er menneskeskapte: arealendringer, klimaendringer, forurensning, fremmede arter og overhøsting.

Ivaretagelse av biologisk mangfold er viktig for BAMA, fordi vi er avhengig av en rekke økosystemtjenester, og fordi produktene våre er involvert i aktiviteter som bidrar til tap av natur.

Arealendringer

Endringer og inngrep i natur påvirker levestedet til planter, dyr og sopp. Den største trusselen mot naturmangfold.

Klimaendringer

FNs klimapanel anslår at 20 til 30 prosent av arter står i fare for å dø ut på grunn av menneskeskapte klimaendringer.

Forurensning

En trussel mot naturmangfold, og innebærer alt fra mikroplast og kjemikalier til gjødsel fra jordbruket.

Fremmede arter

Fremmede arter krysser naturlige barrierer ved hjelp av mennesker, og kan spre seg og bli et miljøproblem.

Overhøsting

Når arter blir borte, kan det få ringvirkninger i resten av økosystemet de er en del av.

Ressursbruk og sirkularitet

♥ Betydning for BAMA

Frukt og grønt er biologiske råvarer som trenger skånsom behandling og riktig beskyttelse for å bli ivaretatt gjennom verdikjeden. I en sirkulær økonomi blir naturressurser og produkter utnyttet effektivt og så lenge som mulig, i et kretsløp der minst mulig ressurser går tapt – med avfallshierarkiet som rettesnor (se figur). For oss i BAMA handler dette i hovedsak om å minimere matsvinn og velge sirkulære emballaseløsninger.

Produksjonen av frukt og grønt kan planlegges, men ikke styres. Skadegjørere dukker opp, mens temperatur og nedbør er viktige faktorer som påvirker produksjonen. Uforutsigbarheten gjør at våre produsenter kan oppleve overproduksjon og få avlingen ødelagt som gjør den uegnet som mat. Begge deler må håndteres i en sirkulær økonomi.

I BAMA har vi et ressursforbruk knyttet til våre produkter som strekker seg over hele verdikjeden, fra dyrkning til bearbeiding, pakking, transport, salg og konsum. Vår virksomhet krever løpende leveranser hvilket fører til slitasje på både transportmidler og infrastruktur. I 2023 hadde vi 5200 daglige leveranser, hvilket medfører at kjøretøy og dekk må skiftes jevnlig.

Matsvinn og avfall

Matsvinn defineres som den spiselige delen av matavfallet, og oppstår når råvarer ikke oppfyller kvalitetsforventningene og heller ikke kan anvendes til alternative bruksområder. Mat som ikke brukes til formålet det er tiltenkt, er ikke bare et avfallsproblem, men også et etisk problem, ettersom det øker underskuddet av mat til verdens befolkning.

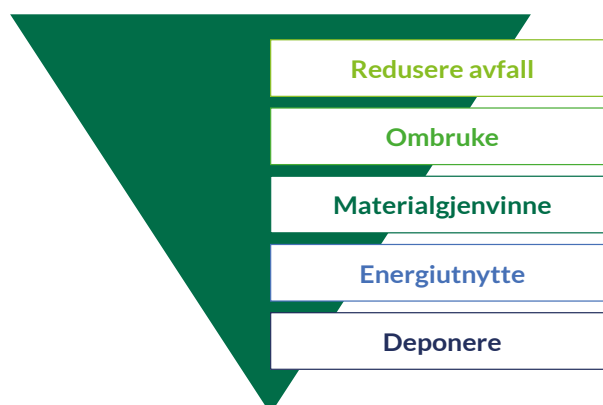
Det er flere faktorer som sammen eller hver for seg bidrar til matsvinn: bruk av sårbare sorter, sykdom,

dårlige dyrkningsmetoder, krevende værforhold, uhensiktsmessig emballering, ineffektiv logistikk, feil lagringsforhold og dårlig behandling av produktene gjennom verdikjeden. Produksjonen og transporten av råvarene er i seg selv intensivt for klimaet og miljøet, og vi er derfor opptatt av å utnytte hele råvaren for å redusere matsvinn. Som en stor aktør har BAMA et betydelig ansvar overfor samfunnet for å bidra til å minimere matsvinnet, utnytte naturressurser på best mulig måte, og aktivt bidra til en sirkulær økonomi som reduserer vår totale miljøpåvirkning.

Emballasje

Riktig emballering er essensielt for å beskytte og ivareta produktens holdbarhet og kvalitet. All bruk av emballasje har en negativ effekt på klima og miljø, men varierer ut fra mengde og type råmaterialer. Frukt- og grøntsektoren benytter per i dag en betydelig mengde plast produsert fra fossile kilder som olje. Plast er imidlertid i mange tilfeller avgjørende for å bidra til lengre holdbarhet, som igjen er viktig for å redusere det totale matsvinnet i verdikjeden.

AVFALLSPYRAMIDEN

Ofte brukte emballasjebegreper

Begrep	Forklaring
Carbon black	Carbon black er laget av råolje og brukes i plast for å gi god lysbarriere eller en jevn, dyp sortfarge. Ulempen er at i sorteringen på avfallsanleggene brukes refleksjon av lys for å avklare plasttyper. Det nærinfrarøde lyset greier ikke å «lese» carbon black, fordi den ikke reflekterer lys. Plast i denne fargen sorteres derfor ut og går til brenning i stedet for til materialgjenvinning.
Design for gjenvinning	Emballasjen er designet av materialgjenvinnbare materialer og er enkel å separere for kildesortering.
Fiberemballasje	Fellesbetegnelse for emballasje som er laget av papir, papp, bølgepapp og kartong.
Fornybar	Materiale fra en ressurs som dannes på nytt og kan brukes uten å bli brukt opp, gitt at det legges til rette for det. Eksempler er papir fra cellulose eller plast fra sukkerrør. Kan også kalles fossilfri råvare.
Fossil	Fellesbetegnelse på et materiale som er laget av råolje eller gass. Disse kildene har et høyt miljøfotavtrykk og er ikke-fornybare.
Gjenbruk eller ombruk	Materialer som brukes flere ganger i sin opprinnelige form, som paller og IFCO-kasser.
Gjenvunnet eller resirkulert	Emballasjemateriale som er laget av materiale som er brukt før, blitt kildesortert og gjenvunnet/resirkulert.
Jomfruelig eller ny	Betegnelse på et helt nytt materiale.
Materialgjenvinnbar eller resirkulerbar	At materialene kan gjenvinnes fra avfallet slik at de kan brukes til å lage nye produkter. Slikt emballasjemateriale er egnet for gjenvinning.
Nedbrytbar	Materiale som kan brytes ned naturlig uten ekstern påvirkning.
Optimalisering	Å gjøre så god som mulig, å bringe en prosess eller et system til et optimum under de gitte betingelsene (Kilde: Store norske leksikon).
Optimering	Kontinuerlige forbedringer av emballasjen i hele verdikjeden, som opprettholder tilstrekkelig beskyttelse av den emballerte varen med lavest mulig ressursbruk, miljøbelastning og høyest mulig grad av materialgjenvinning eller energiutnyttelse (Kilde: Næringslivets optimeringskomité).
Ressurs eller kilde	Andre ord for råvare til emballasje.
Sammensatte materialer	Materialer som er vanskelig å skille fra hverandre i kildesortering.
Sirkulær emballasje	Emballasje som kan gjenvinnes eller brukes om igjen.
Sirkulær økonomi	I en sirkulær økonomi må produktene vare så lenge som mulig, repareres, oppgraderes og brukes om igjen. Når produktene ikke kan brukes om igjen i sin opprinnelige form, kan avfallet materialgjenvinnes og brukes som råvarer inn i ny produksjon. (Kilde: Miljødirektoratet).

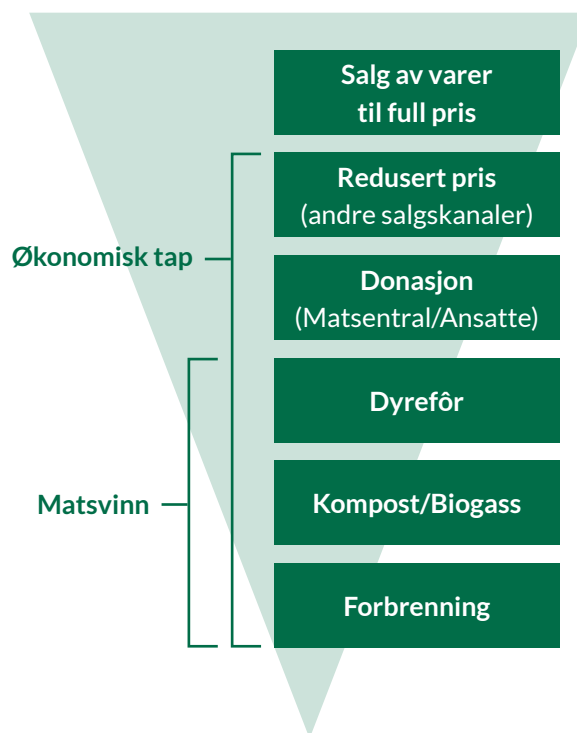
Vår tilnærming

Sammen med myndighetene har BAMA signert bransjeavtalen om reduksjon av matsvinn. Målet er å halvere matsvinnet i Norge innen 2030, i tråd med FNs bærekraftsmål.

BAMAs bærekraftstrategi (2018-2024) retter betydelig oppmerksomhet på matsvinn og setter føringer for hvordan vi arbeider for å redusere matsvinn i egen virksomhet. Reduksjonen i matsvinn er i tråd med målene i strategien og følger prinsippene i matsvinnhierarkiet. I avtalene med våre produsenter er det krav om å iverksette tiltak for å redusere matsvinn fra innhøsting og videre igjennom verdikjeden. For avfall skal det gjøres tiltak for å redusere avfallsmengden, forhindre avfall på avveie og sikre forsvarlig avfallshåndtering.

Vi opererer etter et førende prinsipp om å bruke så lite emballasje som mulig, men så mye som nødvendig. Våre emballasjeretningslinjer fungerer som en veileder ved valg av emballaseløsninger. I vurderinger av emballeringsalternativer gjennomføres ulik kvalitativ testing for å avdekke produktets beskyttelsesbehov og riktig type og omfang av emballering. Videre kartlegges emballasjens miljøfotavtrykk og effektivisering basert på faktiske data ved bruk igjennom hele verdikjeden. I dette arbeidet benyttes analyse- og kartleggingsprogrammet PackMan. For å beregne bruk av råmaterialer innhentes vekt per materiale per forbrukerenhet, kasse og pall. I tillegg innhentes prosentvis andel resirkulert materiale per emballasjedel.

Design for gjenvinning inngår som en sentral del av våre emballasjeretningslinjer. Retningslinjene understreker at emballasje som er gjenbrukbar, materialgjenvinnbar, laget av resirkulerte eller fornybare materialer skal prioriteres. Plast bør erstattes der dette ikke forårsaker økt matsvinn eller gir et høyere klimafotavtrykk. I tillegg appellerer de til å velge råmaterialer sertifisert gjennom ordninger som FSC eller PEFC og bruk av pant på drikkevareemballasje. Retningslinjene

oppfordrer også til å unngå bruk av nedbrytbar plast, sammensatte materialer der hovedmaterialet utgjør under 80 % eller carbon black-farget plastemballasje som er til hinder for sirkularitet. Emballasjen skal merkes tydelig med kildesorteringssymboler i farger og instruksjonstekst.

BAMA Packaging er en sentral konsernfunksjon for emballasje i konsernet. Avdelingen er ansvarlig for å koordinere og akselerere utvikling av mer bærekraftige og innovative emballaseløsninger, gjennomføre innkjøpsprosesser, forvalte emballasjeavtaler og sikre etterlevelse av krav og retningslinjer på emballasjeområdet. BAMA Packaging Forum er et felles kontaktpunkt, bestående av representanter fra hele konsernet som møtes jevnlig for å utveksle erfaringer, dele kunnskap og bidra til samhandling på tvers.

Mål, tiltak og resultater

Matsvinn og avfall

BAMAs bærekraftstrategi (2018-2024) har tre mål relatert til matsvinn og avfall, direkte eller indirekte i våre egne aktiviteter, oppstrøms og nedstrøms i verdikjeden. Det arbeides våren 2024 med en oppdatering av bærekraftstrategien, hvor mål, KPIer, milepæler og oppfølging skal kvantifiseres og detaljeres. I det følgende beskrives nåværende mål, tiltak og resultater for vårt ressursbruk og arbeid med sirkularitet.

I 2023 brukte vi mye ressurser på å sikre kvaliteten på de målte mengdene matavfall. Vi har regnet om matsvinntallene helt tilbake fra 2016. Slik kan vi ha samme prinsipielle tilnærming hos alle våre enheter, hvor produktene som ikke oppfyller kvalitetsnorm ved ankomst til et av våre anlegg registreres som matsvinn hos avsender. Reklamert vare som ankommer BAMA, blir ikke registrert hos oss selv om vi avhender dette. Dette har vært praksis i andre enheter i BAMA siden 2018, og fra 2023 er det også gjeldende ved vår terminal på Nyland Syd. Praksis er i henhold til Matvetts "Veileder for kartlegging av matsvinn i matindustrien".

Våre tiltak for å redusere matsvinn strekker seg fra produsent til forbruker, med langsiktige prosesser med kontinuerlig forbedring. Eksempel på dette er sortsutvikling. Siden 2015 har vi jobbet med å utvikle nye sorter norske epler. De to første, Fryd og Eden, ble lansert for første gang i handelen i begrenset omfang i 2022. Det er beregnet full kommersiell produksjon fra 2027. Dette er eksempler på sortsutvikling som skal møte endrede forbrukerpreferanser, samt gi mer hardføre sorter tilpasset norske forhold.

For å utvikle mer skreddersydde emballaseløsninger for våre produkter og bidra til å redusere matsvinn, ble «Holdbarsjekken» utviklet gjennom et forskningsprosjekt. «Holdbarsjekken» er et verktøy for å fastsette produktenes beskyttelsesbehov. BAMA ble i 2023 tildelt «Holdbarhetsprisen» fra Matvett i Grønt Punkt Norges «Plastløfte» for prosjektet.

De råvarene som av ulike årsaker ikke kan omsettes slik de er, arbeider vi med å utnytte i andre produktkonsepter. Eksempler på dette er juicen Berga, bestående av utsorterte råvarer tilpasset årstiden. Utsorterte varer benyttes også i industriproduksjon som moser og stapper.

Våre mål

Del av verdikjeden	Våre nåværende mål	Status på mål
	Redusere matsvinnet med 50 % i nasjonal virksomhet innen 2025 (med 2016 som baseår)	Vi har kuttet matsvinnet i vår nasjonale virksomhet med 58 % siden 2016.
	0 % matavfall skal gå til forbrenning	7,5 % av BAMAs matavfall går til forbrenning.
	Kildesortere minst 92 % av avfallet i fraksjoner som gjenbrukes og materialgjenvinnes	Kildesorteringsgrad for BAMA er 96,2 %
	100 % materialgjenvinnbar emballasje og 30 % resirkulert plastemballasje	Av kartlagte nivåer for 2023, er andel materialgjenvinnbar emballasje på 88 %*. De resterende 12 %-ene er knyttet til bearbejdede produkter, noe ytteremballasje og pallebeskyttelse. Noe av dette er krevende å gjøre 100 % materialgjenvinnbart. For 2023 har andelen resirkulert plast ligget på 12 %*
	Optimalisere emballasjen på minst 80 % av produktene	BAMA jobber kontinuerlig med optimalisering. I 2023 er 78 %* av emballasjen til Sourcing-avdelingen kartlagt, men ikke dokumentert optimalisert. Det foreligger ikke endelige tall for øvrige avdelinger.
	Satse på forskning, utvikling og innovasjon av nye og forbedrede produkter og emballaseløsninger. Dette målet henger sammen med vårt mål om å utvikle nye smakfulle produkter og ha 20 % salg via nye sorter/løsninger.	Dette målet favner mye og er krevende å måle om er oppnådd. I 2022 sto nylanseringer for 17,5% av omsetningen. Data er ikke tilgjengelig for 2023.

*Tallene gjelder Sourcing-avdelingen.

Ferdigkuttete og spiseklare produkter som utnytter mer av råvarene og bidrar til å redusere matsvinn hos forbruker er også et tiltak vi har videreført i 2023. I 2023 donerte vi 771 tonn med mat til Matsentralen. Vi bruker holdbarhetsmerkingen «best før, vanligvis god etter» for å oppfordre forbrukere til å tenke nytt om produkter etter forfallsdatoen.

Emballasje

BAMA har gjennom flere år jobbet med å oppnå målet om 100 % materialgjenvinnbar emballasje. Dette har inkludert å fase ut carbon black-farget plast, som ikke lar seg utsortere, til transparent plast som er gjenvinnbar. For enkelte av våre produkter finnes det per i dag ikke egnede gjenvinnbare materialer tilgjengelig. Gjennom innovasjons- og forskningsprosjekter, arbeid i verdikjeden og med emballasjeprodusenter, finner vi egnede sirkulære løsninger der de ikke finnes fra før. Vi har de siste årene søkt deltakelse i ulike emballasjenettverk og fora for å bidra til ny innsikt og nye løsninger som muliggjør at mer emballasje kan gjenvinnes. Dette er et omfattende arbeid som vil fortsette i årene fremover.

Resirkulert plast for matkontakt er strengt regulert og per i dag er det kun resirkulert polyetylen (PET) som er godkjent for slik bruk. Det økte søkelyset på plastkutt og kommende krav, øker etterspørselen etter godkjente resirkulerte råvarer. Dette fører også til økte priser og tilgangsfordringer. Leverandører greier ikke alltid å skaffe eller tilby resirkulert materiale, selv om dette er ønsket fra vår side. Dette er med på å begrense vår mulighet for å ta i bruk resirkulert plast. BAMA forsøker å påvirke til økt tilgang ved å etterspørre resirkulert plast. Vi anerkjenner at mer av vår plastemballasje kunne vært resirkulert og deltar derfor i kompetanse- og samarbeidsprosjektet RecyFoodPack som har som mål å utvikle innovative plastemballasjesystemer som kan bidra til økt bruk av resirkulert plast uten at det går ut over mattrygghet eller produktkvalitet.

Å optimalisere emballasje er et kontinuerlig arbeid som rommer det meste innen emballasjearbeidet og som er krevende å måle. Som nevnt jobber vi bevisst med utvikling og riktige valg av materialer, sammensetning og konstruksjon. Vi tester ulike emballaseløsninger på lab og i verdikjeden for å

finne de beste løsningene for hvert produkt. Ulike emballaseløsninger analyseres og sammenliknes i «PackMan», der vi kan måle mengden emballasje per tonn produkt og beregne produkters miljøfotavtrykk.

Fokuset de siste årene har handlet om å kutte ned på plastforbruket. Dette er fortsatt et viktig arbeid, men oppmerksomheten er nå rettet mot å bruke plast når det er nødvendig og ellers så lite som mulig. Her må vi sørge for at reduksjon av plast ikke går utover holdbarheten til produktene.

Verdikjeden til frukt, grønt, bær og poteter er preget av raske omskiftninger med ulike sesonger, ulike opprinnelsesland, værutfordringer og klimaendringer. Vi henter våre produkter fra en rekke leverandører, i mange land, fra fem ulike kontinenter. Historisk har emballasjen «fulgt med» produktet og hatt mindre fokus. Dette har endret seg drastisk. Nå arbeides det systematisk og kontinuerlig på emballasjeområdet i hele vår virksomhet. Med økende krav fra myndigheter, kunder og behov for bedre innsikt, erkjenner vi nødvendigheten av å få på plass et bedre system og rutiner for innhenting av emballasjedata, analyse og dokumentasjon. Deler av dette arbeidet bør automatiseres, og derfor tok vi i 2023 initiativ til å utvikle en felles bransjestandard. Målet er å etablere standard for type data og felles terminologi. Dette vil lette tilpasningen til fremtidige krav og behov. Initiativet er nå igangsatt som et prosjekt ledet av Emballasjeforeningen der flere større næringsmiddelaktører også deltar.

Forskning, utvikling og samarbeidsinitiativer

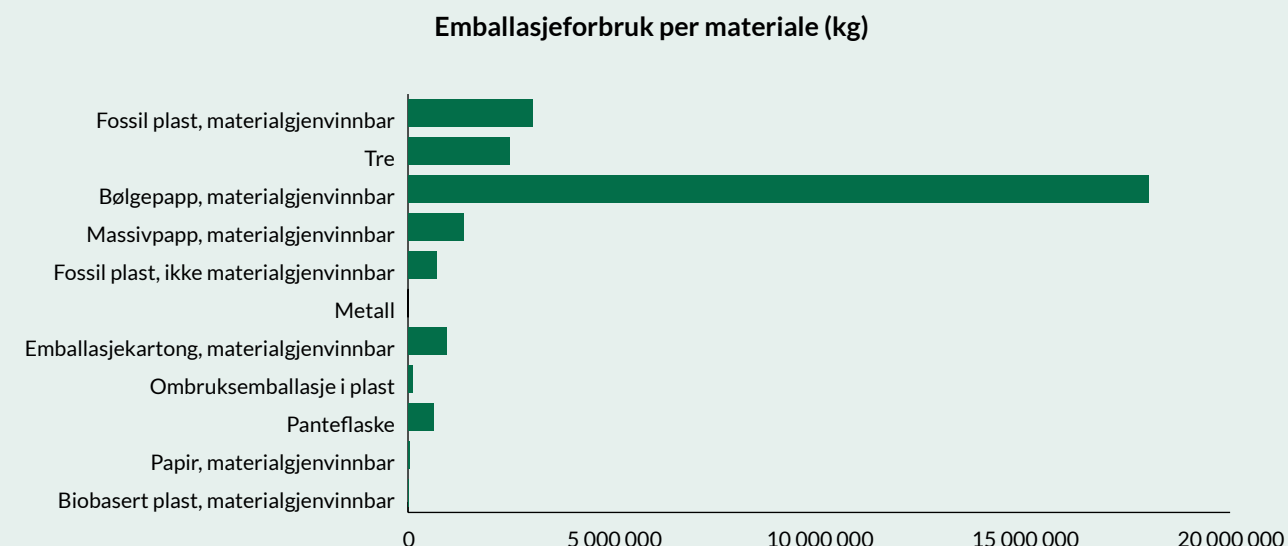
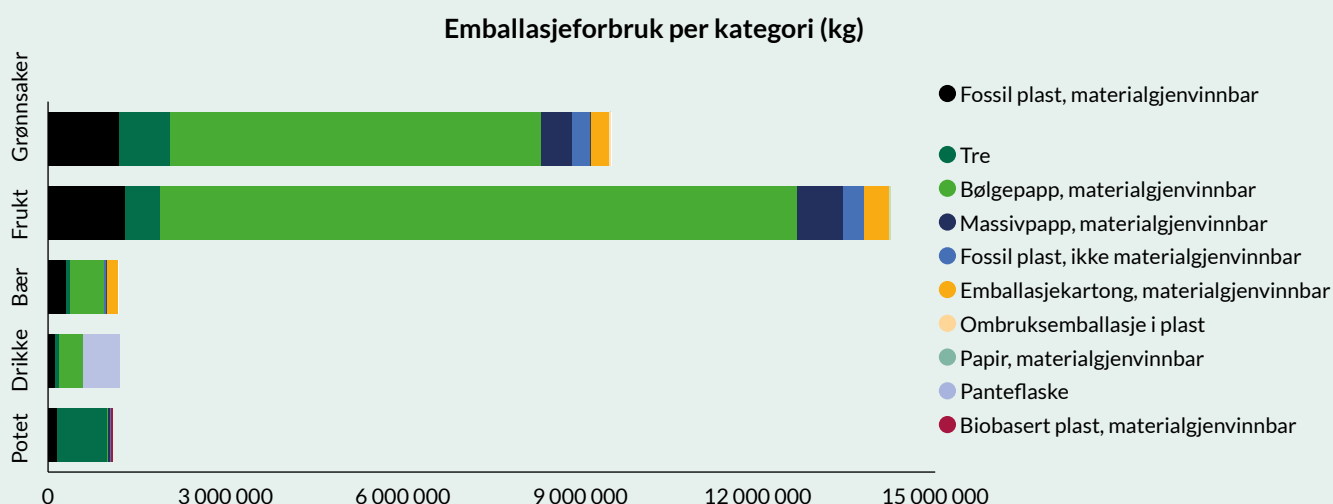
BAMAs bærekraftstrategi (2018-2024) har et kontinuerlig mål relatert til forskning og utvikling i våre egne aktiviteter, oppstrøms og nedstrøms i verdikjeden.

BAMA deltar, og har deltatt, i flere forskningsprosjekter innen produkter, emballasje-, miljø- og kvalitet. Temaene er varierte og dreier seg om å løse krevende utfordringer som miljørettet bekjempelse av skadeinsekter, utvikle testprotokoll for å dokumentere produkters beskyttelsesbehov eller et digitalt beslutningsstøtteverktøy for bærekraftige emballasjevalg. Prosessene foregår i tett dialog med ledende forskningsmiljøer, universiteter, næringsmiddelbedrifter,

næringsaktører, leverandører og bransjeorganisasjoner. For å være oppdatert på forskningsfeltet innen emballasje, er vi representert i styret i «Emballasjeforsk». Verdikjedetankegang og bransjesamarbeid på tvers er viktig for å få til nyttig samarbeid og resultater i prosjektene. Vi har også et samarbeid rettet mot forskning og innovasjon for verdiskaping med Gartnerhallen. Målet er å være samstemte om relevante kunnskaps- og forskningsbehov. Vi vil fortsette arbeidet med å levere de mest bærekraftige produktene og gjennom forskning, innovasjon og produktutvikling sikre oss ny kunnskap og nye løsninger. Ved å delta i bærekraftig innovasjon, forskning eller gi støtte til gode initiativ gjennom Grofondet, bidrar BAMA også til å redusere ressursbruk.

Den patenterte emballaseløsningen BAMA Packaging har utviklet til spisemoden avokado, er også overført til andre produktgrupper. Ny emballasje til epler, kiwi og pasjonsfrukt har blitt utviklet over samme lest (se tabell med tiltak i 2023).

Emballasjetiltak i 2023

Resultat

Illustrasjon

Fjernet pappbeger og papiretikett til chili.

Årlig reduksjon på 21 895 kg fiberemballasje

Pasjonsfruktemballasje uten plast. FSC-sertifisert fiberemballasje.

Årlig reduksjon på 880 kg plast

Ny løsning med hank gjør det enklere for kundene å frakte bærene, reduserer risikoen for klemskader og gir fortsatt god sikt til bærene. Det nye designet eliminerer behovet for bruk av plastlokk og plastemballasje rundt kurven i butikken. Hindrer også at bær flyttes mellom kurvene.

Reduksjon av svinn i butikk og plastbruk. Mer funksjonell kurv. Forbruker får med seg riktig mengde bær hjem.

Spesialdesignet emballasje for små Eden og Fryd-epler (som tidligere ble brukt til pressing på grunn av størrelsen). Den nye emballasjen hindrer eplene i å falle ut under transport og håndtering, har et attraktivt design med fem åpne- og lukkemekanismer. Dette bidrar til å oppmuntre til forbruk av "5 om dagen" gjennom både emballasjedesignet og kommunikasjonen på pakken.

Bidratt til å utnytte mer av råvaren.

Endret til 100 % resirkulert plast på bøtter til 500 grams småtomater til både NorgesGruppen og REMA.

Unngått å sette 135 712 kg ny plast på markedet.

BAMA har endret bandolærene på diverse bearbejdede potetprodukter til NorgesGruppen fra plast til fibermateriale med en tynn plastbarriere

Redusert plastemballasje med 2 460 kg.

Erstattet resirkulert plastbeger med fiberbeger til REMAs Adore-tomatbegre. Plastlokk av 100 % resirkulert plast.

Årlig reduksjon på 17 400 kg plast.

Endret fra ikke-gjenvinnbar til gjenvinnbar toppfilm til skivet sopp. Omfattende testing i ny testprotokoll utviklet i forskningsprosjektet «Holdbarsjekken» og i verdikjeden. Innovasjonen har skapt stor interesse i soppbransjen i Europa, hvor det tidligere har vært vanlig å bruke ikke-materialgjenvinnbar plast.

Forbedret smak, tekstur og holdbarhet på et produkt som det lett blir svinn på. Plastbruk redusert med 1 037 kg årlig. Bidratt til at BAMA kommer nærmere målet om 100 % materialgjenvinnbar emballasje. Påvirket soppbransjen i Europa til å ta i bruk ny emballaseløsning som er materialgjenvinnbar.

Initiativer for bærekraftig emballasje

BAMA har i 2023 vært aktivt involvert i flere initiativer for å fremme bærekraftig emballasje:

- **Styreleder i Emballasjeforeningen:** BAMA har ledet arbeidet i denne bransjeorganisasjonen for å påvirke og fremme emballasjeutfordringer det er naturlig å løse i fellesskap.
- **Styreleder i Forum for sirkulær plastemballasje:** BAMA har ledet dette forumet, som jobber næringspolitisk for å fremme sirkulær bruk av plastemballasje.
- **Nestleder i styret i Emballasjeforsk:** BAMA holder seg oppdatert på den nyeste forskningen innen emballasje, kan påvirke hva det bør forskes på og bidrar til styringen i dette nettverket.
- **Circular Packaging Cluster:** BAMA deltar i denne klyngen som jobber for å redusere blokkeringer for gjenvinning, styrke innovasjon og skape en effektiv, sirkulærverdikjede for emballasje.
- **Plastløftet i regi av Grønt Punkt:** BAMA har forpliktet seg til å øke bruken av resirkulert plast, unngå unødvendig plastbruk og designe emballasje for gjenvinning ved å delta i samlinger og rapportere på disse områdene.
- **NxTBarr:** BAMA deltar i et fireårig prosjekt som er støttet med nesten 20 millioner kroner fra Forskningsrådet. Prosjektperioden er fra 2023 til 2026 og har som mål om å utvikle biobaserte, resirkulerbare og bionedbrytbare barrierer til fiberemballasje som kan erstatte fossile plastbarrierer uten at det leder til økt matavfall.

03

Sosiale forhold

Våre ansatte

Betydning for BAMA

Hver dag jobber BAMAs ansatte i inn- og utland for en sunnere og ferskere framtid. Våre ansatte har varierte arbeidsoppgaver innenfor drift og administrasjon. Vi har seks ulike forretningsområder i Norge, i tillegg til stor internasjonal virksomhet. De seks områdene er dagligvare, storkjøkken, industri, blomster, servicehandel og sourcing. Vi har 2295 ansatte i Norge, samt 978 internasjonalt.

BAMAs hovedkvarter ligger på Nyland Syd i Oslo. Her sitter administrasjonen som jobber med forretningsutvikling, strategi, markedsføring, kommunikasjon, økonomi, finans, kvalitet, bærekraft og innovasjon, juridisk, compliance, HR, eiendom, IT og sourcing. På Nyland Syd finnes også lagerterminalen som sørger for den inngående varestrømmen, samt administrasjon for storkjøkken, dagligvare og BAMA logistikk. Her er det aktivitet døgnet rundt, seks dager i uken for mottak, plassering, plukking og levering.

70 % av vår norske arbeidsstyrke jobber i våre prosesserings-, produksjons- og pakkeanlegg. Dette innebærer blant annet arbeidsoppgaver som sortering, plukking og stabling av varer, forberedelse, foredling, emballering, avfallshåndtering, lagring og cross-docking. Disse arbeidsforholdene kan være utfordrende. Det er knyttet ulike typer HMS-risikoer til krevende fysisk arbeid, tunge løft, maskiner og kjøretøy, i et kjølig og støyete arbeidsmiljø. Vi er i en pågående prosess med utfasing av fossile energikilder i drift. Dette vil ikke ha stor påvirkning på de ansatte utover tilvenning til nye maskiner og kjøretøy.

I BAMA er vi sterkt påvirket av sesongsvingninger knyttet til avlinger og geografi. Det er også store svingninger i volum gjennom en uke. Vi leverer ferske

produkter med kort holdbarhet, enten det gjelder frukt, grønt, påsmurte produkter (convenience) eller blomster. Dette stiller store krav til hurtig og effektiv logistikk ved riktig temperatur, for å opprettholde ferskhet og kvalitet i hele verdikjeden. Den operative driften skal balansere krav til ferske produkter med leveransefrister og arbeidstidsbestemmelser. Et slikt driftsbehov innebærer turnus for faste og deltidsansatte, samt bruk av midlertidige og innleide arbeidstakere. I 2023 hadde BAMA omtrent 125 innleide årsverk. Krevende sesongperioder legger ekstra press på oss når det gjelder logistikeffektivitet og arbeidsutbytte, og kan føre til slitasje på arbeidsplassen. Manglende tilgang på arbeidskraft i kritiske perioder er dermed en risiko for vår drift.

Vi i BAMA har i mange år hatt en stor andel ansatte med ulike nasjonaliteter og etnisk bakgrunn. Dette gjenspeiles i hele virksomheten, men spesielt i operativ drift. For mange av våre ansatte er BAMA det første møtet med norsk arbeidsliv. Manglende evne til å kommunisere på felles språk på arbeidsplassen kan bidra til redusert arbeidstilfredshet for arbeidstakere og lavere produktivitet. Vi har et ansvar for å sikre trygghet og inkludering, og gjennomfører derfor jevnlig norskkurs for medarbeidere med annet morsmål. Det gir grunnlag for en god og åpen kommunikasjon.

Hvis befolkningen øker inntaket av frukt og grønt, som følge av for eksempel mer klimariktige matvaner, vil dette kunne skape flere arbeidsplasser hos oss.

Alle våre ansatte i BAMA kan bli vesentlig påvirket av konsernet og er inkludert i omfanget av rapporteringen.

Vår tilnærming

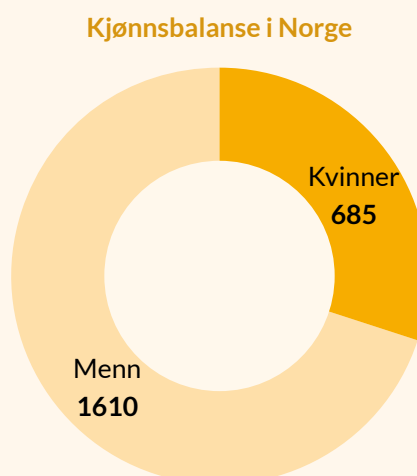
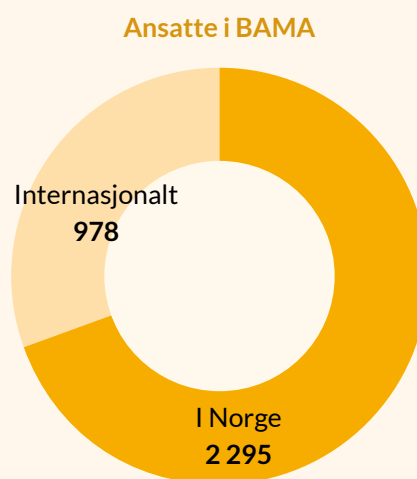
Retningslinjer for våre ansatte

I BAMA er vi dedikert til å ivareta like rettigheter for alle. Dette er forankret i våre kjerneverdier, med ansvarlighet som en sentral del. Vi opererer i samsvar med arbeidsmiljøloven (AML), relevante tariffavtaler og andre norske lovkrav som likestilling- og diskrimineringsloven og aktivitets- og redegjøringsplikten.

Alle våre aktiviteter skal være i tråd med BAMAs etiske retningslinjer, som angir forventinger til vår forretningspraksis og til den enkelte ansattes personlige adferd. De etiske retningslinjene er bindende for alle ansatte, innleide, styremedlemmer og andre som opptre på vegne av BAMA. Ansvar for implementering av disse retningslinjene i de ulike selskapene i BAMA ligger hos konsernsjef.

Vår HMS-håndbok er tilgjengelig for våre ansatte på norsk. Den inneholder HMS-opplæring, hygienekurs og informasjon for varsling av helse-, miljø- og sikkerhetsrelaterte saker. HMS-håndboken er et verktøy utviklet for å gi enkel tilgang til HMS-kravene som gjelder både for BAMA som helhet og for hver enkelt ansatt. Den gir også veiledning om hvordan disse kravene kan oppfylles i det daglige arbeidet.

Prioriterte satsinger i HR-strategien adresserer tre hovedområder. Vi skal standardisere prosessene våre og etablere felles plattform for digital læring i BAMA. Samhandlingen vår internt skal styrkes gjennom felles verdigrunnlag og et årshjul med standardiserte verktøy. I tillegg skal vi etablere felles plattform for ledelse, med fokus på ledertrening, endringsevne og felles utviklingsprosess. Vårt samfunnsoppdrag er «å bidra til en ferskere og sunnere fremtid». Det er noe alle ansatte i

BAMA skal kjenne til og etterstrebe å bidra til i sine arbeidsoppgaver.

Involvering av egne ansatte

Vi har lang tradisjon for å jobbe tett sammen med vernetjeneste og fagorganisasjonene som er representert i virksomheten. Møter i arbeidsutvalget (AMU) og samarbeidsmøter med fagforeningene gjennomføres jevnlig gjennom hele året. Samarbeidsgruppen består av tre konserntillitsvalgte og ledelsen i konsernet. Samarbeidsgruppen møtes seks ganger per år, og ved behov holdes også ekstraordinære møter. Agendaen på disse møtene har faste punkter, i tillegg til at aktuell informasjon gis fra ledelsen, og konserntillitsvalgte kan melde inn saker til agendaen i forkant. Oversikt over sykefraværsutviklingen er et tema som behandles hver gang.

Vi gjennomfører en årlig medarbeiderundersøkelse som en felles prosess i Norge

i alle virksomhetsområder. Formålet er å kartlegge ansattes trivsel, engasjement og gjennomføringsevne. Sentrale spørsmål omhandler blant annet rolleavklaring, grad av autonomi, utvikling og ledelse. I tillegg kartlegges forhold knyttet til mangfold og inkludering.

Ansatte inviteres også minst én gang i året til å gjennomføre medarbeidersamtale med nærmeste leder. Sentrale temaer er arbeidsmiljø, kompetanseutvikling og målsetting.

Kultur for HMS og mattrygghet

I 2023 sendte vi for andre år på rad ut en spørreundersøkelse til alle våre avdelinger angående HMS og kultur for trygg mat. Undersøkelsen er utført henhold til myndighetskrav og FSSC-krav (sertifisering for mattrygghet). På denne måten avdekker vi hvordan våre ansatte opplever kulturen for trygg mat og HMS hos oss. Resultatene var svært

Registrerte arbeidsulykker (våre ansatte)	2023
Hendelser i forbindelse med arbeidsrelaterte skader	103
Sykefravær som følge av arbeidsrelaterte hendelser (antall hendelser)	37
Antall dødsfall som følge av arbeidsrelaterte hendelser	0

Mål, tiltak og resultater

Helse, miljø og sikkerhet (HMS)

Vi tar HMS på største alvor. I BAMA har vi forpliktet oss til å ivareta og fremme helse, sikkerhet og velferd for alle våre ansatte. Dette inkluderer et fokus på å forebygge arbeidsrelaterte skader og sykdommer. For å sikre dette, har vi et digitalt årshjul for vårt forebyggende HMS-arbeid. Systemet dokumenterer også alle våre aktiviteter og tiltak, som gjør at vi kan lære og forbedre våre prosesser kontinuerlig. Systemet fungerer også som en påminnelse for våre ledere om når oppgaver skal utføres, og sikrer at vi møter forventningene vi setter til ulike standarder.

Trivsel og sikkerhet går hånd i hånd. I BAMA er vi opptatt av å sikre et godt arbeidsmiljø der våre ansatte trives, føler seg trygge og har muligheten til å utvikle seg. Vi har derfor innført strenge sikkerhetsprosedyrer og -standarder for å sikre at våre ansatte kan utføre sitt arbeid i et trygt og støttende miljø. Gjennom vår kontinuerlige dialog med ansattrepresentanter tar vi til oss våre ansattes bekymringer og forslag, og tar umiddelbare tiltak for å adressere eventuelle problemer.

Vi har nullvisjon på skader og ulykker. Selv om vi jobber med å redusere risikoer i virksomheten vår gjennom ulike tiltak, kan ulykker fortsatt skje. Andelen alvorlige personskader er relativt lav, sett opp mot totalsummen av personskader. Ansatte og ledere oppfordres til å ha lav terskel for å registrere hendelser som avvik, da vi ønsker å jobbe kontinuerlig med forbedring. Registrering av avvik og behandling av disse er avgjørende i dette arbeidet.

oppløftende: i snitt ser vi at 83 % av våre ansatte er helt eller litt enige i positive påstander omkring hvordan opplæringssystemene, lederne og BAMA som organisasjon oppleves. Svarprosenten er basert på respondentenes svar til påstander om ansattes holdninger, forbedringskultur, hygiene, leders holdninger, opplæring, risikoaksept og styring.

Undersøkelsen er et samarbeidsprosjekt mellom Kvalitet og HR-avdelingen. Resultatet er verktøyet vi bruker for å avdekke hva vi trenger å jobbe med for å fremme og videreutvikle vår kultur for HMS- og mattrygghet. I kjølvannet av undersøkelsen blir diskusjoner og evalueringer på avdelings- eller enhetsnivå tatt opp.

Gjenoppretningsprosesser og varslingskanaler

Vår varslingsrutine er kommunisert til alle ansatte. Den omhandler plikten til å si fra ved kjennskap til kritikkverdige forhold i virksomheten. Ansatte og ledere kan varsle ved å benytte en egen e-post som heter sifra@bama.no for varslinger på norsk. Det er også etablert en epostadresse, speakup@bama.no, for engelskspråklige varslinger.

En sentral fagavdeling håndterer varslinger i tråd med retningslinjene. Varslingsrutinen er grundig beskrevet i HMS-håndboka. Den angir hva som anses som kritikkverdige forhold, hvem og hvordan ansatte varsler, hvordan BAMA behandler varsler og oppfølging av berørte arbeidstakere. Rutinen angir også hvordan dokumentasjon og personvern ivaretas i sakshåndteringen.

Våre mål

Del av verdikjeden	Våre nåværende mål	Status på mål
	Minst 40 % kjønnsbalanse i 80 % av ledergruppene innen 2030.	Per 2023 har vi ikke har fullstendige data for å måle og overvåke dette på en nøyaktig måte.

Deltidsansatte og midlertidige ansettelser	Antall kvinner*		Antall menn*	
Faste ansatt - Deltid	94	4,1 %	218	9,5 %
Midlertidig ansatt	124	5,4 %	315	13,7 %

* Prosentene viser andelen av totalt ansatte

Nøkkeltall	2023
Turnover (prosent)*	12 %
Antall faste ansatte som har sluttet*	214

*Tallene er uten 167 fast ansatte som ble overført fra BAMA Dagligvare til ASKO i februar 2023.

Likestilling, mangfold og inkludering

I 2023 etablerte vi et samarbeid med Seema, en organisasjon som bistår oss i å hente ut verdien av mangfold, samt øke modenheten rundt dette i virksomheten vår. Vi har et bredt mangfold i BAMA, og ønsker mer kunnskap om hvordan vi kan jobbe mer systematisk med mangfoldet vårt. Vi har jevnlig møter med tillitsvalgte med mangfold og inkludering som tema. I tiden fremover vil vi søke å innlemme disse temaene systematisk i ledergruppen. På nåværende tidspunktet er dette ikke noe vi har iverksatt systematisk, eller har resultater på. Målet er å inkludere mangfold som en del av kjernen i vår virksomhet. Seema vil bistå BAMA i arbeidet, og vi vil også involvere vernetjenesten og tillitsvalgte gjennom etablerte kanaler og samarbeidsplattformer.

Vår rekrutteringsprosess er utformet for å sikre mest mulig objektivitet i utvelgelsen. Vi etterstreper å ha like mange menn og kvinner til innledende og avsluttende intervjuer. Ved å utforme annonsetekster som appellerer til alle, og ved å bruke tester for å rekruttere basert på kompetanse og objektive kriterier, minimerer vi diskriminering i utvelgelsesprosessen.

Det sikrer at alle kandidater får like muligheter. I 2023 gjorde vi endringer for å vise mangfold i bildene i våre stillingsannonser. Slik vil vi tiltrekke oss kandidater som representerer et bredt mangfold. For å øke kvinneandelen i et miljø med kjønnskjevhet, jobber vi med å skape gode forutsetninger for intern rekruttering. Dette gjøres fra et mangfoldig arbeidsmiljø og en base som representerer flere kvinner.

I 2023 gjennomførte vi et opplæringsprogram for 20 førstelinjeledere, med fokus på mangfoldsledelse. Vi planlegger å gjennomføre tilsvarende opplæring med resterende 80 førstelinjeledere i 2024. Målet med programmet er å gi lederne mer trygghet og bevissthet i lederrollen gjennom trening og praktiske øvelser.

Kjønnsbalanse	Totalt	Antall kvinner		Antall menn	
Totalt	2295	685	30 %	1610	70 %
Gruppe 1	70	14	20 %	56	80 %
Gruppe 2	128	38	30 %	90	70 %
Gruppe 3	494	191	39 %	303	61 %
Gruppe 4	1603	442	28 %	1161	72 %

- Gruppe 1 – Ledere med konsernansvar, øverste leder for et virksomhetsområde eller stabsavdeling og leder for driftsenhet
- Gruppe 2 – Mellomledere
- Gruppe 3 – Medarbeidere i administrative stillinger
- Gruppe 4 – Lager- og produksjonsmedarbeidere, vare- og kvalitetskontroll, sjåførere og linje- og produksjonsledere

Karriere- og utviklingsmuligheter

Vi fremmer utviklingsmuligheter i et miljø med stort mangfold. I den sammenheng vil vi i tiden fremover etablere mer objektive målekriterier for vurderinger. Vi vil også jobbe med strukturer for jobbrotasjon og karrieremuligheter hvor mangfold vil være et viktig aspekt. Vi har på det nåværende tidspunkt ikke et systematisk utdannelses- og kompetansehevingstilbud til våre ansatte.

Lønn, tariffavtaler og ansattgoder

I BAMA er vi forpliktet til å sikre rettferdig og konkurransedyktig lønn for alle våre ansatte. Vi følger prinsippet om å overholde tariffavtalene, selv om ikke alle enheter er bundet av tariffavtale. Vår organisasjonsgrad totalt ligger på omtrent 25 %. Ingen ansatte i BAMA tjener mindre enn satsene i følgende tariffavtaler:

- Funksjonæravtalen Virke - Parat 2022-2024
- Grossistoverenskomsten Virke - Fellesforbundet 2022-2024
- Grossistoverenskomsten Virke - Parat 2022-2024
- Overenskomst for Mat- og Drikkevareindustrien Virke - NNN 2022-2024

Vi bryr oss om våre ansattes helse og velvære. Derfor tilbys alle tilgang til SATS onlinetrening. Vi tilbyr også avslag på SATS-abonnement. På våre største lokasjoner (Nyland Syd i Oslo og Tranby i Lier) har ansatte tilgang på treningsrom. Her kan ansatte trene på egen hånd i studio, eller delta på organiserte treningstimer. I tillegg har ansatte mulighet til å leie våre hytter på Beitostølen og Kongsberg.

Som en videre del av vårt engasjement for de ansattes helse, gir vi tilbud om årlig helsesjekk, utført enten av vår bedriftshelsetjeneste eller av ansattes fastlege. Ved behov for fysikalsk behandling dekker BAMA inntil kr 1500,- pr år.

Fra 2024 får ansatte i BAMA tilgang på helseforsikring. Forsikringen gir mulighet for raskere spesialistundersøkelser, operasjon, og bildediagnostikk. Den gir også tilgang på psykologtimer, fysikalsk behandling og legetjenester over nett.

Arbeidere i verdikjeden

Betydning for BAMA

Vår verdikjede internasjonalt består av små og store leverandører som kan ha ett eller flere pakkhus som de eier eller kjøper varer fra. Et pakkhus kan ha en eller flere produsenter som leverer varer for pakking. I Norge samarbeider vi med 1000 produsenter gjennom Gartnerhallen. Alle disse leverandørene og produsentene har igjen flere verdikjedarbeidere knyttet til drift på gård og i pakkhus. Vi har ikke et anslag på totalt antall arbeidere i nasjonal og internasjonal verdikjede. Vi er avhengige av dem alle for å sikre vår tilgang til frukt, grønnsaker og blomster.

Vi er oppmerksomme på de potensielle negative påvirkningene arbeidere i jordbruket kan utsettes for. Noen av våre leverandører opererer blant annet i land hvor det er risiko for utnyttelse av sesongarbeidere, mangel på organisasjonsfrihet, dårlige arbeidsforhold og brudd på grunnleggende menneske- og arbeidstakerrettigheter. Det er også risiko for eksponering for plantevernmidler og andre kjemikalier, og for lave eller ekstremt høye temperaturer på arbeidsplassene hos enkelte av våre leverandører.

Våre produsenter har korte sesonger og er svært avhengige av å ha ekstra arbeidskraft tilgjengelig i perioder med høy aktivitet, for eksempel til såing eller høsting. I disse periodene leier våre produsenter inn ekstra arbeidskraft på midlertidige kontrakter. Disse arbeiderne kommer ofte fra andre

land enn der arbeidet utføres. Noen av disse er erfarne landbruksarbeidere som kommer tilbake sesong etter sesong. Andre har derimot mindre erfaring. Arbeiderne kan støte på utfordringer som språkbarrierer og manglende ferdigheter på spesifikke arbeidsoppgaver. Språk og mangelfull opplæring i HMS-rutiner kan føre til farlige situasjoner på arbeidsplassen knyttet til arbeid med tungt utstyr og sterke kjemikalier. Språkutfordringer kan også være en hindring når det gjelder å forstå arbeidstakerrettighetene hos våre leverandører.

Utenforstående agenter er en kjent utfordring i bransjen. Uærlige mellommenn og arbeidstakerformidlere kan utnytte arbeidskraften til egen økonomisk vinning ved å gi arbeiderne ufordelaktige og mangelfulle kontrakter. Vi er klar over den finansielle og omdømmerisikoen knyttet til brudd på arbeidsmiljøforskrifter og manglende leverandør- og produsentoppfølging. Disse risikoene ser vi som muligheter til å forbedre vår praksis i verdikjeden, og til å fremme god praksis som ivaretar arbeidstakere.

Vi er også oppmerksomme på at arbeid i jordbruket kan være svært belastende for arbeidernes mentale helse og velvære. Visse arbeidspraksiser, som eksponering for kjemikalier i blomsterdrivhus, kan ha negative helseeffekter over tid. Dette er risikoer vi tar på alvor og følger nøye med på gjennom samarbeid med leverandøren og datterselskapet vårt XPol.

Vår tilnærming

BAMA er en stor aktør og har betydelig innflytelse på våre leverandører. Før vi inngår avtaler, må alle forretningsforbindelser og leverandører signere våre etiske retningslinjer. Disse er tilgjengelig på vår hjemmeside på norsk, engelsk og spansk. Vi stiller konkrete krav som følger nasjonale og internasjonale lover, samt internasjonalt anerkjente standarder og gjennom det oppfordrer vi leverandørene til å ivareta arbeidsforholdene til våre verdikjedarbeidere.

Disse omfatter blant annet standarder som OECD-, FN- og ILO-konvensjoner for menneskerettigheter, helse og sikkerhet, arbeidstakerrettigheter, miljø, rettferdig konkurranse, anti-korrupsjon og rettferdig forretningspraksis. BAMA har vært medlem av Etisk Handel Norge (EHN) siden 2002. EHN er en medlemsorganisasjon og et ressurscenter som jobber for å fremme rettferdig og bærekraftig handel.

Krav til leverandører

Vi stiller følgende krav til våre leverandører for å sikre at arbeiderne i verdikjeden ivaretas:

- **Ansettelse er et fritt valg:** Ingen form for tvangsarbeid, slavearbeid eller ufrivillig arbeid skal forekomme. Arbeidere skal fritt kunne avslutte arbeidsforholdet med rimelig oppsigelsestid.
- **Retten til organisering og til å forhandle kollektivt:** Arbeidere skal ha rett til å slutte seg til eller etablere fagforeninger etter eget ønske, og til å forhandle kollektivt.
- **Barnearbeid:** Barn under 18 år skal ikke utføre arbeid som er til skade for deres helse eller sikkerhet, inkludert nattarbeid.
- **Ingen diskriminering:** Det skal ikke forekomme diskriminering i arbeidslivet basert på etnisk tilhørighet, kaste, nasjonalitet, religion, alder, uførhet, kjønn, sivilstatus, seksuell orientering, fagforeningsmedlemskap eller politisk tilhørighet.
- **Ingen brutal eller umenneskelig behandling:** Fysisk mishandling eller avstraffelse, eller trussel om fysisk mishandling, skal være forbudt.
- **Sikre hygieniske arbeidsforhold:** Arbeidsmiljøet skal være trygt og hygienisk. Arbeiderne skal jevnlig trenes i helse og sikkerhet og ha tilgang til rene sanitærfasiliteter og rent drikkevann.
- **Lønn:** Lønn og andre fordeler som utbetales for en standard arbeidsuke skal som minimum innfri nasjonale minstelønnsbestemmelser eller tariffavtaler, avhengig av hvilken som er høyest.
- **Arbeidstid:** Arbeidstiden skal være i tråd med nasjonale lover eller tariffavtale, og ikke overstige arbeidstid eller fritid i samsvar med gjeldende internasjonale konvensjoner.
- **Regulære ansettelser:** Utført arbeid skal så langt som mulig være basert på anerkjente arbeidsrelasjoner som ivaretar de ansattes rettigheter og sosiale beskyttelse.

Disse punktene er i tråd med FNs veiledende prinsipper for forretningsadferd og menneskerettigheter, samt ILOs erklæringer om grunnleggende prinsipper og rettigheter på arbeidsplassen. Leverandører er forventet å følge disse retningslinjene og sikre at deres arbeidere, produsenter og underleverandører også gjør det. Ved avvik eller brudd på disse retningslinjene, går vi i dialog med leverandør for å utbedre forholdene. Vi mener dette er det beste virkemiddelet for å muliggjøre retting og endring. Ved motvilje til å utbedre forholdene kan BAMA ved ytterste konsekvens avslutte forholdet til leverandøren.

Barnearbeid

Siden 2019 har vi anvendt et risikokart som viser barnearbeidsrisikoen i landene vi handler produkter fra. Risikokartet er en dashboard-løsning med datagrunnlag for barnearbeidsrisiko (Save the Children Global Childhood Report 2022). Alle med innkjøpsansvar i våre forretningsområder har mulighet til å benytte dette verktøyet for å overvåke risikoen for barnearbeid.

Konsekvenser og gjenoppretningsprosesser

BAMA erkjenner at vår forretningspraksis kan ha en mulig negativ innvirkning på arbeidere i vår verdikjede. Der hvor våre aktiviteter forårsaker eller bidrar til negativ påvirkning vil vi, basert på våre prioriteringer og vurderinger, iverksette tiltak for å stoppe, forebygge eller begrense den negative innvirkningen. Vi vil også sørge

for, eller samarbeide med gjeldende leverandør om gjenoppretting. Ved oppdagelse av brudd på grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold vil vi, sammen med leverandøren, kartlegge omfanget og de involverte partene. Vi vil også undersøke årsakene til den negative innvirkningen og strebe etter å konsultere og involvere de berørte i prosessen. Dersom leverandøren eller forretningspartneren til BAMA har forårsaket den negative innvirkningen, skal de sørge for gjenoppretting og/eller erstatning der det er nødvendig. Vi har per nå ikke spesifikke kanaler der verdikjedarbeidere kan adressere bekymringer eller behov direkte til oss.

I 2024, for rapporteringsåret 2023, oppfyller BAMA Etisk handel Norges krav for "Basisnivå" for aktsomhetsvurderinger. Dette betyr at vi har etablert grunnlaget for arbeid med aktsomhetsvurderinger for bærekraftig forretningspraksis. Målet med aktsomhetsvurderinger er å ivareta mennesker, dyr, samfunn og miljø i egen virksomhet og leverandørkjede. Dette gjøres ved systematisk kartlegging og håndtering av risiko for og faktisk negativ påvirkning. "Basisnivå" er det første av fire nivåer i Etisk handel Norges rammeverk knyttet til OECDs modell for aktsomhetsvurderinger. Oppnåelse av "Basisnivå" er ingen garanti for at all risiko eller faktisk påvirkning er håndtert. Vår rapportering etter åpenhetsloven for 2023 publiseres i eget dokument på våre nettsider.

Produkter og land vi handler med som har betydelig risiko for barnearbeid

Land med ekstremt høy risiko for barnearbeid	BAMA Sourcing	BAMA Storkjøkken	BAMA Blomster
Guatemala	Bønner og belgter friske		Leatherleaf, Aspidistra, Pittosporum
Senegal	Tomater, melon, løk		
Mali	Eksotisk frukt		
Elfenbenskysten	Mango, eksotisk frukt		
Etiopia	Urter		Astrantia, Nellik, Eryngium, Pioner, Agapanthus, Limonium, Staice, Achillea
Tanzania	Chilipepper		Chasmanthium
Zimbabwe	Bønner og belgter friske		Astrantia, Bupleurum, Hypericum, Solidago, Ammi, Eryngium, Daucus, Chasmanthium
Madagaskar	Diverse frukt	Krydder	
Land med høy risiko for barnearbeid	BAMA Sourcing	BAMA Storkjøkken	BAMA Blomster
Mexico	Asparges, sitrusfrukt, bjørnebær, avokado, bringebær		Leatherleaf
Peru	Avokado, mango, blåbær, druer, klementin, asparges, nøtter og tørket frukt		
Chile	Avokado, epler, druer, sitrus, kiwi, nøtter	Pureer, oljer	
Marokko	Blåbær, klementiner, tomater, løk, jordbær, rotgrønnsaker, appelsiner, bringebær, brokkoli, chili, kålvekster, paprika, urter	Håndpillede reker	
Serbia	Epler		Nyper
Tyrkia	Sitrusfrukter, tomater, nøtter og tørket frukt, løk, moreller og kirsebær, frukt, klementiner	Fryst seabass	Nellik, Mose
Iran	Nøtter, tørket frukt og bær	Nøtter og tørket frukt og bær	
India	Diverse grønnsaker og frukt, druer, sitrusfrukt, sopp, nøtter		Kongler
Thailand	Diverse grønnsaker, urter, nøtter og tørket frukt	Sushiprodukter, sauser og pekingand	
Vietnam	Nøtter og tørket frukt og bær-blandinger, diverse frukt	Scampi, vongoleskjell, blekksprut, tunfisk og fiskeprodukter.	
Filippinene	Nøtter og tørket frukt- og bær-blandinger, frukt og bær tørket		

Mål, tiltak og resultater

BAMAs bærekraftstrategi (2018-2024) har to mål relatert til vår leverandørkjede. Målene er satt på konsernnivå, og er gjeldende for alle våre virksomheter. Progresjonen og arbeidet for å oppnå målene er autonomt for hver virksomhet. I det følgende beskrives nåværende mål, tiltak og resultater for vårt arbeid rettet mot vår leverandørkjede.

Vi gjennomfører 80 til 100 leverandørrevisjoner i året. Beslutningen om hvilke leverandører som skal revideres, avgjøres på bakgrunn av en risikovurdering utført av en tverrfaglig gruppe med deltakere fra innkjøp, kvalitet og bærekraft. Først opparbeider gruppen seg et overordnet risikobilde. Dette gjøres ved å ta utgangspunkt i risikokartet vårt, som omfatter risikokategoriene demokratisk nivå, politisk stabilitet, velferdsnivå, avskogingsrisiko, klimautsatt beliggenhet, samt vann- og erosjonsrisiko i våre leverandørland. Vurderingen inkluderer også tidligere erfaringer med leverandører, og relevante faktorer fra vår risikomatrix for mattrygghet. På bakgrunn av dette utarbeides en prioriteringsplan for revisjonene vi skal gjennomføre for året. På denne måten prioriterer vi å tettere følge opp våre høyrisikoleverandører, og i mindre utstrekning leverandørene vi vurderer som lavere risiko. Risiko for tvangsarbeid er ikke skiltet som en egen kategori i vårt risikokartet, men er en delfaktor under kategorien demokratisk nivå. Mer informasjon om vår vannrisiko finnes i kapitlet E3.

Ved revisjon besøker en opplært representant fra BAMAs kvalitetsavdeling leverandøren fysisk. I forkant av besøket mottar leverandøren en forespørsel om dokumentasjon på ulike tema.

På revisjon blir oversendt dokumentasjon, samt annen nødvendig dokumentasjon gjennomgått, samt at det gjøres en fysisk inspeksjon av anlegg og evt boliger, dersom ansatte er innkvartert hos arbeidsgiveren. Revisjonsskjemaets sjekkpunkter dekker kategoriene Hazard Analysis Critical Control Point (HACCP) (kun krav for fellespakkerier og gårdspakkerier som også pakker varer for andre produsenter), Helse, Miljø og Sikkerhet (HMS), Bygningsmasse og utstyr (også Skadedyr), Kontrollrutiner, Samfunnsansvar, Renhold, orden og Hygiene og Personell. Hvis leverandøren har underleverandører velges en eller flere av disse også ut til besøk. Eventuelle avvik registreres, og alvorlige avvik får frist for lukking på 14 dager, og andre avvik får 28 dagers frist. Ved større avvik starter vi en dialog for å bidra til lukking.

I 2023 gjennomførte vi 99 revisjoner, fordelt på fire kategorier av leverandør/produsenter: 1. norske produsenter og pakkerier, 2. importprodusenter og pakkerier (leverandører), 3. norske transportører og import, 4. leverandører til industri, storkjøkken og grossister. Etter gjennomgang av totalt 5122 sjekklisterpunkter fra våre revisjoner, er 4925 i samsvar med kravene vi stiller. Dette tilsvarer 96 % av alle sjekklisterpunktene. Det ble totalt avdekket 197 avvik. Av disse er et fåtall alvorlige og i stor grad relatert til manglende tiltak på avvik identifisert på tidligere revisjoner. Det er ikke gitt alvorlige avvik relatert til de ansattes rettigheter. I tillegg til at det avdekkes avvik, gis det kommentarer som er ment til å ytterligere løfte standarden. Sammenlignet med 2022 opplever vi en stor forbedring i våre revisjonsresultater, samtidig som det er forhold som fortsatt må utbedres i inn- og utland. Avvik og kommentarer er samlet på kategorinivå på side 69.

Våre mål

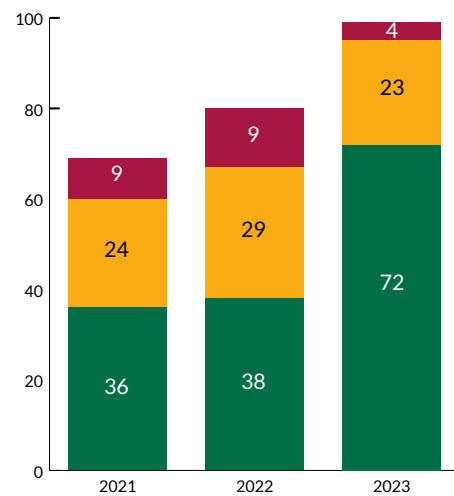
Del av verdikjeden	Våre nåværende mål	Status på mål
	Gjennomføre mellom 80 og 100 leverandørrevisjoner hvert år.	I 2023 ble det gjennomført 99 leverandørrevisjoner.
	Ingen røde leverandører (1 eller flere kritiske avvik, eller 8+ mindre avvik) på leverandørrevisjoner.	I 2023 ble 197 avvik avdekket på våre leverandørrevisjoner. Det ble rødt revisjonsresultat hos fire leverandører/produsenter.

PROSESS FOR AKTSOMHETSVURDERINGER

REVISJONSRESULTAT AVVIK

- 1+ kritisk avvik, eller 8+ mindre avvik
- 3 til 8 mindre avvik, og ingen kritiske
- Maks to mindre avvik avdekket

DATAUNDERLAG 2023

Nr	Kategori på sjekkliste	Relaterte avvik avdekket	Antall avvik 2023
1	Kvalitetsledelse og dokumentasjon	Avvik og kommentarer er relatert til manglende rutine for avviksbehandling og produktberedskapsplan.	56
2	HACCP (kun krav for felles-pakkerier og gårdspakkerier som også pakker varer for andre produsenter)	5 av 6 avvik er relatert til samme pakkeri som i fjor, til tross for gjennomført HACCP kurs i 2022.	10
3	Helse, Miljø og Sikkerhet (HMS)	Avvik og kommentarer relatert til manglende beredskapsøvelser og at det ikke er utpekt verneombud (> 10 ansatte).	28
4	Bygningsmasse og utstyr (også skadedyr)	Mangelfull sikring mot skadedyr er hovedårsak til kommentarer og avvik.	15
5	Kontrollrutiner	Manglende kalibrering av utstyr er hovedårsak til kommentarer og avvik.	22
6	Samfunnsansvar	2 avvik på boforhold og 3 avvik på timelister. 5 produsenter som har fått avvik og 14 som har fått kommentarer.	18
7	Renhold, orden og Hygiene	Manglende dokumentasjon og verifisering av renhold.	28
8	Personell	Manglende skriftlige rutiner og dokumentasjon på at det er gitt opplæring.	20
Status ved årsslutt			197

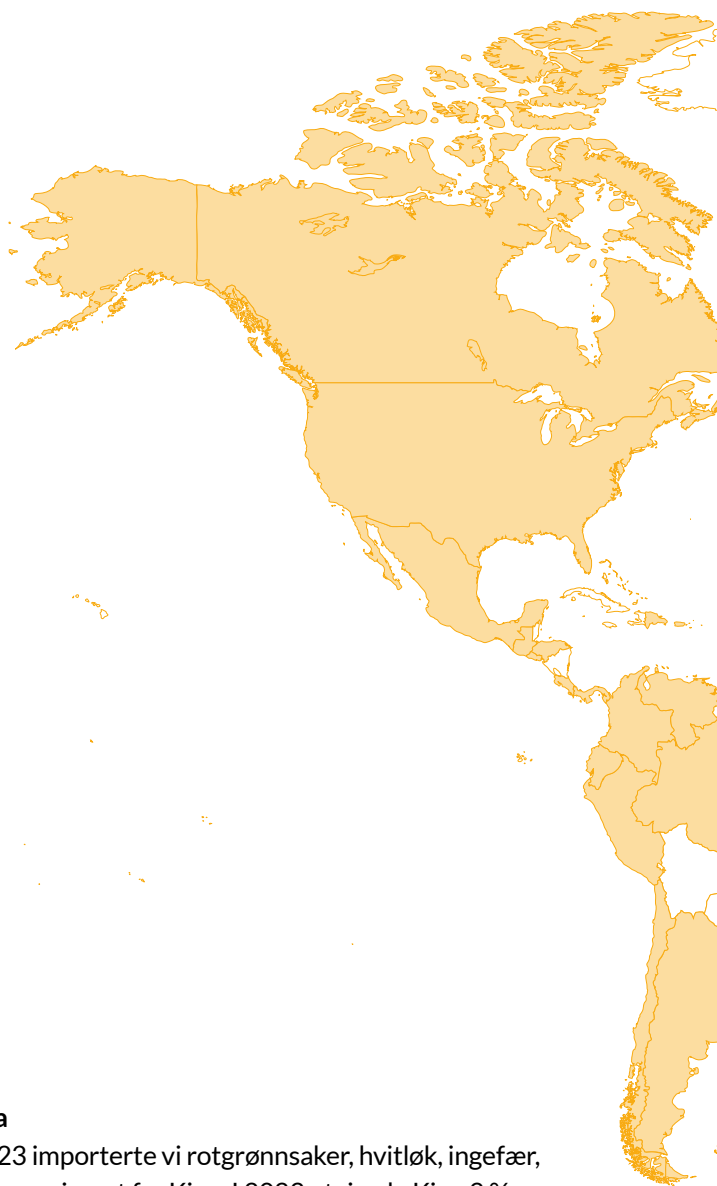
Berørte lokalsamfunn

♥ Betydning for BAMA

Berørte lokalsamfunn refererer til urfolks- og lokalsamfunns økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter i områder der BAMA er til stede. Temaet omhandler også områder som tilstrekkelig og tilfredsstillende boforhold, mat, vann og sanitærforhold, samt land- og sikkerhetsrelaterte påvirkninger lokalsamfunnet utsettes for. Urfolksrettigheter er også et vesentlig tema innenfor berørte lokalsamfunn for BAMA, ettersom urfolk kan være berørte parter i områdene hvor våre leverandører opererer. Land- og jordbruk er en sentral næring i mange av landene vi handler med, og omtrent 63 % av våre produkter kommer fra produsenter utenfor landets grenser. Gjennom våre leverandører skapes sysselsetting i disse lokalsamfunnene, og vi har derigjennom stor påvirkning i mange av lokalsamfunnene vi opererer i. Urfolk og lokalsamfunn er viktige interesser som vi tilstreber å ivareta på en god måte.

Land, konfliktsoner og lokalsamfunn forbundet med høy geopolitisk risiko

Vi er forpliktet til å sikre at våre operasjoner ikke på noen måte er involvert i eller assosiert med menneskerettighetsbrudd, undertrykkelse, kontroversielle politiske standpunkter eller krigsprofitt. BAMA er klar over de alvorlige konsekvensene dette kan ha for oss både økonomisk og omdømmemessig. For å forebygge dette, legger vi stor vekt på å være transparente om opprinnelsen til våre produkter. Derfor ønsker vi å informere om vår eksponering i noen av landene hvor slike risikoer er til stede.

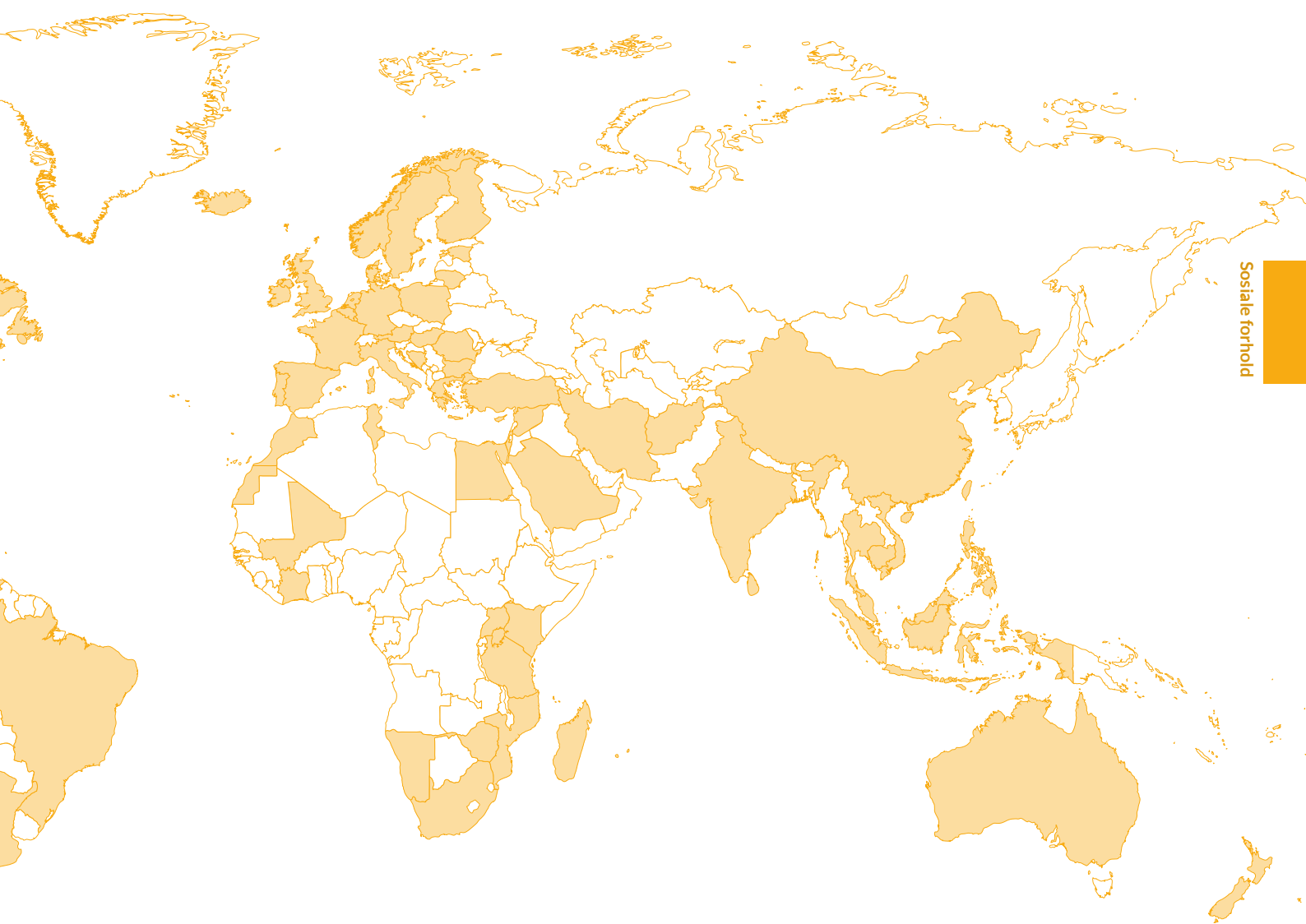

Kina

I 2023 importerte vi rotgrønnsaker, hvitløk, ingefær, epler og sjømat fra Kina. I 2023 utgjorde Kina 2 % av vår epleimport og 52 % av vår hvitløkimport. Import fra Kina kan indirekte knytte oss til alvorlige menneskerettighetsbrudd og undertrykkelse av Uigur-urfolket i landet. Vi erkjenner dette ansvaret og tar det på største alvor. Derfor gjennomførte vi ekstra kartlegging av våre fiskeleverandører som handlet med Kina i 2023. Ingen kobling til undertrykkelse av Uigur-urfolket ble avdekket.

Israel

I 2023 importerte vi poteter, paprika og sitrusfrukter fra Israel for ca. 75 millioner kroner. Vi er periodevis avhengige av import av israelske poteter for å kunne tilby poteter i hele landet. Dette gjelder for perioden hvor lageret for norske lagringspoteter er tømt og frem til nypotetene er klare på våren. I 2023 utgjorde israelske poteter 61 % av vår potetimport (dette utgjør 7,4 % av vår totale potetomsetning), 16 % av paprikaimport og 8 % av vår øvrige sitrusfruktimport.

I vår handel med Israel følger vi de internasjonalt anerkjente grensene som eksisterte før 4. juni 1967, i tråd med holdningen til norske myndigheter basert på resolusjoner fra FNs sikkerhetsråd og vurderinger fra Den internasjonale domstolen i Haag. Vi unngår å handle produkter fra de israelsk-okkuperte områdene, inkludert Golan, Gaza og Vestbredden, i tillegg til Øst-Jerusalem, som Norge anser som folkerettsstridige.

For å forsikre oss om at praksisen etterleves foretar vi risikovurderinger av våre israelske leverandører. I tillegg har vi skriftlige garantier fra våre leverandører, inkludert koordinater og kart over alle produksjonsområder for alle produktkategorier.

Marokko

Vi importerer blåbær, bringebær, paprika, klementiner og tomater fra Marokko. I 2023 sto Marokko for 43 % av vår blåbærimport, 34 % av vår bringebærimport, 12 % av vår tomatimport, 9 % av vår klementinimport og 2 % av vår paprikaimport. Import

fra Marokko kan assosiere oss direkte eller indirekte dra oss inn i den pågående konflikten i Vest-Sahara. Marokko kontrollerer store deler av dette territoriet, men deres styring er omstridt og forbundet med rapporter om alvorlige menneskerettighetsbrudd. Vi er derfor svært nøye med å overvåke opprinnelsen av produktene våre fra Marokko.

Russland

Etter invasjonen av Ukraina har BAMA stoppet all handel fra Russland. Vi har tidligere importert enkelte produkter fra landet.

Ecuador

I 2023 importerte vi bananer fra Ecuador for over 220 millioner kroner. 43 % av vår bananimport kommer fra Ecuador. Det ble gjennomført fysiske oppfølgingsbesøk hos alle våre bananleverandører i 2023. Kokain-relatert kriminalitet medfører svært høy sikkerhetsrisiko for lokalsamfunnene og stor kidnappingsrisiko for ansatte tilknyttet våre bananoperasjoner.

Vår tilnærming

Ved å forplikte seg til våre retningslinjer, har våre leverandører forpliktet seg til å ivareta marginaliserte befolkningsgrupper. Våre retningslinjer for leverandører stiller krav til at leverandøren skal operere i tråd med FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, art. 1 og 2, og ILO-konvensjon nr. 169. Ved konflikter med lokalsamfunn angående bruken av land, eller andre naturressurser, må partene gjennom forhandling sikre respekt for individuelle eller kollektive rettigheter til områder eller ressurser, basert på sedvane. Dette gjelder også i tilfeller der rettighetene ikke er formalisert. Vi stiller krav til at våre leverandører informerer oss om forholdene knyttet til deres ansatte og lokalsamfunn.

BAMA har ikke prosedyrer for direkte engasjement med lokalsamfunn om våre påvirkninger. BAMA har ikke etablert direkte kanaler der berørte lokalsamfunn kan uttrykke sine bekymringer til oss. Vårt nåværende ansvar og engasjement mot lokalsamfunn går hovedsakelig gjennom våre leverandører.

Mål, tiltak og resultater

Våre 99 leverandørrevisjoner i 2023 har ikke avdekket alvorlige menneskerettighetsbrudd, men det har vært avdekket noen mindre alvorlige avvik relatert til sosiale forhold, som f.eks standard på boforhold. Det er heller ikke funnet relaterte, negative hendelser knyttet til lokalsamfunnene vi berører. BAMA har ikke satt mål knyttet til påvirkning på lokalsamfunn. BAMA har retningslinjer for gjenoppretting i tilfelle hvor vi eller vår leverandør har forårsaket vesentlig negativ påvirkning på lokalsamfunn.

Vi erkjenner at dette ikke betyr at det ikke kan skje brudd på menneskerettigheter i vår verdikjede og vi vil fortsette arbeidet med å forebygge og følge opp.

Positive tiltak

Skoleprosjekt i Ecuador

BAMA bidrar med 30 000 dollar årlig til en skole i Guaya, Ecuador, et område hvor vår partner Dole har farmer og kontor. Beløpet brukes til vedlikehold av skolen og til prosjekter som gir arbeid til kvinnene som har barn som går på skolen, for eksempel sying av klær. Beløpet bidrar også til å forbedre skolens fasiliteter og å gi familiene tilgang til legehjelp.

Skoleprosjektet ble initiert etter en idé fra den lokale fagforeningen. Før prosjektet var det få barn i området som hadde tilgang til skole og undervisning, noe som førte til høye nivåer av barnearbeid. I april 2007 åpnet den nye skolen, med plass til 300 elever. Bygningene ble finansiert av BAMA og Dole.

Prosjektet har hatt mange positive effekter: undervisningen er tredoblet, stipend til videregående utdanning er innført, en ny idrettsbane med garderobes er anlagt, og mikrobedrifter for kvinner, med salg og produksjon av tekstiler, er etablert. Dette har også ført til større forutsigbarhet i bananproduksjonen. I tillegg har prosjektet bidratt til å styrke relasjonene mellom fagforeningen og leverandøren. Vi opprettholder også en nær tilknytning til skolen gjennom regelmessige besøk.

Positive tiltak

Xpol – Prosjekt Afrikado, Kenya

Datterselskapet vårt Xpol støtter prosjektet "Afrikado", et initiativ for å lage gaveartikler, klær og vesker primært fra gjenvinningsmaterialer i Nairobi, Kenya. Project Afrikado, basert i Naivasha, Kenya, er et program som samarbeider med Xpol, for å fremme uavhengighet og talentutvikling blant lokale innbyggere.

Prosjektet gir en verdifull mulighet for ofte unge individer med sosiale problemer eller de som kommer fra fattige forhold. Gjennom deres deltakelse i "Afrikado" får disse både trening og forberedelse til arbeidslivet.

Programmet har hjulpet over 100 mennesker i løpet av de siste årene ved å gi dem muligheten til å tjene sin egen inntekt og motivere andre til å gjøre det samme. Produktene laget gjennom Project Afrikado blir solgt via Xpol, hovedsakelig i kombinasjon med blomsterbuketter, i flere supermarkedskjeder over hele Europa. Salget av disse produktene genererer inntekter som gjør det mulig for programmet å fortsette.

Forbrukere og sluttbrukere

Betydning for BAMA

BAMA er en pådriver for et sunnere kosthold og vi vil bidra til bedre helse i befolkningen. Forbrukernes interesser og preferanser er ivaretatt i vår strategi og forretningsmodell. Norske konsumenter av frukt og grønt skal kunne stole på at de kjøper sunne, ferske og trygge varer. Vi skal skape forbruksvekst av frukt og grønt gjennom å formidle kunnskap og inspirasjon om produkter og bruksområder. Vi jobber også kontinuerlig med utvikling av nye, smakfulle sorter som skal gjøre det enda mer attraktivt å spise frukt og grønt. BAMAs produkter kan kjøpes av forbrukere i dagligvarekjedene til NorgesGruppen og Rema 1000, i kiosker og bensinstasjoner, samt nytes i hoteller, restauranter og kantiner over hele landet.

Som en stor aktør i det norske matmarkedet, har vi både en mulighet og et ansvar for å påvirke forbrukernes matvaner på en positiv måte. Dette inkluderer alt fra å sikre mattrygghet til å fremme sunnere spisevaner. Mattrygghet er et sentralt område for oss. Potensielle negative påvirkninger som sykdom overvåkes kontinuerlig og håndteres av kvalitetsavdelingen. Dette bidrar til å opprettholde tillit blant norske forbrukere til våre produkters sikkerhet og kvalitet.

I BAMA har vi en positiv innvirkning på folkehelsen ved å tilby sunne frukt- og grønnsakprodukter. Ifølge nye, nordiske ernæringsråd gir inntak av 500-800 gram eller mer frukt, bær og grønnsaker per dag den største positive helseeffekten (Nordic Nutrition Recommendations (NNR), 2023). Ved å gi forbrukerne informasjon og tips om hvordan de kan spise BAMAs produkter, bidrar vi til å forbedre folks kosthold. Vi mener at gode vaner skapes tidlig, og ønsker derfor å bidra til at barn og ungdom

utvikler et sunt og godt kosthold fra tidlig alder. Vårt sponsorsamarbeid med idrettsforbund og -forbilder er viktig for å øke rekkevidden i markedet og attraktivitet overfor forbrukerne. Fysisk aktivitet og et sunt, godt kosthold hører naturlig sammen.

Prissensitivitet er en viktig faktor for forbrukernes frukt- og grønnsaksforbruk. Dette understreker behovet for produkter og løsninger som passer for kunder med ulik betalingsevne og -villighet. Vi tar hensyn til dette ved å tilby et bredt spekter av produkter, fra premium til mer budsjettvennlige alternativer. Vi jobber også målrettet med sosial inkludering og like muligheter gjennom våre samarbeidsprosjekter med idrettsforbund. KIWI BAMA-CUP og BAMA Skiskytterskole har som mål å skape tilgjengelige og trygge arenaer, hvor barn kan drive med idrett og lære om sunt kosthold.

Vi har et stort potensial for å påvirke et bredt segment av forbrukere som for øyeblikket spiser mindre enn anbefalt mengde frukt og grønnsaker. I tillegg til å være sunt, har frukt og grønnsaker gode egenskaper fra et klima- og miljøperspektiv. Dette inkluderer mindre utslipp i produksjon og mindre arealintensivt (NNR 2023) enn andre matvaregrupper. Dette betyr muligheter for BAMA til å øke salget.

Vår tilnærming

Alle våre virksomhetsområder arbeider direkte eller indirekte mot våre forbrukere. Vårt arbeid rettet mot forbrukere handler i hovedsak om å sikre trygge produkter og fremme et sunt kosthold i befolkningen. Kvalitetsavdelingen følger opp arbeidet med mattrygghet, og markedsavdelingen koordinerer arbeidet med å fremme våre produkter gjennom markedsføring og sponsorarbeid.

Kvalitetshåndboken samler alle rutiner og prosedyrer knyttet til mattrygghet. Den forvaltes av kvalitetsavdelingen og ligger tilgjengelig på vårt intranett. Ledere på respektive områder er ansvarlige for å sikre at rutiner og prosedyrer etterleves på sine områder. Kvalitetshåndboken skal sikre at vi oppfyller alle relevante myndighetskrav og bidra til å øke tilliten til våre produkter ute hos kundene og forbrukere.

Vår markedsstrategi handler om å øke forbruket av frukt og grønt i Norge. Dette skal vi oppnå gjennom å heve det generelle kunnskapsnivået om frukt og grønt i befolkningen. Vi ønsker å lære opp forbrukeren om ulike sorter innenfor ulike kategorier, samt opplyse om produktenes opprinnelse og egenskaper.

Vi jobber med generiske markedsføringskampanjer for frukt og grønt som er rettet direkte mot forbrukermarkedet. Kampanjene har til hensikt å fremme de ulike råvarene og minne forbrukeren om å spise mer frukt og grønt. I BAMA bedriver vi også omfattende sponsorarbeid innen idretten, rettet mot både topp- og breddeaktiviteter. Gjennom å være til stede på idrettsarenaen treffer vi barn og unge som kan påvirkes til å spise sunnere og være i aktivitet.

Dialog med og involvering av forbrukere

Vi har generelt lite direktekontakt med sluttforbrukere av frukt og grønt, men samler innspill og markedsinnsikt gjennom samarbeidspartnere og kunder i dagligvare, servicehandel og horeca-segmentet. Vi benytter Opplysningskontoret for frukt og grønt (OFG) sine undersøkelser for å lære om forbrukerpreferanser og -utvikling, og til å tilpasse våre produkter og tjenester. Det gjennomføres også egne markedsundersøkelser i form av spørreundersøkelser eller fokusgrupper. Hensikten med dette er å få innsikt om forbrukeres oppfatning og kjennskap til BAMA, samt trender for å tilpasse produktene.

Forbrukeroppfølging

Vi tar imot henvendelser fra forbrukere gjennom mange kanaler. Spørsmål som kommer inn er som oftest relatert til avvik i kvalitet, men det kan også være knyttet til sesong eller tilberedning. Vi har reklamasjonsprosedyrer for alle ledd i verdikjeden. For frukt og grønnsaker kjøpt i dagligvarekjedene til NorgesGruppen og Rema 1000 er det spesielle bestemmelser i angrerettloven som gjelder, gitt at dette er produktgrupper som forringes raskt. På BAMA.no kan forbrukere sende inn henvendelser eller klager i et eget kontaktskjema.

Våre mål

Del av verdikjeden	Våre nåværende mål	Status på mål
	Ingen produkter i markedet skal inneholde sykdomsfremkallende mikroorganismer eller overskrider grensen for rester av plantevernmidler (MRL).	Seks hendelser med tilbaketrekking av produkter i 2023.
	I forbindelse med internrevisjoner skal ingen avdelinger ha 1 eller flere kritiske avvik, eller 8+ mindre avvik	Ingen avdelinger fikk rødt revisjonsresultat relatert til IK-mat revisjoner
	Produkter skal kunne spores tilbake til opprinnelse innen 4 timer (3 timer for BAMA Industris enheter).	Vi hadde tilfredsstillende sporingsresultat i 24 av 25 øvelser.
	Årlig gjennomføringer av Trygg Mat og HMS-kultur – undersøkelse i alle BAMAs enheter og overvåke utviklingen årlig	Dette er gjennomført årlig siden undersøkelsens oppstart i 2022.
	Utvikle nye smakfulle produkter og ha 20 % salg via nye sorter/løsninger	I 2022 sto nylanseringer for 17,5% av omsetningen. Data er ikke tilgjengelig for 2023.
	Øke omsetningsverdien av norsk frukt og grønt og poteter med 150 % innen 2030	Per 2023 takter utvikling i omsetningsverdi i tråd med målet.
	Øke befolkningens konsum av frukt og grønt	Inntak av frukt- og grøntheneter per dag har falt fra 3,0 til 2,9.
	Alle BAMAs enheter har satt lokale mål for reklamasjoner og ferskhet	Det er satt områdespesifikke mål, men dette er konkurransesensitivt

Mål, tiltak og resultater

Vår bærekraftstrategi (2018-2024) har åtte mål relatert til forbrukere og sluttbrukere, enten direkte eller indirekte gjennom våre egne aktiviteter, oppstrøms eller nedstrøms i verdikjeden. Målene skal nås innen utløp av strategiperioden, 2024, dersom ikke annet er angitt. Det arbeides våren 2024 med en revidering av bærekraftstrategien, hvor mål, KPIer, milepæler og oppfølging skal kvantifiseres og detaljeres.

Trygge produkter

Vår kvalitetspolitikk, prøveplan og systematiske tilnærming skal sikre at våre produkter er trygge, smakfulle og av høy kvalitet. I tillegg stiller vår «Framework Agreement» krav til at leverandører implementerer en risikobasert prøvetakingsplan for mikroorganismer og kjemikalier. Produkter kan ikke inneholde patogene mikroorganismer eller rester av plantevernmidler over gitte grenseverdier. Dette har som formål å sikre at produkt- og prosessavvik oppdages tidlig, og at det foretas løpende målinger, oppfølging og korrigerende tiltak.

Dette arbeidet er forankret gjennom hele organisasjonen, og er basert på forebyggende tiltak og kontinuerlig forbedring gjennom hele verdikjeden.

For å sikre at vi oppnår vårt mål om at ingen produkter i markedet inneholder sykdomsfremkallende mikroorganismer eller overskrider grensen for rester av plantevernmidler (Maximum residue limit (MRL)), utfører både vi og våre leverandører en rekke analyser av produkter. Dette kommer i tillegg til Mattilsynets Overvåkings- og kontrollprogram.

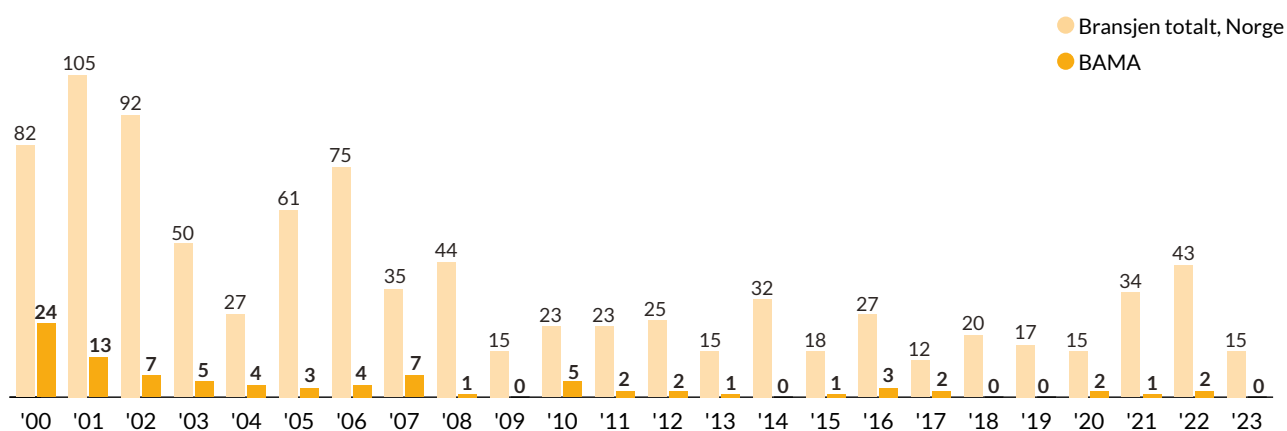
Rester av plantevernmidler

Basert på analyser fra Mattilsynets Overvåkings- og kontrollprogram, har vi oppnådd vår nullvisjon 4 ganger de siste 10 årene. Dette er en god utvikling sammenlignet med de 14 årene før 2014. Vi vet at vi ikke er i mål og må fortsette arbeidet med å forebygge og forbedre, da det har blitt gjort funn i egne og leverandørers prøver (se tabell på neste side).

For 2023 har vi totalt 385 analyser for rester av plantevernmidler. Dette er fordelt på analyser gjennomført av BAMA og Mattilsynet, samt enkelte innhentede resultater fra leverandører. Våre leverandører gjør totalt flere tusen analyser for rester av plantevernmidler årlig. Syv produkter med

rester av plantevernmidler over MRL ble avdekket i 2023. Av disse var tre distribuert til markedet og førte til tilbaketrekking. Med unntak av jordbær er alle overskridelser oppdaget i forbindelse med uttak hos leverandør eller andre kunder av leverandør. For alle tilfellene ble forebyggende tiltak iverksatt og ved oppstart av ny sesong blir det ekstra oppfølging.

Overskridelser plantevern løpende fra 2000

Nr	Produkt	Opprinnelses-land	Plantevern-middel	%-vis overskridelse	Anslått årsak
1	Miniananas	Mauritius	Lambda-cyholthrin	480 % av MRL	
2	Mango	Den Dominikanske republikk	Fluvalinate	220 % av MRL	Avdrift fra nærliggende felt eller at det var rester av fluvolinate i beholder
3	Økologisk grapefrukt	Sør-Afrika	Glyfosinat	120 % av MRL	
4	Bringebær	Mexico	Fenbutatinoxide	160 % av MRL	Dette partiet ble feilsendt til Europa; planlagt til USA som har andre grenseverdier
5	Jordbær	Egypt	Dimethoat	270 % av MRL	Midlet er lov å bruke i Egypt. Bærene skulle ikke ha vært omsatt i EU/Norge.
6	Physalis		Carbendazim	163 % av MRL	Overforbruk av gjødsel
7	Rawit Chili pepper	Tanzania	Lambda-cyholthrin	140% av MRL	Unormalt mye nedbør i Tanzania gjorde at de må sprøyte manuelt, hvilket fører til ujevn sprøyting

Mikrobiologiske prøver

For å forebygge at ferdigvarer inneholder sykdomsfremkallende mikroorganismer har vi strenge rutiner for hygiene og renhold i alle produksjonsledd, samt kontrollrutiner ved mottak av råvarer og for kontroll av ferdigvarer. I 2023 utførte vi 15 331 mikrobiologiske analyser. Vi hadde totalt 11 funn av sykdomsfremkallende bakterier. 8 av tilfellene var relatert til 2 hendelser med funn av Salmonella

i produkter fra en salatfabrikk, samt påvist Listeria i 2 andre produkter. Den siste saken var relatert til funn av Campylobacter i et kyllingprodukt til storkjøkken. Der produktene fortsatt var i markedet ble tilbakekalling iverksatt. Det var ingen kjente sykdomstilfeller relatert til noen av disse hendelsene.

Resultater av prøvene (antall resultater per gradering)

Type prøve	Innenfor grenseverdi	Aksjonsgrense	Alarmgrense	Funn av sykdomsfremkallende bakterier
Ferdigvare	15 009	266	45	11
Prosentandel	97,9 %	1,7 %	0,3 %	0,07 %

Matsvindel

Mattilsynet definerer matsvindel som «bevisste handlinger fra foretak eller enkeltpersoner med det formål å villedde kjøpere og oppnå en urettmessig fordel. Dette kan for eksempel være utbytting av ingredienser eller feil varedeklarerer. BAMA tar aktivt grep mot matsvindel, en milliardindustri på verdensbasis, ved å utføre innkjøps- og verdikjederisikovurderinger. Vår kvalitet- og innkjøpsavdeling samarbeider om å vurdere matsvindelsrisiko knyttet til ulike produkter og produktgrupper. For å vurdere produkters matsvindelsrisiko rangerer vi hver av risikofaktorene; produktets sporbarhet, tidligere leverandørhendelser, historikk på verdensbasis, verdikjedevurdering, tidligere bedragerihendelser av lignende/tilsvarende produkter, hvor enkelt varen er å forfalske, korrupsjonsrisiko i opprinnelsesland og leverandørens økonomiske situasjon fra 1 til 3.

Hver enkelt faktorscore legges så sammen til et oppsummerende risikotal for hvert produkt. Utfallet av matsvindel risikovurderingen har stor relevans for vår leverandørrevisjonsplan.

Vi ser at risiko for matsvindel er relevant for veldig mange av våre produkter, men at det i særlig grad er høy matsvindelsrisiko knyttet til produkter med høy grad av bearbeidelse, høyverdiprodukter (som for eksempel tunfisk, ekstra jomfruelig olivenolje og økologiske produkter) eller fiskeprodukter med bærekraftsertifisering (ASC for oppdrett, og MSC for villfanget fisk). Forbrukerne er villige til å betale mer for disse varene og forfalskninger er vanskelig å skille fra ekte vare. Store produsentland som Spania, Italia, Hellas er også forbundet med høy matsvindelsrisiko. Produktene med høyest matsvindelsrisiko i vårt sortiment er:

- Frukt og grønnsaker: matsvindlerisiko knyttet til feilmerking og feilaktige påstander om økologiske produkter.
- Fisk og sjømat: matsvindlerisiko knyttet til substitusjon av arter, feilmerkinger og tilsats av vann for å øke vekt.
- Vegetabiliske oljer (især olivenolje): Høy risiko for matsvindeknyttet til stor svikt i avlinger de siste to årene, og vanskelig å oppdage forfalskede produkter.

Vi har utarbeidet prøveplaner for plantevernmidler, og har en utvidet prøveplan for våre økologiske varer. Dette har til hensikt å avdekke om de økologiske produktene vi kjøper faktisk er økologiske. I 2023 oppdaget vi rester av plantevernmidler i økologisk grapefrukt. På enkelte produkter, som olivenolje, utfører vi autentisitetssanalyser. Her sendes en prøve fra vårt lager til Tyskland for sensoriske og kjemiske analyser. Disse tiltakene hjelper oss å bekjempe matsvindekn og sikre at våre produkter er trygge og inneholder det de skal.

BAMA er også del av et bransjenettverk, hvor vi blant annet holdes informert om Opson sine matsvindelsaksjoner av Mattilsynet. Opson er et globalt samarbeid mellom Interpol og Europol som avdekker og beslaglegger ulovlig handel med piratkopiert mat og drikke. De siste fire årene har Opson i snitt beslaglagt produkter for over 38 milliarder euro. BAMA har siden Opsjons oppstart i 2011 ikke hatt noen leverandører involvert i beslag.

Sporing og produktberedskap

Vi har implementert prosedyrer for sporing og produktberedskap for å sikre sporbarhet i alle ledd av verdikjeden og en enhetlig håndtering av produktberedskap. henhold til Matloven skal alle produkter som omsettes via BAMA være sporbare. BAMA har som krav at alle produkter skal kunne spores ett ledd frem og ett ledd tilbake innen 4 timer. Sporingen skjer gjennom flere metoder, inkludert

unike SSCC-koder på paller, lotkoder/pakke dato på D- og F-pakker, og Purchase Order (PO) og Sales Order (SO) som gir informasjon om leverandører, mottakere, og leverte varer.

Kvalitetsavdelingen hos BAMA er ansvarlig for håndtering av produktberedskapssaker, inkludert vurdering av situasjonen, loggføring, og oppretting av beredskapsteam. Ved beredskapshendelser benyttes en dedikert e-postadresse, og hendelser kan også rapporteres via en 24/7 beredskapstelefon. Kvalitetsavdelingen er ansvarlig for intern varsling, mens varsling til kunder er delt mellom kvalitetsavdelingen og markedsoperatørene.

Mattilsynet varsles av Kvalitetsavdelingen ved tilbakekallinger, mistanke om helseskade forårsaket av produkter, eller ved funn av planteskadegjørere, særlig karanteneskadegjørere. Våre rutiner for sporing og produktberedskap testes minst en gang månedlig og alle enheter i BAMAs interne verdikjede skal gjennomføre sporingsøvelser årlig. Alle beredskapssaker og sporingsøvelser loggføres, dokumenteres og evalueres for å sikre kontinuerlig forbedring og effektiv håndtering av fremtidige hendelser. Dokumentene og rutinene revideres årlig for å sikre at de er oppdaterte og i tråd med gjeldende regelverk og beste praksis.

Tilbaketrekning

I 2023 hadde vi seks tilbaketrekningssaker i BAMA Industri, syv saker i Sourcing og to saker i Storkjøkken. Totalt representerer dette en reduksjon på én sak sammenlignet med 2022, men antallet alvorlige (røde) saker har doblet seg fra tre til seks i samme periode. I alle disse sakene er det iverksatt tiltak og produkter er fjernet fra salgshyllene. I de alvorlige sakene er forbrukerne blitt varslet. De totale kostnadene knyttet til disse tiltakene er estimert til omtrent 1 MNOK. Dette inkluderer varer som er blitt reklamert og eventuelle kostnader for håndtering fakturert fra kunden.

Våre sertifiseringer

Enhet	Kvalitetsstandard	Miljøstandard
BAMA Industri avd. Salatfabrikken	FSSC 22000	BREEAM "Very good"
BAMA Industri avd. Moss	FSSC 22000	Miljøfyrtårn
BAMA Industri avd. Vegetabiler	FSSC 22000	
BAMA Industri avd. Sentralpakkeriet	FSSC 22000	
Nordic Lunch AS, Rommen og Bergen	FSSC 22000	Miljøfyrtårn (også Tromsø)
BAMA Storkjøkken AS (HK og 11 avdelinger)	FSSC 22000	Miljøfyrtårn
BAMA Sourcing	FSSC 22000	Miljøfyrtårn (under HK)
Hvebergsmoen potetpakkeri	FSSC 22000	Miljøfyrtårn
Lågen Potetpakkeri	FSSC 22000	Miljøfyrtårn
Larvik løk	FSSC 22000	Miljøfyrtårn
BaRe Oslo		Miljøfyrtårn
BaRe Trondheim		Miljøfyrtårn (under HK)
BaRe Mo i Rana		Miljøfyrtårn
Nordic Lunch AS, Tromsø		Miljøfyrtårn
Bananmodneriet, Rommen		Miljøfyrtårn
BAMA Logistikk		Miljøfyrtårn
Carl Heftye Cash & Carry as		Miljøfyrtårn
Nyland Syd (BAMA HK)		Miljøfyrtårn

Miljøfyrtårn og sertifiseringer

Vi sertifiserer våre avdelinger for å sikre at vi er i best mulig stand til å behandle og foredle våre produkter på en trygg måte. FSSC 22000 er en sertifisering som er spesielt rettet mot næringsmiddel-, fôr- og emballasjeproduksjon, samt lagring og transport, catering og detaljhandel/engroshandel. Programmet er anerkjent av Global Food Safety Initiative (GFSI), noe som betyr at det er akseptert av mange store matprodusenter og forhandlere over hele verden. Fordelene med FSSC 22000-sertifisering inkluderer forbedret evne til å møte kundenes forventninger til mattrygghet og kvalitet, reduserte kostnader knyttet til styring av forsyningskjeden, og en demonstrasjon av engasjement for mattrygghet, kvalitet, lovlighet og kontinuerlig forbedring. Krav til mattrygghet inngår i FSSC 22000.

Vi har et mål om at alle våre norske virksomheter skal være Miljøfyrtårn-sertifiserte. Sertifiseringen er en anerkjennelse på at vi jobber konkret med bærekraft innen områder som arbeidsmiljø, avfallshåndtering, energibruk, innkjøp og transport. I 2023 er 78 % av våre norske avdelinger Miljøfyrtårn-sertifisert. På side 80 er en oversikt som viser hvilke sertifiseringer de ulike avdelingene har.

Vi lytter til kundene våre

Forbrukerpreferansene utvikler seg kontinuerlig, og smakfulle varer er avgjørende for å imøtekomme disse. I 2022 ble BAMAAs sensoriske panel og BAMA forbrukerpanel etablert, og i 2023 har vårt sensoriske panel gjennomført en rekke tester på oppdrag fra våre virksomheter, blant annet i forbindelse med sortsprøving og prosjekter som «Mer Norsk Løk» og «Jordbærsmak». Forbrukerpanelet består av ca. 250 BAMA-ansatte med familier.

I forbindelse med krigen i Gaza som brøt ut i 2023, har forbrukerens meninger blitt synlig i mediebildet og overfor våre produkter. Noen forbrukere retter kritikk mot våre Cevita-klementiner, og kommer med oppfordringer om boikott, siden disse deler av året kommer fra Israel. Vi er opptatt av å kunne tilby kundene våre valgmuligheter. Derfor tilbyr vi tilsvarende produkter fra alternative opprinnelsesland i tillegg til produktene vi importerer fra Israel. Eksempelvis importerer vi

klementiner fra Marokko og Spania som et alternativ til klementiner fra Israel. Vi opplever at enkelte forbrukere ønsker å unngå varer fra Israel, samtidig som andre forbrukere mener at israelske produkter har den beste kvaliteten på denne tiden av året. Les mer om vår handel med Israel i kapittel S3 Påvirkning på lokalbefolkning.

Sunnhet i befolkningen

Vi har mål om å bidra til myndighetenes mål om «5 om dagen». I 2023 har dessverre frukt- og grøntkonsumet i Norge gått ned og ligger på 2,9 enheter per dag ("5 om dagen"-undersøkelse, OFG). Dette er en nedgang på 0,1 fra 2022. Vi tror dette henger sammen med rentehevinger og generelt en strammere økonomi. Vi opplever at flere velger bort «premiumvarer» som bær og eksotisk frukt, men salg av lagringsgrønnsaker holder seg stabilt.

I BAMA har vi flere satsinger for å bidra til høyere inntak av frukt og grønt, noe som er et felles mål sammen med kundene våre. Vi tar ansvar for å markedsføre hele produktkategorier og egne merkevarer, som banan (Bendit) eller gulrot. Kundene våre innen dagligvare har egne merkevarer som de markedsfører. Vi samarbeider om å tilgjengeliggjøre informasjon om varene på emballasjen, for eksempel i form av QR-koder, korte oppskrifter, eller tilberedningstips.

På hjemmesiden vår jobber vi kontinuerlig med å legge ut tips, triks og oppskrifter, samt informasjon om de ulike egenskapene til produktene våre. I 2023 opplevde bama.no en brukervekst på over 1 million sidevisninger. Vi har jobbet med å samle BAMAAs webbløsning under ett, slik at forbrukere finner informasjon og oppskrifter på en enklere måte i søkemotoren. Totalt endte trafikken på over 6 millioner visninger.

I tillegg samarbeider vi, gjennom BAMA Storkjøkken, med De Norske Kokkelandslagene som leverandør av frukt, grønt, fersk sjømat og vilt til treningssamlinger og konkurranser. Samarbeidet gjør at vi kan benytte noen av landets beste kokker både til produktutvikling, men også i ulike konsepter ut mot markedet. I 2023 lanserte vi serien «Kokkesmart», som er utviklet i samarbeid med kokker, til bruk av kokker.

BAMA gjennomførte en større kampanje for Bendit-banan i 2023. Målet med kampanjen var å snu trenden som viser at forbruker spiser litt mindre banan enn tidligere. Kampanjen koblet banan sammen med kategoridriveren mellommåltid og tok samtidig eierskap til «naturlig energi». Budskapet i kampanjen var at «banan er et godt og enkelt mellommåltid», «banan er et godt alternativ i alle situasjoner hvor du trenger naturlig energi», samt «å spise banan er et smart valg».

Kampanjen ble tatt bredt ut i betalte og egne kanaler, både på TV, utendørs boards, digitale flater, (bendit.no og SoMe), QR-stickers på banan og eksponert i butikk. Kampanjen nådde ut til nesten 3 millioner mennesker i målgruppen 18-65 år. Det vil si at 82 % i målgruppen har blitt eksponert for reklamen. 56 % av dem som husker reklamen, sier de får lyst til å kjøpe/spise banan etter å ha sett den. I 2023 har banansalget hatt en nedgang på 1,5 % fra 2022. Kampanjen er ment for langsiktig merkevarebygging og vil ikke nødvendigvis gi forbruksvekst på kort sikt.

BAMAs mest solgte produktgrupper etter omsetning

Frukt

- Banan
- Epler (røde)
- Klementin
- Appelsin
- Grønne druer

Grønnsaker

- Agurk
- Tomat (små)
- Avokado
- Tomat (store)
- Rund paprika

Idrettssamarbeid

BAMA har samarbeidet med Norges Fotballforbund i 30 år i 2023. For å markere denne anledningen arrangerte vi Eat Move Sleep Drømmedøgn. 100 barn fra hele landet ble invitert til Ullevaal Stadion for å være med på et døgn med en rekke helt unike opplevelser. Barna spilte fotball, møtte de VM-klare Serie A-proffene Anja Sønstevold og Emilie Haavi, spiste sunn og god mat, hadde videosamtaler med superstjernerne Martin Ødegaard og Ada Hegerberg, og – ikke minst – overnattet i telt på grassmatta. Den

røde tråden for samarbeidet mellom BAMA og NFF har i alle år vært å fange det fulle spekteret i norsk fotball. Samarbeidet har hele veien satset både på toppen, representert ved herrelandslaget, men også bredden, gjennom barneidretten.

Landslagsspillerne på herrelaget er ambassadører for frukt og grønt, som er en sentral del av samarbeidet med NFF. I 2023 har vi også inngått en privat avtale med verdensstjernen Erling

Braut Haaland. BAMA har som mål «å gjøre de store produktene større». Derfor gjennomførte vi en større kampanje på Bendit-banener, med Haaland som frontfigur. I tillegg til Haaland, er også fotballspillerne Leo Skiri Østigård, Patrick Berg og Martin Ødegaard med på kampanjelaget. Skiskytter Ingrid Tandrevold har også deltatt i flere kampanjer.

Eat Move Sleep er et konsept som skal inspirere barn, unge og voksne til å ta gode valg i hverdagen. Mat, aktivitet og søvn er avgjørende for hvordan vi har det. Likevel er det alt for få som følger Helsedirektoratets kostråd, og det går utover folkehelsen vår. Eat Move Sleep er et inspirasjonskonsept, som så dagens lys i 2016. Det ble startet av BAMA, i samarbeid med Norges Fotballforbund og EAT. Helt fra begynnelsen har målet vært å bidra til bedre folkehelse, ved å opplyse om fordelene med et sunt kosthold, mer aktivitet og god søvn.

For å nå ut til barn, ungdom og deres foreldre arbeider vi aktivt med en rekke klubber og lager spennende arrangementer i samarbeid med dem. **KIWI BAMA-CUP** er ett eksempel. Cupene er et samarbeid mellom KIWI Minipris, Norges Fotballforbund og BAMA for å skape arenaer for

både idretts glede, kunnskapsdeling og inspirasjon. På hver cup er det et område hvor både deltakere og tilskuere får informasjon om kosthold, bevegelse og søvnvaner. I 2023 gjennomførte vi 43 arrangementer der over 70 000 barn deltok. I tillegg tilbyr vi initiativet Idrettsfrukt. Gjennom ordningen «sponser» BAMA alle idrettslag i Norge som er medlem av Norges Idrettsforbund, ved å gi 50 % rabatt på alle BAMA-varer, som frukt, Bendit-produkter og juice, i butikken.

Vi har også vært sponsor for en rekke idrettsarrangementer i 2023, med mål om å spre kunnskap og glede om et sunt kosthold. I samarbeid med Norges Skiskytterforbund har vi arrangert over 80 samlinger av BAMA Skiskytterskole. Under årets VM i håndball for damer, som i desember ble arrangert i Trondheim, samarbeidet vi med REMA 1000 for å skape gode opplevelser for de minste i fanzone med morsomme håndballøvelser og kilovis av sunne BAMA-produkter. Vi har i flere år også sponset Vasaloppet, og 2023 var ikke noe unntak. For å øke kjennskapen vår i Sverige, har vi blant annet servert mat produsert av BAMA Nordic. Slik sikter vi på at våre produkter knyttes tettere sammen på tvers av landegrensene, og at kjennskapen til våre produkter styrkes også utenfor Norge.

04

Forretnings- atferd

Forretningsetikk

Betydning for BAMA

I BAMA må alle våre ansatte forholde seg til vårt rammeverk som beskriver vår identitet, våre verdier og vår adferd. Dette rammeverket er uttrykt i våre etiske retningslinjer.

Våre retningslinjer og rammeverket setter forventninger til vår forretningspraksis og den enkelte medarbeiders personlige adferd. Retningslinjene er bindende for alle ansatte, innleide, styremedlemmer og andre representanter for BAMA. Ansvar for implementering i våre forskjellige selskaper ligger hos konsernsjef, med oppfølging fra complianceavdeling.

Våre leverandører må følge våre etiske retningslinjer for leverandører. Det at vi stiller gjennomgående høye krav i verdikjeden forplikter oss til ansvarlig verdiskapning. Vi arbeider for å heve bevisstheten rundt forebygging av ulovlig og opportunistisk oppførsel blant ansatte og leverandører. Det er forventet at man skal varsle om brudd som ikke er i tråd med våre retningslinjer. Dette kan eksempelvis dreie seg om mistanke rundt tvangsarbeid hos leverandør, korrupsjon, brudd på arbeidstakerrettigheter i tråd med ILO-konvensjonenes bestemmelser, alvorlige skader på natur og miljø, eller andre forhold som ansees som kritiske. Hovedregelen er at leverandørene selv skal informere BAMA om slike forhold gjennom den ordinære leverandørkontakten. Denne plikten er nedfelt i de etiske retningslinjene for leverandører.

Som en ledende aktør i blomster-, frukt- og grønnsaksindustrien har vi mange leverandørforhold som kan påvirke bransjevilkår og forhandlinger. Dette kan påvirke bransjens aktører betydelig. Bønder bærer spesielle risikoer knyttet til produksjon, avlingssvingninger, pris og etterspørsel. I BAMA sikter vi mot gode relasjoner og rettferdige betalingsvilkår. Gjennom oss får små leverandører og produsenter tilgang til store kundegrupper. Vi samarbeider aktivt med aktører i verdikjeden for å utvikle nye sortsvarianter, med det overordnede målet om å øke forbruket av frukt og grønt.

BAMA utfører bakgrunnsundersøkelser før inngåelse av nye leverandøravtaler og forventer at våre forretningsforbindelser har og kjenner til våre etiske retningslinjer. Vi er klar over at import fra noen regioner bærer en større risiko for korrupsjon og organisert kriminalitet. Vi importerer store produktgrupper fra blant annet sør- og mellom-amerikanske land, fra europeiske land, samt Marokko. Transportforbindelsene fra mange av disse områdene kan være preget av bestikkelser og organisert kriminalitet (Kripos, Nasjonal trusselvurdering, januar 2024). Det har skjedd at ulovlige stoffer har blitt transportert til våre lokaler.

Både våre egne ansatte og ansatte i vår verdikjede innen terminal og transportsektoren kan være utsatt for forsøk på bestikkelser og korrupsjon. Vår virksomhet kan potensielt, direkte eller indirekte, bidra til korrupsjon som gagnar kriminelle nettverk gjennom misbruk av betrodd makt. Dette utgjør en betydelig risiko.

Vår tilnærming

Forretningsatferd

Alle hos oss skal etterleve gjeldende lover og forskrifter og utføre sitt arbeid i overensstemmelse med våre krav til forretningsetikk. Våre kjerneverdier – målrettet, ansvarlig, inspirerende og samarbeidende – gjelder universelt, uavhengig av landegrenser, avdelinger og funksjonsområder. Ansvar for implementeringen av våre etiske retningslinjer og vår personalhåndbok ligger hos konsernsjef. Våre ledere forventes å være forbilder. De skal handle i tråd med retningslinjene i lederhåndboken, som er tilgjengelig på vårt intranett på norsk. Lederhåndboken tilbyr veiledning for administrative oppgaver, personalansvar, integrering og oppfølging av nyansatte, samt tjener som et verktøy for å opprettholde høye standarder og et godt arbeidsmiljø.

Vi forventer at alle våre ansatte opptrer med respekt og integritet i alle forretningsforbindelser, inkludert med kunder, leverandører, kolleger og andre samarbeidspartnere. Ansatte på jobbberend skal alltid være bevisste på at de representerer selskapet. De skal opptre i overensstemmelse med vår verdiforankring og etiske retningslinjer, samt vise respekt for kulturen i det landet de besøker.

Vi tolererer ikke trakassering, diskriminering eller noen annen form for oppførsel som kan oppfattes som truende eller nedverdiggende. Vi er forpliktet til å opprettholde en rusfri arbeidsplass.

BAMA og våre ansatte skal ikke forårsake brudd på konkurranselovgevingen, som for eksempel gjennom ulovlig prissamarbeid, ulovlig markedsdeling eller annen virksomhet som hindrer fri konkurranse. Ansatte som håndterer innkjøp må handle objektivt og med integritet, slik at det ikke kan reises tvil om deres pålitelighet og habilitet.

Vår personalhåndbok er essensiell for styring av ansettelsesforhold og omfatter retningslinjer for medarbeiderundersøkelser (MAU), ansattgoder, personvern, arbeidsvilkår, tjenestereiser og varsling om kritikkverdige forhold. Formålet er å sikre et trygt og inkluderende arbeidsmiljø der ansattes rettigheter og velvære blir ivaretatt. Personalhåndboken er tilgjengelig på norsk for alle ansatte.

Arbeidet med helse, miljø og sikkerhet (HMS) er en grunnleggende del av den gode forretningskikkens vår. Kapittel S1 viser til våre rutiner og retningslinjer for HMS-arbeidet, samt prosedyrer for varsling av saker relatert til helse, miljø og sikkerhet.

Leverandører og innkjøp

Vi stiller krav til håndteringen av miljømessige aspekter, arbeidsforhold, grunnleggende prinsipper innen helse, miljø og sikkerhet (HMS), sosiale rettigheter, i tillegg til overholdelse av nasjonale lover og forskrifter til våre leverandører. Det handles gjennom langvarige partnerskap med anerkjente leverandører. For å forsikre oss om at leverandørene våre opererer i samsvar med våre retningslinjer, gjennomfører leverandørene egenvurderinger, i tillegg utfører vi omtrent 100 årlige fysiske revisjoner. Ved inngåelse av kontrakter skal en signert avtale som reflekterer våre krav til leverandører være på plass. Produktsjefer, i tett samarbeid med bærekrafts- og kvalitetsavdelingen, har ansvar for godkjeningsprosessen og den endelige avgjørelsen ved kontraktsinngåelse for hver ny leverandør. Dette er for å sikre at vi samarbeider med leverandører som deler våre verdier og engasjement for etisk forretningspraksis, bærekraft og mattrygghet. Omtrent 95 % av forretningsforbindelsene våre har signert våre etiske retningslinjer. Dette inkluderer også innkjøp av andre varer og tjenester som er utenfor vår kjernevirksomhet. Hvis det oppdages avvik eller overtredelser av disse retningslinjene, tar BAMA initiativ til dialog med den aktuelle leverandøren for å korrigere situasjonen. Hvis det ikke er vilje til å forbedre de nødvendige forholdene, kan BAMA i ytterste konsekvens avslutte forholdet til den gjeldende leverandøren.

Risikostyring

BAMAs Enterprise Risk Management (ERM) Policy og underliggende prosedyre utgjør rammeverket for risikostyring i konsernet. Her beskrives målsetninger og våre prinsipper for kartlegging, vurdering og oppfølging av risiko. Roller og ansvar i

virksomhetene og på konsernnivå er også beskrevet her. Arbeidet med risiko er viktig i hele konsernet for å fostre en sterk risikokultur og forståelse av risikostyring blant alle ansatte.

Daglig leder i de respektive datterselskapene har ansvaret for å utnevne sin respektive Risk Manager. Sammen med nøkkelmedarbeidere gjennomfører virksomhetene risikoanalyser, etablerer risikoregistre og håndterer risikostyring i tråd med BAMAs risikovilje og kravene som stilles i ERM Policy. Risk Forum består av representanter for konsernledelsen som sammen med konsernets Risk Officer har ansvar for å sammenstille vår aggregerte risikoanalyse. Denne analysen rapporteres til styret årlig, sammen med budsjett og strategi for det kommende året.

I tillegg til ERM-prosessen gjennomføres det mer detaljerte og spissede risikovurderinger innen ulike fagområder i selskapet. Samlet utgjør risikovurderingene et vesentlig verktøy for ledelsen, for å sikre at vi overholder gjeldende lover, retningslinjer og våre egne verdier.

Varsling

BAMA har etablert varslingskanalen «Si fra». Den er tilgjengelig gjennom e-postadressen sifra@bama.no på norsk, og speakup@bama.no for engelskspråklige varslere. Denne kanalen legger til rette for varsling av kritikkverdige forhold. Disse kan alternativt også rapporteres via linjeledere, verneombud eller til HR-avdelingen. Alle slike henvendelser skal fra 2024 håndteres av vårt varslingsutvalg. I 2024 vil BAMA lansere en digital varslingskanal, åpen for både interne og eksterne parter.

I tråd med arbeidsmiljølovens kapittel 2A, skal alle varslere behandles konfidensielt, dokumenteres og

følges opp. Varsleren skal motta en bekreftelse på at henvendelsen er mottatt, samt informasjon om den forventede behandlingstiden. Det er essensielt at vi utfører en grundig og rettferdig vurdering og undersøkelse av alle rapporterte saker innen en rimelig frist. Den omvarslede skal også informeres innen rimelig tid.

Det er av høyeste prioritet for oss å sikre at varslers arbeidsmiljø forblir forsvarlig og at det ikke forekommer gjengjeldelser. For å garantere dette kan tiltak som oppfølgingsmøter eller vurderinger av arbeidsmiljøet bli iverksatt. Tilsvarende tiltak gjelder for å beskytte arbeidsmiljøet til den eller de det varsles om.

Undersøkelsene skal være uavhengige og objektive, og retten til kontradiksjon for alle involverte parter skal respekteres gjennom hele prosessen. Alle dokumenter i saken skal oppbevares trygt, med hensyn til både informasjonssikkerhet og personvernet til de involverte. Selv om varslingsprosessen nødvendigvis må inneholde sensitiv informasjon og håndteres konfidensielt, skal varsleren informeres om konklusjonen av undersøkelsen. Detaljene om eventuelle vurderinger eller iverksatte tiltak kan imidlertid være begrenset på grunn av personvern hensyn.

Konsekvenser for brudd på vår forretningspraksis

Atferd som er i strid med våre retningslinjer og håndbøker kan ha betydelige konsekvenser for vår konkurransekraft og omdømme. Vi vil derfor følge opp eventuelle overtredelser. For ansatte kan dette medføre personlige konsekvenser. I alvorligste fall kan dette lede til oppsigelse eller avskjed, samt potensiell rapportering til relevante myndigheter. For leverandører kan konsekvenser være å avslutte forretningsrelasjoner.

Mål, tiltak og resultater

Leverandørrelasjoner

Hos BAMA er det vår prioritet å sikre at alle våre innkjøp av varer og tjenester tilfredsstillende myndighets- og kundekrav innenfor etikk, bærekraft og mattrygghet. Vi har i dag et nettverk med 260 frukt- og grøntleverandører fra over 80 land og 5 kontinenter. I Norge samarbeider vi med Gartnerhallen og deres over 1000 produsenter innen frukt og grønt. I tillegg har vi leveranser fra øvrige leverandører innen kjøtt, fisk, blomster og andre handelsvarer.

Hvert år gjennomgår vi vår leverandørportefølje. Dette inkluderer avvikshistorikk, inkludert eventuelle tidligere avvik ved leverandørrevisjon, servicegrad gjennom leveringsdyktighet og -presisjon, samt gyldighet på eventuelle sertifikater. Basert på denne gjennomgangen vurderer vi om det er behov for ytterligere oppfølging av leverandørene våre. Det gjøres i form av en utvidet leverandørrevisjon. I løpet av et år gjennomfører vi rundt 80-100 leverandørrevisjoner. På denne måten sikrer vi overvåkning og forbedring av våre leverandørrelasjoner. Det opprettholder også vårt engasjement for etikk, bærekraft og mattrygghet.

I dialog med leverandører vil vi ved behov bidra med relevant kompetanseheving. Vi bidrar også med ressurser som setter våre leverandører i stand til å etterleve våre krav til forhold i leverandørkjeden. Det legger grunnlag for godt samarbeid med leverandører som jobber for forbedringer i egen virksomhet og hos underleverandører.

Vi ser også muligheter for å diversifisere vår leverandørrisiko ved å spre avhengighet av produkter fra enkeltland til flere opphavsland. Dette kan redusere økonomiske tap dersom en produsents evne til å levere blir forstyrret på grunn av politisk uro eller andre faktorer utenfor vår kontroll.

Vi i BAMA er forpliktet til å opprettholde høye etiske standarder i alle våre forretningspraksiser. Dette inkluderer våre betalingsprosesser. Vi har ingen spesifikk betalingspraksis for små og mellomstore bedrifter. Vi opererer med lik behandling av alle våre leverandører, store som små, norske som utenlandske og betaler i utgangspunktet fakturaer til forfall.

Registrerte tilfeller av korrupsjon, svindel og bestikklser	2023
Korrupsjonsrelatert	0
Bestikkelsesrelatert	0
Svindelrelatert	0
Narkotikarelatert ¹	3

1) I løpet av våren og sommeren 2023 hadde vi 3 separate narkotikabeslag ved ankomst av bananer til vårt bananmodneri i Oslo. Sakene fikk stor oppmerksomhet i media. På bakgrunn av disse hendelsene iverksatte vi en rekke nye tiltak for å ivareta sikkerheten for våre ansatte og for de ulike leddene i hele vår verdikjede.

Korrupsjon

I BAMA har vi en nulltoleranse mot korrupsjon. Alle transaksjoner må være lovlige og forretningsmessige. BAMA-konsernet og våre ansatte skal aldri be om eller akseptere fordeler for forretningsmessig favorisering. Våre virksomheter og ansatte skal aldri etterspørre, kreve, love eller akseptere tilbud om en fordel for å kunne oppnå forretningsmessig begunstiging. Dette gjelder både for seg selv eller andre.

Vi forventer at alle våre forretningsforbindelser har egne etiske retningslinjer. De skal også gjøres kjent med våre etiske retningslinjer der dette er en naturlig del av samarbeidet. I 2023 har vi unnlatt å gjøre transaksjoner med forretningspartnere som har vært mistenkt og underlagt politietterforskning for korrupsjon.

FOREBYGGING

Sentralt i vårt arbeid med å forhindre tilfeller av risiko og bestikklser er BAMAs Enterprise Risk Management (ERM) Policy. Her opprettes et risikoregister, hvor hver identifisert risiko har et unikt ID-nummer og en risikoeier. Enhver risiko skal ha en kort beskrivelse, og si noe om konsekvens, sannsynlighet, effekt og en kvantitativ rangering, før den videre føres inn i en risikomatrix. Bestikkelse og korrupsjon blant leverandører er et eksempel på en slik risiko.

AVDEKKING

Vi gjennomfører årlig 80 til 100 leverandørbesøk. På disse besøkene kan funn knyttet til bestikkelse og korrupsjon avdekkes. Sjekkpunktlisten i vårt revisjonsskjema har punkter som kontrollerer for antallet leverandører/dyrkere vår leverandør har totalt, antallet som har kontrakter, deres godkjenningprosesser for leverandører/ dyrkere, hvordan de evaluerer sine leverandører/ dyrkere, herunder revisjoner, egenvurderinger og hyppigheten av disse.

Antall domfellelser og bøtebeløp for overtredelser relatert til korrupsjon og bestikkelse

2023

Korrupsjon (domfellelser)	0
Korrupsjon (bøtebeløp i kr)	0
Bestikkelse (domfellelser)	0
Bestikkelse (bøtebeløp i kr)	0

For å forebygge at leverandørenes betalinger inngår i hvitvasking eller skatteunndragelser, samt at de ellers er i samsvar med våre etiske retningslinjer, kontrollerer vi at alle ansatte har arbeidskontrakter. Disse skal inkludere informasjon om fulltid eller deltid, oppgaver, arbeidstimer, lønn og andre spesifikke avtaler. Vi kontrollerer også om leverandøren følger nasjonale standarder for lønn og arbeidstid, hvorvidt de betaler sosial sikkerhet, hvorvidt ansatte informeres om deres rettigheter og plikter, inkludert fagforeninger, samt hva den minste ansettelsesalderen i selskapet er.

Vi har gjennom mange år utviklet en kultur for et tett og tillitsbasert samarbeid med våre leverandører. Utover våre leverandørrevisjoner, er vi avhengige av at leverandørene selv melder inn brudd og mangler. Vi har derfor ikke arbeidet proaktivt for å avdekke saker knyttet til korrupsjon eller bestikkelse, verken internt eller ute hos leverandørene. I lys av nye reguleringer og krav om økt sporbarhet vil vi nå utvide våre forebyggings-, avdekkings- og oppfølgingssystemer i løpet av 2024.

Opplæring

Ansatte i innkjøpsfunksjoner som ansees å være mer eksponert for korrupsjonsrisiko, spesielt de som arbeider med import, har jevnlig dialog om korrupsjon og bestikkelse i sin avdeling. Dette gjøres for å opprettholde høy bevissthet rundt temaet. De får lokale og avdelingsspesifikke opplæringstiltak. I dag er det ingen sentralisert opplæringsplan knyttet til korrupsjon eller bestikkelse. Det vil i løpet av 2024 bli utarbeidet og etablert mer strukturert opplæring sentralt rettet mot risikogrupper i ulike funksjoner i konsernet.

05

Vedlegg

Vedlegg 1

Våre vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter

Her presenteres alle våre vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter for hvert ESRS-tema og tilhørende undertema. Pilene representerer hvilken del av verdikjeden vår som er omfattet (oppstrøm, egne aktiviteter og nedstrøm).

E1 Tilpasning til klimaendringer

Relevant del av verdikjede	Beskrivelse av vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter (IROer)
<p>Positiv påvirkning</p> 	<p>Forskning og utvikling rettet mot jordbruksmetoder og produktutvikling</p> <p>Vi retter deler av vår FoU-innsats mot å bidra i utvikling av bærekraftige jordbruksmetoder og produkter som er mer motstandsdyktige mot tøft klima og sykdommer. Klimaendringene fører til endringer i sesongene for ulike produkter globalt, og med nye jordbruksmetoder og produkter vil BAMA bistå produsenter å tilpasse seg og styrke konkurranseevnen sin.</p>
<p>Risiko</p> 	<p>Kroniske og akutte klimarelaterte risikoer</p> <p>Tørke og hetebølger er en av de ledende årsakene til redusert landbruksproduktivitet og avkastning. Ekstrem varme øker risikoen for tapte avlinger og arbeideres helse og sikkerhet i sektoren, og kan påvirke matvareprisene betydelig. Videre er vår virksomhet utsatt for akutte klimarisikoer i form av ekstremvær som storm, kraftig vind og nedbør, og i noe mindre grad skogbrann og jordskred. Slike hendelser kan redusere tilførselen og kvaliteten på avlinger, resultere i kostbare gjenopprettinger, belaste matforsyningen som kan gi utfall på matvareprisene. Det er klimarisiko knyttet til en forverring og øking av fremmede, invaderende arter. Disse kan redusere motstanden i naturlige økosystemer og avlinger som vi er avhengige, og utgjør en stor trussel mot globale matsystemer.</p>
<p>Mulighet</p> 	<p>Tilpasningsdyktige jordbrukspraksiser</p> <p>Vi kan samarbeide med leverandørene med å tilpasse dyrkingspraksisen til klimaendringene. Ved å hjelpe bøndene med å tilpasse seg, reduseres risikoen for plutselige endringer i avlingene og sikrer at vi får en stabil varestrom i regioner som er utsatt for klimaendringer og usikkerhet. Dette vil resultere i en stabil tilførsel av produkter og muliggjøre stabil drift og produktsalg.</p>

E1 Redusere klimaendringer

Relevant del av verdikjede	Beskrivelse av vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter (IROer)
<p>Negativ påvirkning</p> 	<p>Høye klimagassutslipp fra verdikjeden</p> <p>Vi har betydelig klimagassutslipp fra utslipp i forbindelse med bruk av tunge jordbruksmaskiner, bruk av gjødsel og plantevernmidler, lagring og nedkjøling, distribusjon, transport og import, bearbeiding, pakking av alle våre produkter. En betydelig andel av disse klimagassutslippene stammer fra transport og import via fossildrevne lastebiler, samt de få produktene som transporteres med fly.</p>
<p>Positiv påvirkning</p> 	<p>Logistikkoptimalisering og transporteffektivisering</p> <p>I BAMA tar vi grep for å sikre mer effektiv logistikk og forsøker å redusere antallet og hyppigheten av våre leveranser. BAMA Logistikk har investert i mer miljøriktig transport og en mer kostnadseffektiv logistikk-løsning. Vi samarbeider med de leverandørene som er nærmest våre lokasjoner. Vår tørrpakkeløsning for fiskeleveranser gjør det mulig å transportere fisk sammen med andre produkter, hvilket tidligere ikke har vært mulig. Det bidrar til økt fyllingsgrad og sparer mange ekstra lastebilturner. BAMA Logistikk har senket topphastigheten på bilene sine fra 90 km/t til 83 km/t, hvilket øker trafiksikkerhet og reduserer klimagassutslipp.</p>
<p>Risiko</p> 	<p>Eksterne forventninger til våre operasjoner</p> <p>Sentrale interessenter og kunder forventer at bærekraft er et konkurransefortrinn hos oss, og vi er nødt til å investere i bærekraftige løsninger for å imøtekomme disse kravene. Manglende imøtekommelse av forbrukeres bærekraftpreferanser vil svekke salg og omdømme.</p>

E1 Energi

Relevant del av verdikjede	Beskrivelse av vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter (IROer)
Negativ påvirkning 	Energiforbruk Produksjon, oppvarming, belysning og kjøling av anlegg som produserer våre produkter krever betydelige mengder energi. Fossilt brensel genererer klimagassutslipp og bidrar til klimaendringer og tilhørende konsekvenser.
Positiv påvirkning 	Innfasing av elektrisk infrastruktur Vi har ladeinfrastruktur til elektriske kjøretøy på Nyland Syd og Tranby, og har montert solceller på Nyland Syd. Vår overgang til elektriske kjøretøy/biogass er foreløpig lite utbredt, men et skritt i riktig retning for å redusere vårt forbruk fra fossile kilder.
Risiko 	Energipriser Høye energipriser gir dyrere drift for norske produsenter, og har ringvirkning for forbrukerne i form av prisøkning. Det vil også kunne påvirke vår globale etterspørsel etter produkter, ettersom internasjonale leverandører må dekke produksjonsmangel andre steder for å kompensere for høye norske energipriser.
Mulighet 	Egenproduksjon av energi Våre produksjonssteder har mulighet til å installere solcellepaneler på hustak for å produsere, og bli mer selvforsynt på, fornybar energi. Det vil igjen redusere egne energikostnader.

E2 Forurensning

Relevant del av verdikjede	Beskrivelse av vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter (IROer)
Negativ påvirkning 	Bruk av fossilt drivstoff i våre operasjoner Bensin- og dieseldrevne maskiner, lastebiler, gaffeltrucker og firmabiler er mye brukt i landbruket og transport i alle geografiske områder. Dette genererer støv, lokalt svevestøv og karbondioksidutslipp, og har en negativ påvirkning på arbeidstakere, samfunn og natur.
Negativ påvirkning 	Plast og mikroplast Plast som dekkfolie, nett, plastbelagte frø, lagringskasser, gjødselbeholdere med innkapslet plast, plastfolie til ensilasje og drivhustunneler er en integrert del av landbruket. Nedbrytningen av dette i jorden resulterer i mikroplastforurensning som er skadelig for jordhelsen, mikroorganismer og nytteorganismer.
Negativ påvirkning 	Kjemikaliebruk Gjødsel, plantevernmidler og andre stoffer brukes i stor utstrekning i landbruket, og kan være farlig for miljø og mennesker. Forurensning av det naturlige jordsmonnet kan oppstå ved bruk av kjemikalier i landbruket. I tillegg sliter lastebiler som transporterer varer sine dekk, hvilket forurenser miljøet med mikroplast som har negative konsekvenser for arbeidstakere, samfunnet og naturen.
Risiko 	Jordforringelse og vannforurensning Vannforurensning oppstår når kjemikalier, som plantevernmidler, kunstgjødsel og andre sterke landbrukskjemikalier, brukes i landbruket og ender opp i vannkilder. Jordbruk som eksponeres for forurensning, mikroplast og stoffer som gir grunn til bekymring fører til jorderosjon og jordforringelse. Dette reduserer jordens fruktbarhet og karbonlagringskapasitet. Det fører til dårligere jordstruktur, tap av biologisk mangfold og bidrar til klimagassutslipp. Jorderosjon og jordforringelse vil redusere vår ressurstilgang i rammede områder.
Risiko 	Lover og reguleringer Det kommer nye krav til sortering, gjenvinning og regulering av landbruksplast fra den norske regjeringen og fra EUs sirkulærøkonomiske handlingsplan. Imøtekommelse av kommende regelverk vil kreve investeringer i form av forebyggende tiltak mot mikroplast- og jordbruksforurensning.

E3 Vann

Relevant del av verdikjede		Beskrivelse av vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter (IROer)
Negativ påvirkning 	Høyt vannforbruk i produksjon av varer	Landbruk krever store mengder vann. Flere av produksjonslandene våre, som Spania og Chile, har leverandører i regioner med høy vannmangel. Dette påvirker vannstanden fra nærliggende vannkilder.
Positiv påvirkning 	Vannsamarbeid i verdikjede	Vi har inngått et samarbeid med vårt datterselskap Nature's Pride om å implementere deres ansvarlige vannforvaltningsprogram i vår verdikjede. Dette er et program som har til hensikt å støtte opp om og fasilitere for ansvarlig bruk av vann i produksjonsfasen, for lokalsamfunn, miljø og vår virksomhet.
Risiko 	Avhengighet av vann	Våre produsenter er svært avhengige av vann for produksjon av grønnsaker og frukt. Knapphet på, eller forurensning av vann, er dermed en betydelig trussel for drift og produksjonsevne, og vår tilgang på råvarer.
Risiko 	Vannreguleringer	Det er en risiko for at produksjonsland innfører strengere vannbruksreguleringer og vannrestriksjoner. Dette har eksempelvis allerede skjedd i Spania.

E4 Biomangfold og økosystemer

Relevant del av verdikjede		Beskrivelse av vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter (IROer)
Negativ påvirkning 	Arealbruk	Endret arealbruk som følge av jordbruksproduksjon, bygging av drivhus, lager, pakkerier, kontorer og lignende truer biologisk mangfold og økosystemer i mange områder. Det kan på sikt bidra til systemisk utryddelse av utsatte arter og økosystemer.
Negativ påvirkning 	Kjemikalie- og gjødselbruk	Gjødsel- og kjemikaliebruk påfører skade på lokale økosystemer og tilhørende biologisk mangfold. Forurensning fører til forringelse av mangfold og økosystemer over hele verden.
Negativ påvirkning 	Fremmedarter fra jordbrukspraksiser	Fremmede plante-, insekt- og dyrearter og mikroorganismer kan bringes inn i et nytt geografisk område som følge av jordbrukspraksiser. Det kan skade lokalt biologisk mangfold, tilhørende økonomiske aktiviteter i nærheten og ha en negativ effekt på lokale økosystemer.
Negativ påvirkning 	Palmeoljeprodukter	Vi kan ha en negativ påvirkning på regnskog ved å selge et produkt som inneholder palmeolje, ettersom dette er en råvare som bidrar til avskoging av regnskog.
Risiko 	Overproduksjon	Overproduksjon er en potensiell risiko hos våre produsenter. Overproduksjon fører til uttømming av landareal og tap av biologisk mangfold.
Mulighet 	Forbedre jordhelse og øke biodiversitet	Gitt vår avhengighet av økosystemer, er mer skånsomme jordbrukspraksiser som forbedrer jordhelse og øker biodiversitet en god mulighet til å bli mer robuste i en volatil og klimautsatt jordbrukssektor.

E5 Ressursbruk og sirkulærøkonomi

Relevant del av verdikjede		Beskrivelse av vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter (IROer)
Negativ påvirkning 	Utbredt bruk av plast	Klima og miljø påvirkes negativt av plastbruk. Vår emballasje har et betydelig forbruk av jomfruelig plast, som inneholder ikke-fornybare ressurser som olje.
Negativ påvirkning 	Metallbruk i emballasje	Metall brukt i emballasje, som løkstrømpe, resulterer i at emballasjen rundt produktet ikke blir resirkulert.
Negativ påvirkning 	Slitasje på transportkjøretøy	Logistikk knyttet til produkter krever konstante leveranser, noe som fører til slitasje på transportkjøretøy som lastebiler, containerne med mer. Det gjør at disse må skiftes ut med jevne mellomrom.
Negativ påvirkning 	Matsvinn	Matsvinn genereres når råvarer ikke oppfyller kvalitetskrav og ikke anvendes på alternative bruksområder.
Negativ påvirkning 	Ineffektiv produkthåndtering og prosessering	Ineffektiv transportlogistikk, produktlagring, produktsortering, produktprosessering, og produkthåndtering ved f.eks feil temperatur generer matavfall og reduserer produktets holdbarhet.
Negativ påvirkning 	Uforsvarlig resirkulering av miljøfarlig avfall	Uforsvarlig håndtering og mangelfull resirkulering av farlig avfall som kjemikalier og gjødsel kan bidra til at miljøfarlig avfall kommer på avveie.
Positiv påvirkning 	Emballasjebruk for å øke produkters levetid	Vi bruker emballasje for å beskytte og øke produkters holdbarhet. Vi gjennomfører studier og forskningsprosjekter for å optimalisere emballasjen og dermed redusere matavfall.
Positiv påvirkning 	Utnyttelse av hele råvaren	Vi forsøker å bruke hele råvaren og anvender «stygge» råvarer i alternative produktkonsepter. Årlig donerer vi flere hundre tonn med mat til Matsentralen.
Risiko 	Geopolitisk uro	Tilgangen på råvarer kan forsvinne eller forstyrres uten forvarsel i tilfeller der vi er avhengig av råvarer fra ett enkeltland. Dette kan skje ved at det brått oppstår en geopolitisk situasjon i et opphavsland som gjør at produsentene i dette landet ikke kan levere som forventet.
Risiko 	Ferske råvarer	Våre ferske produkter medfører en avhengighet av skipscontainere og effektiv transport. Dette gjør at havnerelaterte hendelser som overbelastning i havner, havnestreik, forsinkelser, bemanningsproblemer og lignende transportforulempninger medfører risiko for at råvarer blir dårlige.
Risiko 	Reguleringer	Det er forventet at det vil komme strengere reguleringer for plastbruk fra EU. Forskriften sier at det på nasjonalt nivå er viktig å fremme mer bærekraftige plastprodukter, bærekraftig forbruk, å redusere mengden plastavfall som ikke kan gjenbrukes og gjenvinnes, og hindre at plastavfall kastes i naturen.
Mulighet 	Ferdigkuttede pakkelsninger	Vi har en mulighet til å videreutvikle produktlinjen for ferdigkuttede og spiseklare pakker med blandede grønnsaker og frukt. Dette vil gjøre forbrukerne i stand til å kjøpe riktige mengder som de rekker å bruke før produktet blir dårlig. Dette vil kunne bidra til å redusere forbrukernes matavfall.

S1 Egen arbeidskraft

Relevant del av verdikjede		Beskrivelse av vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter (IROer)
Negativ påvirkning 	Relasjonsavhengig organisasjonsstruktur	Vi har 72 % av vår norske arbeidsstyrke i prosesserings-, produksjons- og pakkeanlegg. Organisasjonen er strukturert med mange nivåer, noe som betyr at mye arbeid er avhengig av relasjoner mellom mennesker.
Negativ påvirkning 	Tung arbeidsbelastning	Store deler av arbeidsstyrken eksponeres også for tung arbeidsbelastning i et kjølig og støyete arbeidsmiljø.
Risiko 	Underbemanning og arbeidspress	Enkelte avdelinger opplever underbemanning, spesielt i krevende sesongperioder og høytider som legger høyt press på arbeidsstokken. Dette kan skape misnøye og øker sannsynligheten for skader. Krevende sesongperioder legger ekstra press på oss når det gjelder logistikkeffektivitet og arbeidsutbytte, og kan føre til slitasje på arbeidsplassen.
Positiv påvirkning 	Tilrettelegging for fagorganisering	Vi legger til rette for dialog og informasjonsutveksling mellom arbeidsgivere, arbeidstakerrepresentanter, og egen organisasjon om spørsmål som er i ansattes felles interesse. Dette kan være økonomiske og sosiale retningslinjer. Vi legger også til rette for fagforeningsdannelse blant våre ansatte, arbeidsråd, informasjons- og deltakelsesrettigheter for arbeidere, forhandlinger i god tro, samt tilstrekkelige muligheter for arbeidstakerrepresentanter til å utføre sine oppgaver. Vi etterstreber rettferdige forhandlinger med fagforeninger gjennom tillitsvalgte.
Positiv påvirkning 	Mangfold og inkludering på arbeidsplassen	Vi har en rekke aldersgrupper og etniske representasjoner i arbeidsstyrken. Vi har ansattopplæring i dag, men ser at vi har betydelig potensiale for å ha større positiv påvirkning på vår arbeidsstyrke hvis vi videreutvikler ansattopplæringen vår. Opplæring påvirker arbeidernes velvære og fører til økt trivsel, jobblojalitet og høyere produktivitet.
Risiko 	Språkforskjeller	Manglende evne til å kommunisere på samme språk på arbeidsplassen bidrar til redusert arbeidstilfredshet for arbeidstakere, og kan føre til lavere produktivitet.
Risiko 	Iboende HMS-risiko	Arbeiderne på våre anlegg håndterer HMS-risikoer gjennom tungt utstyr, lastebiler og til tider tunge arbeidsbelastninger. Det kan føre til farlige situasjoner, arbeidsrelaterte skader, høye fraværstall og psykiske og fysiske helseproblemer for ansatte.
Risiko 	Uutnyttet bruk av digitale verktøy	Manglende evne til å dra full nytte av digitale verktøy og teknologi fører til lavere produktivitet og effektivitet.

S2 Arbeidere i verdikjeden

Relevant del av verdikjede	Beskrivelse av vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter (IROer)
Negativ påvirkning Operasjoner i land med iboende risikoer for barnarbeid, tvangsarbeid, utnyttelse og lignende	Våre leverandører har virksomhet i land hvor sesongarbeidere er i risiko for utnyttelse, manglende organisasjonsfrihet og arbeidstakerforeninger, og en iboende risiko for at sesongarbeidere har usunn balanse mellom arbeid og fritid.
Negativ påvirkning HMS- sikkerhet på arbeidsplassen	Enkelte jordbrukspraksiser har risiko for arbeidsrelaterte skader. Våre leverandører er eksponert for med en iboende risiko for ekstrem varme i deler av verden, som temperaturer på 40+ i Spania. Det gir dårlige arbeidsforhold.
Negativ påvirkning Langsiktig helsepåvirkning	Arbeid i blomsterdrivhus over lengre tidsperioder er forbundet med negative helseeffekter.
Negativ påvirkning Mentalt belastende arbeid	Jordbruksarbeid og gårdsdrift kan være belastende for arbeideres mentale velvære.
Positiv påvirkning Risikobaserte revisjoner	Vi følger opp «Supplier Code of Conduct», og utfører 80-100 risikobaserte revisjoner i året. Vi bidrar med gjenoppretting der det er behov for dette.
Risiko Utnyttelse av verdikjedarbeidere	Assosiasjon med utnyttende praksiser i leverandørkjeden medfører betydelig omdømmerisiko.
Risiko Selvpåfølgning fra leverandører	Vår oppstrøms verdikjede kan ha flere ledd med underleverandører. Det stilles krav til at underleverandørene følges opp. Brudd på krav kan føre til økonomiske konsekvenser på grunn av omdømmerisiko og økte kostnader for å rette opp i forholdene.
Risiko Reguleringer	Arbeidstilsynet planlegger å innføre strengere arbeidsplassforskrifter knyttet til overvåking og dokumentasjon av egen verdikjede.

S3 Berørte lokalsamfunn

Relevant del av verdikjede		Beskrivelse av vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter (IROer)
Positiv påvirkning ■ ■ ■ ■ ■	Viktig arbeidsgiver i jordbruksavhengige land	Landbruk er en viktig sektor i mange av landene vi handler med. I BAMA har vi en positiv tilstedeværelse ved at leverandører bidrar til sysselsetting i lokalsamfunn.
Risiko ■ ■ ■ ■ ■	Geopolitisk uro	Det er risiko for negativ oppmerksomhet og omdømmetap ved å handle med land på «no-trade-lister», eller som befinner seg i krigslignende situasjoner. Import fra konfliktsoner, for eksempel Iran, Russland, Israel og Vest-Sahara kan også være en risiko.
Risiko ■ ■ ■ ■ ■	Involvering i undertrykkelse av urfolk	Vi importerer hvitløk, epler og sjømat fra Kina. Den kinesiske regjeringen undertrykker uigurene i Kina systematisk, og uigurene blir utnyttet og nektet rettigheter til frihet og informert samtykke. Skulle våre produkter vise seg å være tilknyttet denne understrykkelsen, vil det være negativt for vårt omdømme.

S4 Forbrukere og sluttbrukere

Relevant del av verdikjede		Beskrivelse av vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter (IROer)
Positiv påvirkning 	Våre produkter har positiv effekt på folkehelsen	Vi har positiv helseeffekt gjennom å gi forbrukerne informasjon og tips om hvordan de kan spise våre sunne produkter. Det bidrar positivt til folkehelsen.
Positiv påvirkning 	Kampanjer for å gjøre sunne produkter attraktive	Vi forbedrer og påvirker forbrukernes matvaner og livsstil gjennom kampanjene «Eat, Move, Sleep» og «5 om dagen», og gjennom samarbeid med kokker, idrettsinstitusjoner og idrettsutøvere. Våre sponsoravtaler med idrettsforbund og nasjonale idrettsidoler øker vår rekkevidde i markedet og attraktiviteten overfor forbrukerne.
Positiv påvirkning 	Forskning og utvikling rettet mot å økt frukt- og grøntkonsumet	Vi samarbeider med aktører i verdikjeden for å utvikle nye sortsvarianter. Det overordnede målet å øke forbruket av frukt og grønt.
Positiv påvirkning 	Høy norskandel	I 2023 registrerte vi vår høyeste norskandel av solgte varer noensinne (37 %) og i totalt kvantum. Dette gir forbrukerne tilgang på lokale varer.
Positiv påvirkning 	Arrangementer som promoterer helse, mangfold og velvære	Vi legger vekt på like muligheter og sosial inkludering av barn med ulik bakgrunn i samarbeidsprosjektene med Norges Fotballforbund (NFF). Vi satser også på å gi barn mulighet til å delta i fotballaktiviteter og cuper gjennom KIWI BAMA-CUP. Der lærer barn om gode verdier, sunne matvaner, søvn, i tillegg til fotball.
Positiv påvirkning 	Sterk merkevare i Norge	Norske forbrukere har høy tillit til at BAMAs produkter har god kvalitet og er trygge.
Risiko 	Prissensitive kunder	Prissensitivitet er en av hovedårsakene til den siste tidens trend med redusert frukt- og grønnsakskonsum hos norske forbrukere. Dette viser et behov for produkter og løsninger for kunder med ulik betalingsvillighet. Dette utgjør en risiko for vårt salg.
Mulighet 	Utappet markedspotensiale	50 % av den norske befolkningen spiser kun 1 eller 2 porsjoner frukt og grønnsaker om dagen. Dette illustrerer et stort segment av forbrukere vi kan rette oss mot og påvirke til å øke sitt forbruk.
Mulighet 	Grønn satsing og sertifiseringer	Sertifiseringsordninger kan gi oss mulighet til å påvirke forbrukerne positivt og appellere til "grønne" og sunne preferanser, og dermed øke salget. Tilrettelegging og motivering av kunder til å spise mer norske produkter vil redusere importetterspørselen og -behovet. Det vil også kunne ha en positiv effekt på miljøet.
Mulighet 	Enkle produktløsninger som er raske å tilberede	Det foreligger muligheter for å innovere nye og enklere måter for forbrukere å spise og konsumere grønnsaker på. Dette er for eksempel sous vide-løsninger, airfryer- og ovnsklare produkter, som igjen øker salg.

G1 Forretningsetikk

Relevant del av verdikjede	Beskrivelse av vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter (IROer)
Negativ påvirkning 	Vi har operasjoner i land som har iboende risiko for korrupsjon i leverandørledd Vi importerer bananer og andre råvarer fra mange land der transportforbindelsene kan være påvirket av bestikkelser og korrupsjon. Vår virksomhet kan indirekte bidra til korrupsjon, noe som fører til misbruk av betrodd makt til vinning for kriminelle nettverk, samt at ulovlige stoffer transporteres med våre varer.
Negativ påvirkning 	Ansvar og ivaretagelse av produsenter Svingninger i avlinger og i pris har stor påvirkning på bondens økonomiske avkastning. Vi har stor påvirkningsevne overfor leverandører og produsenter gjennom generelle bransjevilkår og direkte i forhandlinger.
Positiv påvirkning 	Etiske retningslinjer Vi inngår avtaler med forretningspartnere i henhold til våre vilkår og etiske retningslinjer, slik at leverandører skal opprettholde våre verdier.
Positiv påvirkning 	Bindeledd mellom produsenter og kundemarkedet Vi har en høy markedsandel i noen markeder og gir leverandører og produsenter tilgang til store kundegrupper.
Risiko 	Inadekvate interne risikosystemer Ettersom vi får fra produkter fra en lang rekke leverandører over hele verden, er det en risiko for at vi ikke har kapasitet til å oppdage, overvåke og forebygge all virksomhetsrisiko.
Risiko 	Reguleringer for økt produsentansvar Økt regulering av dagligvarebransjen og økt produsentansvar vil føre til et behov for et forbedret overvåkingssystem, oppfølging, kontroll og ansvarlighet fra oss i forhold til våre kunder. Manglende evne til å overholde strengere reguleringer vil være skadelig for omdømmet, kundebasen og kan medføre økonomiske bøter.

G1 Forretningsetikk (fortsettelse)

Relevant del av verdikjede		Beskrivelse av vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter (IROer)
Mulighet ▶▶▶	Bærekraftorientert forretningskultur	Vi har mulighet til å bygge en bærekraftfokusert forretningskultur. Dette kan føre til bedre omdømme. Tilsvarende kan vi stille strengere miljøkrav til leverandører og produsenter, hvilket vil kunne føre til mindre og mer miljøriktig ressursbruk hos produsenter. Vår verdikjede er avhengig av gunstige klimaforhold. Tiltak for å bidra til en mer bærekraftig forretningspraksis vil på sikt bidra til å forbedre vår drift og redusere operasjonell risiko. Dette vil kunne redusere risiko ved å «fremtidssikre» vår virksomhet og operasjoner for en grønnere fremtid.
Mulighet ▶▶▶	Forretningskultur forankret i bærekraftdata	Forbrukere, samarbeidspartnere og reguleringer krever at vi har mer bærekraftdata på plass. Dette er en mulighet til å implementere et system som kan brukes til å skaffe gode klimadata og derigjennom bedre styre etter bærekraftmål. Dette vil kunne bedre omdømme blant forretningspartnerne.
Mulighet ▶▶▶	Norsk matsikkerhet	Som en stor bidragsyter til norsk matberedskap og -sikkerhet, og som følge av økt geopolitisk usikkerhet i globale verdikjeder, har vi muligheten til å øke mengden produkter fra norske bønder. Dette vil også redusere vår avhengighet av internasjonale produsenter. Tilknyttet dette har vi mulighet for å utvikle nye varianter, konsepter og produkter med det overordnede målet å øke forbruket av frukt og grønnsaker. Dette kan være en omdømmemulighet ettersom forbrukerne i økende grad fokuserer på norske produkter.

Vedlegg 2

Risikohåndtering og internkontroll over bærekraftsrapportering

Sentrale elementer av due diligence-punkter	Kapittel i bærekraftsrapporten	Sidetall i bærekraftsrapporten
a) Innarbeidelse av due diligence i ledelse, strategi og forretningsmodell	Forretningsatferd	87-89
b) Samarbeid med berørte interessenter i alle viktige trinn i due diligence-prosessen	Introduksjon	26-27
c) Identifisering og vurdering av negative påvirkninger	Vedlegg	96-105
d) Tiltak for å adressere disse negative påvirkningene	Klimaendringer, Sosial, Forretningsatferd	36-37, 39, 43-44, 47, 51-55, 61-63, 68-69, 72-73, 76-83, 91-93
e) Sporing og måling av effektiviteten av disse tiltakene og kommunisering av dette	Klimaendringer, Sosial, Forretningsatferd	36-37, 39, 43-44, 47, 51-55, 61-63, 68-69, 72-73, 76-83, 91-93

bāma

www.bama.no